BİR İHTİMAL DAHA YOK!

BASKI

BİR İHTİMAL DAHA YOK

2. BASKI

Seyhan LİVANELİ

SİNEMİS

I. Baskı: Aralık 2007

II. Baskı: Ocak 2008

Yayın No: 65
Edebiyat: 17

Bir İhtimal Daha Yok
Yazar: Seyhan Livaneli
Editör: Neslihan İpekkurt – Adem Dirican
ISBN: 978-975-8759-64-4
© 2007 Yayın hakları anlaşmalı olarak
Sinemis Yayınlarına aittir.
Baskı Tarihi: Ocak 2008
Yayına Hazırlık: Sinemis
İç Düzen: Sinemis
Kapak: PM Medya Grup
Resim: Tuncay Yalçınkaya
Baskı: Turhan Kitabevi Ofset Matbaacılık Tesisleri 341 18 13
SİNEMİS YAYINLARI
Olgunlar Cad. No: 36/12 Koçatepe / ANKARA
Tel: 0 312 424 10 63 Fax: 0 312 424 10 43

Web: www.sinemisyayinlari.com
E-mail: sinemis@sinemisyayinlari.com

BİR İHTİMAL DAHA YOK

1

Nehre bakan bir masada oturmuştu Zeynep, ilk kez uzun zaman önce Orhan'la geldiği, yıllardır dekoru hiç değişmeyen bu kafede o kadar çok anısı vardı ki.

Defalarca seyrettiği Seine Nehri'ne, üzerinde gerdanlık gibi sıralanmış köprülere, kıyılarındaki bitkilerin her mevsim büründüğü renklere öylesine aşinaydı ki... Hiç aklında yokken ilk seferinde kaçarak gelmek zorunda kaldığı bu şehir onun yaşamının önemli bir bölümünün şahidiydi. Bu kez de Rıfat'tan ve Neslihan'dan kaçmış yine buralara gelmişti. Bir süredir bugüne kadar yaşadıklarını daha çok düşünür olmuştu. Şarabını yudumlarken düşünceleri onu çocukluğuna, o zamanlar masal dinler gibi defalarca dinlediği ancak büyüdükçe anlayabildiği, anladıkça şaşkınlığını artıran anneannesinin yaşam öyküsüne götürdü. Zeynep, onun bunca zorluk içinde nasıl yaşayabildiğini ve bu ufak tefek, çelimsiz kadının, savaş yıllarında onca güçlüğün nasıl üstesinden geldiğini şimdi bile anlayamıyordu.

Mahmure Hanım o yılları anlatırken her seferinde heyecanlanır, kuruyan boğazını ıslatmak için yanında bir bardak su bulundurur, ara sıra sesi titrer, kısa aralar verirdi.

Zeynep'e, "Sen bana çekmişsin, benim gibi mücadele ediyorsun hayatla." derdi ama Zeynep bir şey söylemese de onun yapabildiklerini becerebileceğine hiçbir zaman inanmadı. Ondan bu yaşamı bırakıp gittiği üç yıl öncesine kadar dinledi aynı olayları, hiç bıkmadan. Her dinlediğinde soracak birkaç şey bulurdu Zeynep; anneannesi bu sorulardan onun ne kadar çok ilgilendiğini anlar o günleri her seferinde yeniden yaşayarak anlatırdı.

"Daha ben çok gençtim." diye başlardı söze her seferinde.

Mahmure Hanım, iyi tanınan bir ailenin Van'da yetişmiş kızıydı. Ailesi kızlarını, yine Van'ın bilinen ailelerinden birinin, İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye'den mezun olan oğullarına verdiler. On yedi yaşına basan Mahmure, o yılların sosyal yapısına göre tam evlenme yaşındaydı. Doktor Reşit akıllı, dürüst, genç yaşına rağmen başarısı herkesçe kabul edilmiş bir gençti.

Evliliklerinin üçüncü yılında kocası Reşit Bey'in sarayın doktorluğunu yapmak için İstanbul'a çağrılmasından ne kadar gururlansa da iki yaşında bir çocukla, bir yandan da yeni bir bebek beklerken ondan ayrılmak çok zor gelmişti Mahmure'ye. Ama emir saraydan gelmişti, yapılacak tek şey bu emre uymaktı. Reşit Bey'den iki ayda bir gelen mektuplar içini ısıtıyor, heyecanla açtığı her mektupta onları da İstanbul'a aldıracağı haberini bekliyordu. Birlikte oturduğu kayınvalidesi Naciye Hanım, "Biraz zaman ver kızım, orada evini düzenini kurunca alacak sizleri." diye teselli ediyordu onu, ağladığı zamanlarda.

"Keşke bu kadarla kalsaydı..." diye sürdürürdü konuşmasını Mahmure Hanım. Burada bir ara verir, buğulanan iri siyah gözleri bir yerlere takılır kalırdı.

Van'da son aylarda her şey farklılaşmıştı; Ruslarla savaş bir yıldır sürüyordu; halk arasında bu denli huzursuzluk, bölünme görülmemişti. Çocukluklarından beri hiç ayrılmadıkları, birlikte büyüdükleri, Ermeni olmalarından hiç rahatsızlık duymadıkları insanlarla komşuluk ilişkileri ne olduysa son zamanlarda bozulmaya başlamıştı. Çocukluk arkadaşlarıyla bile, eskisi gibi görüşemiyordu Mahmure. Kayınvalidesi: "Onlarla görüşemeyiz artık kızım, bu ocağı yıkılası savaş aramıza soğukluk soktu." diyordu.

Mahmure bu yeni duruma uyum sağlayamıyor, savaş yüzünden kardeş gibi sevdiği arkadaşlarını yitirmek istemiyordu; "Onlar da benim onları sevdiğim gibi bizi seviyorlar." demişti bir gün.

"Evet ama hepsi için geçerli değil bu." dedi kayınvalidesi, ne kadar kırıldığı sesinden belliydi. "Daha dün tuz bitmişti, dükkâna girdim tuz istedim, orada çuvalda tuz olduğu hâlde göz

göre göre tuzun bittiğini söyledi, yıllardır alışveriş yaptığımız Dadyan Efendi." Bunları anlatırken kırk yıllık dostlukların son zamanlarda böylesine bozulmasından duyduğu üzüntü gözlerinden okunuyordu kadıncağızın.

"Bari Reşit burada olsaydı, daha kolay olurdu her şey." derken kayınvalidesi, hıçkırıktan boğuluyordu Mahmure. Bunca güçlüğün yanında bir yandan da hamilelik onu iyice hassaslaştırmıştı.

"Kızım, çok şükür yalnız değilsin. Ben varım, annen, baban, akrabalarımız var; dosttan düşman olamaz, düzelir bu durumlar, haydi ağlama." demişti Reşit'in annesi onu daha fazla üzmemek için.

Mahmure'nin karnı artık belli olmaya başlamıştı. İlk hamileliğinden kalan elbiseleri giyiyordu. Karnı, hamile kıyafetinden bile belli oluyordu. Oysa ilk hamileliğinde karnı bu kadar büyük değildi.

O gün öğleden sonra eski arkadaşı Mürver geldi. "Ortalık kötü ama ben seninle her zaman görüşürüm." diyordu sık sık, Mahmure'ye sarılarak. Bu görüşme Mahmure'yi biraz rahatlatmıştı.

Ertesi gün tan yeri ağarmadan büyük, ahşap sokak kapısının tokmağının evi sarsan sesi korkuyla uyandırdı onları. Mahmure, bastıkça gıcırdayan tahta merdivenlerden bir solukta indi; Mürver'in "Açın çabuk!" diye haykıran sesini duyar duymaz kalın demir sürgüyü çekip kapıyı açtı. Mürver kıpkırmızı olmuş, sesi heyecandan çatallanmıştı. El hareketlerinin yardımıyla şehrin yakıldığını, hemen kaçmaları gerektiğini anlatabildi. Kaçmaları için getirdiği at arabasını işaret ederek hemen binip gitmelerini söyledi ve koşarak uzaklaştı.

Ortalığı keskin yanık kokusu sarmış, açık kapıdan girip içeriyi doldurmuştu. Kayınvalidesi beş dakika içinde alabildiği birkaç eşyayı çantaya koymuş, iki yaşındaki torununu telâşla giydiriyordu.

"Annemler." dedi Mahmure. "O taraftan geçelim, onlarla gidelim."

Alelacele hazırlandılar. Tam kapıya çıkmışlardı ki Mahmure son anda hızla eve girip altın kemerini ve bileziklerini aldı. Arabaya bindiklerinde, Mahmure'nin ailesinin oturduğu yukarı mahalleden kendilerine doğru gelen alevleri fark ettiler ve onlara ulaşamayacaklarını anladılar. Artık annesini, babasını, kardeşlerini yolda bulmayı umut etmekten başka çareleri kalmamıştı. O hâldeyken atların dizginlerine nasıl hâkim olabildiğini, can havliyle toprak yoldan nasıl çıktıklarını hatırlayamadığını söylerdi anlatırken.

Hatırladığı tek şey: "Oğlanı sıkı tut anne!" sözüydü. Allah'tan at arabasını iyi sürermiş evlenmeden önce. Ailesinin erkek çocuğu olmadığı için onu erkek gibi yetiştirmiş babası. Onun atlara binip at arabasıyla dolaştığını gördükçe annesi: "Bu kızı oğlan gibi yetiştiriyorsun. Evlenince ne yapacak. Hiç ev işi, el işi öğrenmiyor." diye şikâyet eder dururmuş.

Toprak yoldan çıkıp şoseye ulaştıklarında eş dost ve akrabalarından kimilerinin at arabalarıyla kimilerinin eşekle kimilerinin yaya olarak yollara döküldüklerini gördüler. Şehir göç ediyordu; yollarda insan seli vardı. Mahmure, yanından her geçene ailesini soruyordu, ama onlan gören olmamıştı, daha önde olabilirler, diyordu kendi kendine umutlanarak. Arabayı daha hızlı sürüp yetişmek istemişti birkaç kez ama taşlı yolda arabanın dağılacağından ya da atların tökezleyeceğinden korkuyordu.

Gevaş yakınlarında, oradan da kaçanlarla birlikte konvoy daha da uzamıştı. "Geceleri karanlık yollardan gidemiyor, yol üstünde küçük bir köy bulursak orada, bir yerleşim yeri bulamazsak topladığımız çalı çırpıyla yaktığımız ateşin yanında mola veriyorduk. Geceyi böylece geçirip sabahın seherinde yollara düşüyorduk." diye anlatıyordu.

Konvoy'un bu dinlenme anlarında hararetli konuşmalar oluyor, insanlar: "Bu savaş batsın!" diye söyleniyorlardı.

"Siz bilmezsiniz gençler, benim gençliğimde doğu bölgesinde bir Ahmet Muhtar Paşa vardı ki... O buralarda olsaydı biz yerlerimizden olmazdık. " dedi yetmiş yaşlarında bir adam.

"Enver Paşa yüzünden bunlar oldu." dedi genç bir delikanlı. "Savaşa da onun yüzünden girdik bence."

"Çok haklısın oğlum." diye destekledi orta yaşlı bir adam.

"İşte Ruslar sonunda yakıyorlar her yeri."

"Ermeniler Ruslarla birlik olmuş deniyor, bunca yıldan sonra bu nasıl olur anlamak çok zor." derken bozulan, yitip giden dostlukların yerini korkunç düşmanlığa bırakmasından ne kadar kahrolduğu anlaşılıyordu yaşlı adamın.

Bu konuşmalarla çok ilgilenemiyor; sürekli ailesini nerede, nasıl bulacağını hesaplıyordu Mahmure, hiçbir zaman bulamayacağını henüz bilmeden.

Kayınvalidesinin, altınlarını hep kemerinde taşımasının yararını görüyorlardı. Durdukları yerlerde süt, peynir, ekmek alıyor; atların da yemlerini verebiliyorlardı bu sayede. Bu altınların daha ne kadar yeteceğini merak eder ama ona kaç altınları kaldığını soramazdı aldığı terbiye gereği. Yolda bu altınlarla idare edebilseler Diyarbakır'a vardıklarında kendisinin altın kemerini, sayamayacağı kadar çok olan altın bileziğini satıp, bir ev alabilirlerdi belki.

Bir yandan ailesine kavuşabilme umudu da vardı, onları bulabilseler her şey çok kolay olacaktı. Ama günler geçtikçe onları hiçbir zaman bulamama korkusu tortop olmuş; bir yumruk gibi oturmuştu yüreğine. Kayınvalidesi yolda "Diyarbakır'a gidelim, oralar bollukmuş." dediğinde Diyarbakır'a gitme kararı verilmişti. Acaba ailesi nereye gidecekti, içinden dua edip duruyordu onlarla karşılaşabilmek için. "Büyük bir olasılıkla onlar da Diyarbakır'a gidiyorlardır, orada akrabalarımız var" diye düşünüyordu Mahmure. Konvoyun büyük bir kısmı Diyarbakır'a gidiyordu.

Günlerdir yoldalardı, epey uzaklaşmışlardı Van'dan artık. Yangından, düşman tehlikesinden uzaklaştıkça korkudan kasılan vücutları biraz gevşemişti. Konakladıkları yerlerde daha uzun kalıp dinlenebiliyorlardı.

Kayınvalidesi son günlerde hiçbir şey yemiyor sürekli uyukluyordu. Onun hasta olduğu, renginden, hâlsizliğinden

belliydi ama yola bir an önce çıkmak için "İyiyim ben, acı patlıcanı kırağı çalmaz, merak etme." diyordu her moladan sonra. Ama bu üzüntü ve yorgunluğa zor katlandığı belliydi.

"Reşit'ime haber bile veremiyoruz, nerede olduğumuzu bilmiyor. Ben ölmeden sizi Diyarbakır'a bir yerleştirsem başka bir şey istemem." diyordu durmadan.

Mahmure onca üzüntüye rağmen "Bu günler geçecek anne, bak biz iki kadın nasıl da aştık bu yolu diyeceğiz sonunda, hem Reşit gelip bizi alacak oradan." diye moral vermeye çalışsa da kendisi bile bütün bunları başarabileceklerine pek inanamıyordu.

Silvan'a ulaştıklarında kayınvalidesinin durumu iyice ağırlaşmıştı. Burada bir süre kalmaları gerekiyordu. Çarşının içinde bir han buldular. Han odasında, günler sonra sobada ısıttığı sıcak suyla oğlunu ve yaşlı kadıncağızı yıkadı; kendisi de yıkandı ve bir süre dua etti Mahmure. Küçüklüğünde gittiği hocadan sureleri ve Kur'an-ı Kerim'i okumayı öğrenmişti. Bildiği bütün sureleri okudu, Tanrı'dan bu zorlukların üstesinden gelebilmek için güç talep etti.

Fırından aldığı sıcacık ekmeklerin mis gibi kokusu iştahını kabartıyordu. Yanına tereyağı da almıştı. Oğlu ve kayınvalidesi ile birlikte günler sonra ilk kez sıcak ekmek yiyeceklerini hayal ediyordu.

Döndüğünde kayınvalidesi yatağa uzanmış gözlerini tavana dikmiş öylece yatıyor; oğlu yerde elindeki bez parçası ile oynuyordu. Naciye Hanım'a gidip, sobada demlediği çayla, arasına tereyağı koyduğu ekmeği götürdüğünde önce düşünüyor sandı ama soğuyan ellerini tuttuğunda kadıncağızın yüreğinin bu şartlara daha fazla dayanamadığını acıyla fark etti. Şimdi iki yaşındaki oğlu ve kamındaki beş aylık bebeğiyle yapayalnız kalmıştı.

Naciye Hanım'ı, Silvan mezarlığına gömmek zorunda kaldığında mezan başında, onu Reşit'le birlikte ziyarete geleceğine dair söz vermişti gözyaşları içinde. Kadıncağız, tek oğlunu bir

kez daha göremeden, yerinden yurdundan olmuş, yollarda ölüp gitmişti.

Kayınvalidesini toprağa verdiği gün at arabasına binip oğlunu kucağına alarak yola koyuldu. Artık bir an önce Diyarbakır'a ulaşmaktan başka çaresi yoktu. Hem konvoydan da ayrılmamalıydı. Ailesiyle bir karşılaşabilseydi, her şey ne kadar da kolay olacaktı ama günler geçtikçe umudu azalıyordu. At arabası taşlı yollarda sallanıyor, tekerlekler fırlayacakmış gibi oluyordu. Mahmure atların dizginlerini sımsıkı tutarken bir yandan da sarsıntıdan düşmemesi için oğlunu sıkıca tutmak zorunda kalıyordu. Halbuki kayınvalidesi sağken çocuğu sıkıca o kucaklıyor, Mahmure de arabayı rahatça kullanabiliyordu. O akşam hava karardığında hiçbir yerleşim alanına rastlayamadıkları için açık bir alanda mola vermek zorunda kaldılar. Mahmure ellerinin su topladığını ancak arabadan indiğinde fark edebildi. Elleri yanarmış gibi acımaya başlamıştı. Öyle yorgundu ki, ne ellerinin acısı ne havanın ayazı deliksiz uyumasına engel olamamıştı. Sabah olduğunda güneş doğmuş konvoyda hareketlilik başlamıştı. O an vücudunun ne kadar dinlenmiş olduğunu hissetti, bir yan dan da elleri dünkünden daha beter acıyordu. Ellerine bulduğu bir bez parçasını sararak oğlunu yine kucağına alıp yola koyuldu. Sızlayan elleriyle dizginleri her kavradığında avuçları sızlıyor, buna aldırmamaya çalışarak yola devam ediyordu.

Artık seferiliğe alışmış, doğumdan önce Diyarbakır'a ulaşmaktan başka bir şey düşünemez olmuştu. Hele oraya giden amca çocuklarını da duyunca yüreğine su serpildi. Ailesine dair umudu az da olsa sönmemişti.

Diyarbakır'a geldiklerinde önce amca çocuklarının kaldığı yeri buldu. Şehrin dışında küçücük derme çatma bir eve yerleşmişlerdi. Bahçede, ahırın yanındaki tahta barakayı Mahmure'ye verdiler. Onları gördüğünde onca zamandır biriktirdiği gözyaşları saatlerce durmadı.

Tahtadan yapılmış barakanın yan duvarında küçücük bir pencere açılmıştı. Amca çocuklarının bulduğu kilimin üstüne yünle doldurulmuş yer yatağını koydu.

Tahta sehpanın üstünde sürahi ve bardak duruyordu. Yemek yapacak ne ocak ne de tencere vardı. Amca çocukları "Yemekleri bizim evde yeriz zaten, gece yatmaya gelirsiniz buraya." dediler. Evlerinde de pek bir şey yoktu ama yine de yemek yapabilecekleri malzeme az da olsa bulunuyordu.

Yerleştikten kısa bir süre sonra bir gece sancıyla uyandı Mahmure. Aniden doğum sancıları tutuverir diye, geceleri yanında yatan amcakızı Hatice'yi uyandırdı. Hemen gelen daha önce ebelik yapmış bir kadın saatlerce uğraştı doğum yaptırmak için. Yaşadığı stresten her yeri kasılmıştı, bir türlü doğuramıyordu. Yirmi saat sancı çektikten sonra kızını dünyaya getirebildi. Çektiği acıyla bağırmaktan artık sesi kısılmıştı, ama bu bebek, yeni bir umut olacaktı. İsmini, onu görmeyi çok isteyen kayınvalidesinin ismi olan "Naciye" koydu.

Bu bebek, yıllar sonra, kendi kızı Zeynep'i kucağına alacaktı.

Tahta barakayı kışın ısıtmak çok zor hatta imkânsızdı, tahtaların aralarından giren rüzgâr sobanın sıcaklığını alıp götürüyordu. Ahırda kalmaya başladı Mahmure. Taşınması, tek yatak ve kilimden ibaret eşyayla çok kolay olmuştu. Hayvanların ısısı ahırı daha sıcak yapıyordu. İçeriye rüzgâr da girmiyordu. Altın kemerini ve bileziklerinin bir kısmını küçük, düzgün bir ev almak için satmayı planlıyordu. Onları yatağın altına koymuştu. Ama bir gün çalındıklarını fark ettiğinde dünya başına yıkılmış gibi geldi. Diyarbakır'da yeni bir yaşam kurma umudunu da kaybetmişti. Derme çatma, kapısı kolayca açılan ahırda, insanlar yoksullukla savaşırken bunun olması beklenen bir şeydi. Altınları neden üzerimde taşımadım diye hayıflanıyordu. Yok olan altınlar umutlarını da alıp götürmüştü.

Bebek iki aylık olduktan sonra tek başına bu yaşam mücadelesinin üstesinden gelemeyeceğini anlayıp aylarca sürecek yolculuğu göze aldı. Kocasına her zamankinden çok ihtiyacı vardı. Kayınvalidesinin altınlarını sakladığı, o öldükten sonra

kendisinin da belinden hiç çıkarmadığı kemerle İstanbul yollarına düşecekti.

Ailesinden hiçbir haber alamamış, onları bulma umudunu artık tamamen kaybetmişti. Bazen yangından kurtulamadıkları düşüncesi aklına geliyor, hemen "Allah korusun inşallah öyle bir şey olmamıştır, yoksa nasıl dayanabilirim bu acıya." diye korkuyor, yaşıyor olmaları için dua ediyordu.

Amcasının oğluna çok yalvarmıştı onu İstanbul'a götürmesi için, ama onca yolu kimse göze alamıyordu. Sonunda ısrarlarına dayanamayan amcaoğlu Cemal "Tamam, benim de Turhal'da işim var, seni oraya kadar götürürüm." dedi. Bu bile Mahmure'ye umut vermeye yetmişti, "Turhal'dan sonrasını da bir şekilde hallederim." diye düşünüyordu.

Fırat'ın kenarına geldiklerinde at arabasının kendilerini karşıya geçirecek sallara alınamayacağını öğrendi. Arabayı ve onca yol gelmekten zayıf düşmüş atları satıp yerine iki eşek aldı Mahmure. Bindiği eşeğin iki yanına bağlanan sepetlere çocuklarını bulduğu örtülere sararak yerleştirdi. Karşıya geçtikten bir süre sonra eşekle yolculuk daha yavaş olduğundan yeniden at arabası almak zorunda kalmıştı.

Turhal'a kadar Cemal'le gelmişler, orada onunla vedalaşıp yine kendi başlarına kalmışlardı.

Kendi altınlarını çaldırdığı için kayınvalidesinden kalan altınları idareli kullanmalıydı. Altınların bir kısmını satarak aldığı yaylı arabada, iki çocuğuyla aylarca yol gittiğini anlatırken Zeynep şaşkınlığını gizleyemiyor; her dinlediğinde "Gerçekten mi?" diye ister istemez soruyor, işte o zaman da Mahmure Hanım "Bunlar yalan mı sanıyorsun, kaç kere dinledin daha anlayamadın mı?" diye sinirleniyor, anlatmayı kesiyordu. Anlatmaya devam etmesi için Zeynep'in defalarca özür dilemesi gerekiyordu.

Turhal'dan sonra yola oradan İstanbul'a giden bir kafileyle devam ettikleri için yanındaki altınlar bittiğinde kafiledekilerin yiyeceklerine ortak olmuşlardı. Bebek zaten meme emiyordu,

onun boğaz masrafı yoktu, ama sütünün olabilmesi için Mahmure'nin beslenmesi gerekiyordu. Her yanı siyah kalın bezle kaplı yaylının arka perdelerini de çocuklar üşümesin diye sıkı sıkı kapatıyor; bebeği beşiğin içine, sarsıntıdan düşmemesi için bağlıyordu.

Hikâyeyi her dinlediğinde sıra, yaylı araba kısmına gelince Zeynep'in gözünün önüne, filmlerde gördüğü kovboy arabaları gelirdi. O kovboy arabalarının içindeki ince belli, kabarık etekli, bukleli topuzlu, derin göğüs dekolteli kadınları, Mahmure Hanım'la hiç örtüştüremez; karşısında her seferinde ayrı bir heyecanla hikâyesini anlatan anneannesi, yaylıyı sürerken, başındaki örtüsü solmuş, belki bir yerlerinden delinmiş, eski elbisesinin üstüne giydiği örgü hırkasının bir yerleri sökülmüş olarak canlanırdı gözünde.

İstanbul'a geldiklerinde artık iyice tükenmişti kafiledeki herkes.

Boğazın güzelliği Mahmure'yi şaşkına çevirmişti. Denizin huzur veren özgür maviliği Van gölünü anımsattı ona, maviliği aynıydı, içi burkuldu. Bir daha o gölü görebilir miydi acaba?

Denizin kenarında, dinlenmek için oturdukları sıcacık kahvede yanına yaklaşan, konvoydan bir delikanlı:

"Bacım seni burada bekle, iki çocukla denizi geçmek zor olur, ben karşıya geçer, kocana burada olduğunu haber veririm, o bir kayıkla gelir seni alır." dedi. Mevsim kışa döndüğü için dondurucu, ıslak soğuk, içlerine işliyordu.

Hiç itiraz etmeden kabul etti bu teklifi Mahmure, artık düşünecek, yol gidecek hâli kalmamıştı.

Baharın başında çıktıkları yol kışa girince bitmişti. Yollarda iki çocuğuyla soğuktan, hastalıktan, açlıktan ölmeden gelebildikleri için şükrediyordu.

Reşit'i kahvenin hemen yanındaki iskelede gördüğü andaki duygularını, "Nasıl anlatayım kızım, Reşit pırıl pırıldı, yollardaki sefillikten sonra benim hâlim berbattı. Bebek, altı toprak bağlanmaktan pişik olmuş, durmadan ağlıyordu. O, karşımda resmî kıyafetiyle çakı gibi duruyordu. Onu görünce dilim tutulmuştu,

bir süre ağlamaktan hiç konuşamamıştım. Buralara, Reşit'e ulaşabildiğime inanamıyordum." diyordu. O günkü duygu karmaşası yüzünden okunuyordu.

Boğazda bir eve yerleşip yaşamaya başladılar. Mahmure her geçen gün İstanbul'a daha çok uyum sağlamış, hatta buraları sevmeye başlamıştı. Denizin kenarında, kışın duvarlarına boğazın dalgaları çarpan yalının üst kat balkonundan, güneşli günlerde denizin maviliğini, geceleri karanlık denizdeki balıkçı kayıklarının ateş böceklerini anımsatan ışıklarını seyretmeye bayılıyordu Mahmure.

Doktor Reşit, Osmanlı'nın zor günler yaşadığı, yakında buralardan gitmeleri gerekebileceğini söylüyordu. Yine mi göç edeceğiz, diye hayıflanıyor; Reşit Bey'e saygısından bir şey söylemiyordu.

Bu evde yaşanan mutlu günler hiç bitmesin istiyordu ama, işgal ordularının İstanbul'a girmesinden sonra her şey zorlaşmış; İstanbul'da kalmaları imkânsız hâle gelmişti.

Diyarbakır'a yerleşmeleri artık kaçınılmazdı.

Bunlan anımsarken çok sevdiği Mahmure Hanım yanındaymış gibi geliyordu Zeynep'e. Diyarbakır'daki iki katlı büyük ahşap evin sofasındaki sedirinde oturur; ölen kocasını anlatırdı sık sık Mahmure. Sedirin arkasındaki yukarı kaldırılarak açılan ve orada durması için mandalı çevrilen pencereden yemyeşil bahçeyi seyrederlerdi Zeynep'le birlikte, bir yandan Van'dan kaçış öyküsünü anarak. Oğlunun, onca zorluklara aylarca dayanabildikten sonra, bir gece ateşlenerek ellerinde bir kuş gibi çarpan yüreğinin duruvermesini anlatırken, rengi değişir, sesi kısılır, başını eğip "kurtaramadık onu, babası doktor olmasına rağmen kurtaramadık, el kadar sabi dayanamadı daha fazla"derdi. Gözlerinden akan yaşlar uzun bir süre devam ederdi. "Yaşasaydı koca adam olacaktı şimdi, belki onun da senin yaşlarında çocukları olacaktı Zeynep'im" diye sürdürürdü konuşmasını.

Yıllar geçmiş, Van'dan kaçarken yollarda doğan Naciye, büyüyüp serpilmiş yetişkin çağa gelmiş, Ergani Kaymakamı

Tevfik Bey ona talip olmuştu. Mahmure Hanım ve Reşit Bey kızlarını gurbete vermek istememiş, Tevfik Bey'in ısrarı üzerine kızlarını her yıl görme koşulunu koymuşlardı. Zeynep'in annesi ile babası bu koşulla evlenebilmişlerdi. Mahmure Hanım Zeynep'e bunları anlatırken:

"Baban çok hoş bir delikanlıydı, ama kızımdan ayrı kalmak zor geliyordu, annemden, babamdan, kardeşlerimden Van'ın yakıldığı günden sonra hiç haber alamadığım içindir belki de, oğlumu ve kızımı hep yanımda istiyordum." diye açıklama yapardı her seferinde. Ailesinden hiçbir haber alamadan, öldüler mi, esir mi düştüler bilmeden yaşamak kim bilir ne zor gelmişti Mahmure Hanım'a.

"Ama baban çok iyi bir insan çıktı, anneni çok mutlu etti. Her yıl kızımızı bize getirdi, verdiği her sözde durdu." dedi.

Doktor Reşit Bey vefat edip de Mahmure Hanım'ı Ankara'ya yanlarına alıncaya kadar, her yaz aileyi Diyarbakır'a götürmek on, on beş gün orada kalmak Tevfik Beyin geleneği olmuştu. Orada geçen günler, Zeynep için unutulmaz çocukluk anılarıyla doluydu. Doktor Reşit Bey ağır başlı, sakin bir adamdı. Her gün çarşı merkezindeki muayenehanesine gider, akşam olunca gelirdi eve.

O günleri düşündüğünde, çocukluk arkadaşı Neslihan'la oynadıkları oyunlar gelirdi aklına. Dedesinin muayenehanesine Neslihan'la birlikte gidip, doktor aletleriyle oynarlarken ne kadar eğlendiklerini hatırlardı.

Reşit Bey yıllar sonra bir akşam Mahmure'yle diz dize oturdukları sedirde, onun yanı başında ölüvermişti kalp krizinden.

Onun ölümü Mahmure Hanımın yaşadığı en büyük acı olmuştu. Hayatı anlamsızlaşmıştı Reşit Bey'den sonra. Dedesi Reşit Bey öldüğünde Zeynep konservatuarda öğrenciydi, onca zorluğun üstesinden gelen Mahmure Hanım'ın kocasını kaybedince yıkıldığını görmüş onu teselli etmek için ne yapsa fayda etmemişti. Aylarca yasını tutmuştu Reşit Bey'in, o öldükten

sonra yaşamaktan tad alamamış, bir tek onunla yaşadıklarını anlatırken yüzü gülmüştü.

Zeynep'in annesi Naciye Hanım, o tarihten sonra, Mahmure Hanım itiraz etse de, onu Ankara'ya getirmiş birlikte oturmaya başlamışlardı. Onu tek başına Diyarbakır'da bırakamamışlardı ama Mahmure Hanım, Ankara'ya bir türlü alışamamış; Reşit Bey'le yaşadığı yerleri terk ettiği için suçluluk duymuş, acı çekmişti.

2

Ankara'da Bahçelievler'in iki yanında bahçe içinde müstakil evlerin sıralandığı, ağaçlıklı sokaklarında oynayarak, paten kayarak, bisiklete binerek büyümüştü Zeynep. Gençliğinin en güzel anıları, lise ve konservatuar yılları olmuştu. Hafta sonları gittikleri - sonradan yandığında çok üzüldüğü - Renkli Sinema, o yılların en güzel filmlerini izlediği mekândı. Sessiz sinema oynayarak izlediği filmlerin isimlerini anlatmak en büyük eğlencesiydi o zamanlar. Çevresindeki çoğu insana da sessiz sinema oyununu sevdirmişti, hatta Mahmure Hanım bile zaman zaman bu oyunlara katılır; yaşlılıktan küçülmüş yorgun bedeniyle ayağa kalkar; eliyle, koluyla, mimikleriyle film anlatırdı. Bir keresinde uzun uzun, hiç konuşmadan, Van'dan kaçışını anlatmıştı Zeynep'e.

Tiyatro eğitimi almak istemesi ailesinde tepkiyle karşılandığı için sınavlara gizli girmişti. Kızlarının tiyatrocu olmasını hiç arzu etmemelerine rağmen, sınavı kazandığını duyduklarında biraz da gururlanmışlardı. Bir kez daha yaşayamayacağını bildiği o yılları her hatırladığında dudağı çocuksu, buruk bir gülümsemeyle bükülürdü. Her yerini ayrı sevdiği, her sokağı ayrı ağaçlarla bezenmiş Bahçelievler, unutamadığı anılarla doluydu. Herkesin birbirini tanıdığı o dönemlerde kendisini ne kadar da güvende hissederdi.

Çocuklukları Zafer'le aynı mahallede geçmişti. Deneme Lise'sinde birlikte okumuşlardı. Lisenin ağaçlı ön bahçesi, basket potalarının olduğu arka bahçesi ders aralarında buluşma mekanlarıydı. Zeynep'i her gün sabahları evinden Zafer alıyor, akşam üzerleri okuldan evine yine Zafer bırakıyordu. Aynı ol-

dukları kısacık anlarda bile özlüyorlardı birbirlerini. Lise sondayken karar vermişti Zeynep konservatuara gitmeye. Lisede bu kadar başarılı olan kızlarının başka bir meslek seçmesini istemişti annesi, babası. Ama o, oyuncu olmayı o kadar çok istemişti ki, onları bir şekilde ikna etmeyi becerebilmişti. Zafer dişçilikte okuyordu, Zeynep konservatuarda; arkadaşlıkları hep sürüyordu.

Zafer'in evlenme teklifini kabul ederken öyle kolay gelmişti ki her şey. Her evliliğin ailesindeki gibi yürüdüğünü sanmak, o yaşlarda herkesin düşebileceği bir hataydı belki de. Okullarının bittiği yaz evlendiler. Artık tiyatro oyuncusuydu, istediği biriyle de evlenmişti; "Her şey istediğim gibi oluyor." diye düşünürken evliliklerinin ilk yılında sorunlar ortaya çıkmaya başladı. Artık okul yıllarından beri tanıdığı Zafer değildi karşısındaki. Evlilik her şeyi değiştirmişti.

Birçok insanın yapabileceği bir hatayı o da yapmıştı. Evliliğin ne olduğunu, ne istediğini bilmeden evlenmiş; kısa süre sonra pişmanlıklar başlamıştı. 22 yaşında, oturaklı bir kadın gibi davranması beklenirken o sanatının coşkusunu yaşamak istiyor, bu da suç sayılıyordu. Zeynep evliliğini şimdi düşündüğünde, Zafer'in ruh sağlığı iyi olsaydı yürütebileceğine inanıyordu. Zafer diş hekimiydi. Bütün gün yeni açtığı muayenehanesinde yoruluyor; akşam eve geldiğinde karısının ona hizmet etmesini ve evde onu beklemesini istiyordu. Zeynep elinden gelen özeni gösteriyordu ama yetmiyordu. Evlilikleri kısa sürede çekilmez hâle gelmiş, Zeynep nasıl davranacağını şaşırmıştı. Yapısının klasik ev kadını olmasına uygun olmadığını biliyordu. Zafer'in üstüne fazlasıyla gelmesi onu evden soğutuyor, uzaklaştırıyordu. İşi, Zeynep için kurtuluş gibiydi.

"Evinin kadını olamadın bir türlü." diye söylenmeye başlamıştı yine, o akşam Zafer.

"Ben tiyatroyu bıraksam, bütün gün sana yemek yapsam, ev işleriyle uğraşsam, akşam kapıyı sana ben açsam, istediğim için değil de üstlendiğim, sevmediğim bir rol olarak baksam yaşama, ben olur muyum sence? Kendisi olamayan biriyle sen

mutlu olabilir misin? Sonra yaşamımı alt üst ettiğin için sana kin duymam mı sanıyorsun?" diye açıklamaya çalışıyordu Zeynep.

Zafer bu soruların hiçbirini yanıtlayamıyor, sadece evliliğin böyle olmayacağını, kadının erkekten sonra eve gelmesinin onun bakış açısına göre yanlış olduğunu, kadının yerinin evi olduğunu söylüyordu. Bu sözler zaman zaman dayanılması zor hakaretlere varıyordu.

Her tartışmadan sonra kendisini daha az güzel ve daha az zeki hissediyor; çirkin olmadığından ve salak gibi görünmediğinden emin olmak için aynaya koşuyordu.

Aynı çizgide tartışamıyorlardı bile, onun böyle bir ortamda yetişip de nasıl bu kadar geri kafalı olabildiğini anlayamıyordu.

Zeynep'in yine unutmak, hiç hatırlamamak istediği o korkunç gün geldi aklına. Ankara'ya o kış çok kar yağmıştı. Akşamları oyununun olduğu tiyatroya Çankaya'nın sırtlarında oturdukları evden gidip gelmek için zincir takmış bir taksi bulabilmek çok zor oluyordu. O gece 11'de oyun bitmiş, Zeynep giysisini değiştirdikten sonra taksi bulmak için yola çıkmıştı. Bir süre bekledikten sonra taksi bulamayınca tiyatro binasının içine girmese, soğuktan donacaktı. Bir yandan eve erken gidemediği için işiteceği hakaretleri düşünüyordu ama yapabileceği tek şey onu götürecek, arabasında zincir olan arkadaşını beklemekti. Arkadaşı sallandıkça Zeynep'in içi içini yiyor: "Haydi gidelim, geç oldu." demekten başka elinden bir şey gelmiyordu. Saat 12' de arkadaşı hazır oldu ve yola çıktılar. Zeynep "Uyanıksa bana yine olmadık hakaretler eder, inşallah uyumuştur." diye dua ediyordu içinden.

Apartman kapısında indiğinde evin bütün ışıklarının yandığını görünce sıkıntısı daha da arttı. Buzda kaymamak için bahçenin demirlerine tutunarak apartmana girdi, anahtarını çıkardı ve alttaki büyük giriş kapısını açtı. Asansörle dördüncü kata çıkarken kötü bir şey olmaması için yalvarıyordu Tanrı'ya. Asansörden iner inmez açık daire kapısında Zafer'i kendisini bekler buldu. Yüzü sinirden kıpkırmızı olmuş, elinde sigarası, Zeynep'in yüzüne dik dik bakıyordu.

"Nihayet bir eviniz olduğunu hatırlayabildiniz hanımefendi." dedi alaycı hâliyle.

Zeynep alttan alarak, "Haklısın canım, çok geç oldu biliyorum ama, oyun bittikten sonra taksi bulamadım. Arkadaşım bırakmayı teklif etti, onu beklemek zorunda kaldım." diyebildi.

Bunları söylerken korkudan sesini kontrol edemiyor, kendisinden çıkan titrek sese o bile şaşıyordu.

İyilik eder tavırlarla Zafer: "Geç bakalım içeriye." dedi kapının önünden çekilerek.

İçeriye girdiklerinde sesinin tonu daha da yükselmişti Zafer'in. Zeynep "Komşular duyacak ne olursun bağırma artık." diye yalvarıyor, o "Kim duyarsa duysun beni ilgilendirmez, hem senin ne sorumsuz bir kadın olduğunu herkes bilsin." diyerek ağzına geleni söylüyordu.

Zeynep'in dayanamayarak, "Yeter artık bu kadar öfkelenecek ne yaptım ben, kes artık sesini!" diye çıkışı Zafer'i iyice delirtmişti.

Yandaki mutfağa hışımla geçti, elinde kelepçe (Zeynep bu kelepçeyi nereden bulduğunu hiçbir zaman anlayamadı.) ve bir çaydanlık kaynar su ile döndü. Yerdeki halıyı kıvırarak kaldırdı. Zeynep'i sürükleyerek radyatör borusunun yanına yere attı. Onun ellerini boruya kelepçeledi. Ağzını bağladı.

Bir yandan da:

"Gör bakalım kötü koca nasıl oluyormuş, sen de kendini kadın sanıyorsun değil mi? Hiç kadına benzer bir yerin var mı? Sana kadın olmayı ben zorla öğretirim." derken ağzından köpükler saçıyordu.

"Haydi bakalım şimdi arkadaşların gelsin de seni kurtarsın, yarın tanınmayacak hâle geldiğinde, seni hangi oyunda oynatacaklar. Ha belki de her yeri yanık ve yaralı kadın rolünü verirler sana." derken bir yandan da kaynar suyu Zeynep'in ellerine bacaklarına döküyordu.

Bir süre sonra Zeynep acıdan bayıldı.

Zeynep acılar içinde kendine geldiğinde Zafer'i yanında uyur buldu. Kelepçeyi çözmüştü. Kalkıp buzdolabına gitti, yanık acılarının buzla azalacağını biliyordu. Acısını sabaha kadar tek başına dindirmeye uğraşırken evlendiği insanın ruh sağlığının bozuk olduğundan iyice emindi artık. Kaçmalı gitmeliydi buralardan. Bütün bu yaşadıkları sanki bir tiyatro sahnesiydi. Gerçek yaşamda bunların olabileceğini hayal bile edemezdi. Gün ağarırken yanına aldığı birkaç eşyasıyla evden sessizce ayrıldı, artık her şeyi göze almıştı. Bu durumda oyuna da gidemezdi. Şanslıydı, hemen bir taksi buldu, hastaneye giderken yanık ayaklarına ne çorap ne de ayakkabı giyebilmiş, terlikle çıkmıştı evden. Yanıkların acısına buz da fayda etmemişti; yanıklar daha da kızarmış, su toplamıştı. Orada bir haftalık tedavisi süresince yanında annesi ve babası vardı.

Olgunluğu ve beyefendiliği ile tanınan babası Tevfik Bey:

"Artık bizimle yaşayacaksın." diyerek olayın bitmesi için tüm desteğini vermişti.

Bir celsede boşanmışlardı. Bir daha hiç görmeyeceği bu insanın içinde açtığı yaralar zamanla onarılabilir miydi bilmiyordu. Masanın üzerindeki şarap kadehine uzanırken gözleri yine ellerine takıldı; bu olayı asla unutturmayacak izler kalmıştı ellerinde.

Kısa ama Zeynep'e çekilemeyecek kadar uzun gelen bu evlilik bittiğinde üzerindeki ağır yükü atmıştı. Artık ailesi ve işiyle daha çok ilgilenecek, yaşam ona neler sunacak görecekti. Yanlış bir işi uzatıp yıllarını ziyan etmediği için memnundu. Hatta onun çıldırdığı geceye bile minnet duyuyordu. Her şey kötü de olsa evliliği durduk yere bitirmek zordu. Daha önce de boşanmayı düşünmüş; boşanmak için hangi şartlar olmalı? Benim yaptığım şımarıklık mı? Daha somut nedenler mi gerekli? soruları kafasına takılmış, hiçbir şey yapamamıştı. Her şey bir anda olup bitmişti. Yaşamında açılan yeni yol onu nereye götürecek bilmiyordu ama, bu yola doğru yön kazandırmak için elinden geleni yapacaktı.

O yıl, başrolünü oynadığı Othello'nun provaları, sonra da oyunun haftada beş gün oynanması tüm zamanını aldı da otu-

rup düşünemedi hiçbir şeyi. Oynadığı Desdemona'nın Othello'ya âşık olup onunla evlenmesi, Othello'nun onu çok sevmesine karşın belki zenci olmasının getirdiği kıskançlıkların, Desdemona'nın ölümüne neden olması trajedisi tüm yaşamını kaplamıştı.

1970'li yıllar Türkiye'si siyasi kargaşanın en yoğun dönemleriydi. Sıkıyönetimlerin, sokağa çıkma yasaklarının, yollarda vurulanların ardı arkası gelmiyordu. Oyunların saatleri bile sokağa çıkma saatlerine göre ayarlanıyordu.

O yıl sezon kapanmış, yaz gelmişti. Zeynep ailesi ile birlikte Marmaris'e tatile gitmişti. Çocukluğunda da sürekli gittikleri bu tatil kasabasında, yıllar önce tanıştıkları Pansiyoncu Salih Amca ve Nuran Teyze'yle birliktelerken Zeynep, başka bir ortamdaydı, geçirdiği sıkıntılı günlerin izlerini biraz olsun atacaktı üzerinden.

Her geldiklerinde kaldıkları pansiyona yerleştiler. Marmaris'in girişindeki, iki yanı gökyüzüne uzanan ağaçlarla örtülü yola her girdiklerinde bir an önce pansiyona ulaşmak ve denize atlamak için sabırsızlandığı günler çok gerilerde kalmıştı artık. Tekrar öyle hissedebilmeyi çok isterdi ama bir daha bu çocuksu heyecanı yaşayamayacaktı. Yaşam içinde akıp giden günler, onu başka biri yapıyordu artık. Sorumluluk almadan yaşadığı, her şeyden sonsuz zevk aldığı çocukluğu bitivermişti hiç anlayamadan.

O sabah, kahvaltısını bitirdikten sonra günlük gazeteleri almak için, pansiyonun yanındaki gazeteciye gitti, sırasını ona veren delikanlıya teşekkür etmek için yüzüne baktığında iki dakikalık tereddüt ve şaşkınlıktan sonra onu tanıdı. Onun da karşısında Zeynep'i görünce heyecanlandığı, şaşırdığı, sevindiği belli oluyordu.

"Merhaba." dedi delikanlı.

"Merhaba Orhan." dedi Zeynep usulca. Onu görünce hem sevinmiş hem de yaptıklarını hatırlayıp mahcup olmuştu.

"Ne güzel tesadüf, dünya küçük derlerdi de inanmazdım. Nerede kalıyorsun?"

"Yandaki pansiyonda."

"İşte bu bir mucize, yıllarca görüşme sonra yılın aynı günleri, aynı pansiyona tatile gel, sözleşmiş gibi." dedi Orhan, her zamanki sempatik, kendinden emin tavırlarıyla. Zeynep'e kırgın gibi görünmüyordu.

Pansiyona döndüklerinde:

"Seninkinin ne huysuz, kıskanç olduğunu bilirim, görünmeyelim." diyerek ayrıldı Orhan.

Boşandığını bile söyleyemedi Zeynep, bir zamanlar reddettiği Orhan onu nasıl da heyecanlandırmıştı.

Yeniden birini beğeneceği aklının ucundan bile geçmezken bu duygu onun ayaklarını yerden kesmişti. Pansiyona doğru yürürlerken heyecandan konuşamamıştı. Kalbi uzun süredir böyle çarpmamıştı.

Orhan yanına gelip "Seninle yollanmız bir şekilde kesişiyor işte." dediğinde kıpkırmızı olduğunu hissetti, güçlükle "Galiba öyle." diyebildi kısık bir sesle.

Babasının kiraladığı tekneyle koyları gezmeye gittikleri için, o gün bir daha görüşemediler. "Ya bugün ayrılıyorsa onu bir daha asla bulamam." düşüncesi Zeynep'i korkutuyor, bir an önce tur bitse de pansiyona dönsem, diye can atıyordu.

Akşam yemeği için dışarıya çıkarken Orhan'ı orada görünce yüreğinin çarpıntısı yine başladı. Bu çarpıntıyla her yanını bir sıcaklık kaplıyor; göğüs kafesinin inip kalkmasını saklamaya çalışsa da titreyen sesine hâkim olamıyordu.

Akşam yemeğinde kendilerine ayrılan masada oturan annesi ve babası, ondaki değişikliği fark etmiş; onun her şeyini anlatan yanına güvenerek, kendisinin anlatmasını bekliyorlardı. Uzun süren akşam yemeği bittikten sonra Marmaris'in kalabalık sahil yolunda yürürlerken Tevfik Bey ülke ile ilgili endişelerini dile getiriyordu:

"Ortalık yine çok karışık, Türkiye bölünüyor, gencecik çocuklar birbirlerine düşürülüyor, artık her gün, bugün bir çatışma olamasa da birileri yaralanmasa, ölmese diye dua eder olduk.

Tabi bu çocukları ateşleyen provokatörlerin bulunması, yakalanması çok zor. Geçen hafta Ankara'da dördüncü caddede genç bir çocuk, yanıma yaklaşıp koluma girerek:

"Karşıya geçeceğim amca, ama oradaki grup beni geçen gün kırmızı hırka giydiğim için fena dövdü, sizinle geçebilir miyim?" diye rica etti. Geçtik, çocuğu evine kadar bıraktım, ama bununla bitmiyor ki... Çocukluğumun, gençliğimin geçtiği, valilik, mebusluk yaptığım, hatta ihtilalde tutuklanıp hapis yattığım bu ülkede hiç böyle sokak savaşları yaşanmamıştı. Çok yanlış yapıldı zamanında, insanlığın yüz karası olarak tarihe geçecek idamlara sahne oldu bu ülke. Asılmayı hak etmeyen siyasiler asıldı bu ülkede. Bir kişiye bile silah sıkmamış genç delikanlılar kısa bir süre önce hiç acımadan ipe çekildiler."

Üçü de söyleyecek söz bulamıyor susuyorlardı; suskunluğu, uzaktan gelen müzik sesi bölüyordu.

Sabahın ilk ışıklarında denize girmeyi âdet edinmişti Zeynep. Günün ilk ışıklarının serin sularında yüzerken anılar, ferahlar, koskoca deniz kendisine ait gibi gelirdi.

Metrelerce açıldıktan sonra denizde şarkı söylemeye bayılıyordu. "What a wonderfull life"a başlamıştı ki arkasından bir erkek sesinin kendisine eşlik ettiğini duyunca korkuyla döndü. Zeynep susmuş Orhan şarkıya devam ediyordu.

"Nereden çıktın sen?"

"Uyanmış denizi seyrederken seni gördüm, baktım ki yalnızsın, denizkızının yanına gideyim dedim. Kocan nerede?"

Belli etmemeye çalışsa da kırgınlığı ses tonundan belli oluyordu.

"Artık o yok."

"Ne yani burada değil mi?"

"Değil, ben de nerede olduğunu aylardır bilmiyorum."

"Yani küstünüz mü?"

"Boşandık."

Orhan çok şaşırmıştı, boş bulunup, hoşuna giden bu habere: "Aman ne iyi yapmışsın." der demez, durumu düzeltmeye uğraştı. Zafer'e kızgınlığından mıydı yoksa onun ruhsal sıkıntılarını biliyordu da onun için miydi bu tepkisi, Zeynep hiçbir zaman anlayamadı.

"O yok artık." diyerek bu konunun kapanmasını istedi Zeynep. Zafer'le yaşadıklarını ailesinden başka kimsenin bilmesini, bu konuda ona acımalarını ya da yorum yapmalarını istemiyordu.

Tam o sırada, Orhan'ın, ellerindeki yanık izlerine dikkatlice baktığını görüp rahatsız olmuştu Zeynep.

"Küçük bir kaza geçirdim, elime kaynar çaydanlık devrildi, benim sakarlığım işte" diyerek onun soru sormasını engelleyebilmişti.

"Peki neler yapıyorsun, nerede oturuyorsun?"

"Annemlerle oturuyorum, bütün sezon oyunum vardı, işimle uğraşıyorum."

"Ya sen, okul bitti mi?"

"Geçen yıl bitti, ODTÜ'de kaldım, beni asistan olarak aldılar ama ortam çok kötü. Üç kez tutukladılar, yirmi bir gün sonra salıyorlar ama bu arada yaşamın bölünüyor. Suç bulamıyorlar, bulamazlar da ancak okumak, düşünmek, konuşmak da suç bu ülkede. Neyse bu güzel karşılaşmanın tadını çıkaralım, boş ver bunları."

"Bu yıllar herkesin hayatına gözü doymaz bir biçimde saldırıyor, bu da bizim gençlik yıllarımıza rastladı, haklısın başka şeylerden söz edelim biraz." dedi Zeynep.

On beş günlük tatil süresince hep görüştüler. Aralannda doğan yakınlık her geçen gün biraz daha büyüyor, kalıcılaşıyordu. Tevfik Bey, Zeynep'in Orhan'la arkadaşlığından memnun görünüyordu.

Ankara'ya döndüklerinde yaşam eskisi gibi değildi; sonbahar geldiğinde olaylar daha da büyümüş, üniversitelerde karışıklık daha da artmıştı. İnsanlar akşamları sokağa çıkamıyor,

geceler evlerde geçtiği için gece oyun sahnelemiyor, oyunculara rol yetmiyordu.

O yıl hiçbir oyunda oynayamadı Zeynep. Orhan'la hemen her gün görüşüyorlardı. Bir zamanlar onu istemediğini, onunla dalga geçtiğini, Orhan bir kez bile dile getirmemişti. Çocukça davranışlarından şimdi utanıyordu, ama yapabileceği hiçbir şey yoktu. Tuhaf olan bir zamanlar nedenini bilmeden dalga geçtiği Orhan'ı sevmeye başlamasıydı. "İnsan ne karmaşık bir yaratık, çoğu zaman kendisini bile tanıyamıyor, bırakalım başkasını tanımayı." diye geçiriyordu aklından. Zeynep lisedeyken Orhan ona hayranlığını dile getirmiş, buluşmak istemişti. Zeynep sırf eğlenmek için tamam buluşalım demiş, randevu verdiği yere gitmeyip, karşısındaki Figaro pastanesinden, arkadaşlarıyla
 dalga geçerek Orhan'ın sokakta bekleyişini izlemişlerdi. Beklemekten yorulan, soğukta üşüyen Orhan pastaneye giriverince kaçacak yer bulamayıp yakalanmıştı Zeynep. O günden sonra Orhan'ın kendisiyle konuşacağını hiç sanmazken şimdi sevgili olmuşlardı.

O hafta İstanbul Üniversitesinde bilimsel bir toplantıya katılacağını söylüyor, Zeynep'in de onunla gelmesini istiyordu Orhan. Çok istemese de kabul etti bu seyahati. Gündüzleri İstanbul'u yeniden keşfediyor, gece olduğunda Orhan onu Yeşilyurt'a teyzesinin evine bırakıyor, o da yorgunluktan hemen uyuyordu. Bu şehre ilk kez, liseyi bitirdiğinde gelmişti ailesiyle. Babasının lise bitirme hediyesi olarak sunduğu bu İstanbul seyahatinde bir ay dolaşmış bitirememişlerdi görmek istediği yerleri.

Hafta sonu Tarabya'da bir balık restoranına gittiklerinde, Orhan evlenme teklif etmiş, Zeynep daha evet diyemeden annesi ve babasının seslerini duyarak, arkasına dönmüş:

"Bu planı sana iyi yutturduk değil mi?" diyen babası ile karşılaşmıştı.

Orhan, ondan habersiz, Zeynep'i babasından istemiş, ona değişik bir şekilde evlenme teklif etmek için de Tevfik Bey ile konuşup bu sürprizi hazırlamıştı. Orhan çok özel saydığı bu

ilişkide evlenme teklifinin de çok özel olması için epey uğraşmıştı.

"Hâlâ bir yanıt alamadım efendim kızınızdan, şimdi sizin huzurunuzda evet der mi acaba?"

"Evet." dedi Zeynep. İkinci kez evet diyordu evlilik için. Orhan'la olmaktan çok mutlu olmasına, onu sevmesine, hayatı onunla paylaşmayı çok istemesine rağmen içindeki evlilik korkusuyla tedirgin olmuştu.

Zeynep o gece heyecandan hiç uyuyamadı, kendisini evlenmeye uygun biri olarak hissetmemişti ilk gençlik yıllarında, ama yaşam böyle planlamıştı. Kısa da sürse bir evliliği arkasında bırakmıştı. İkinci evliliğin sözleri ediliyordu. Hayatının kullanım kılavuzu kendi elinde değildi. Olaylar, kurgular onu yönetiyor gibiydi.

Sade bir törenle evlendikten sonra oturmaya başladıkları, iki katlı bahçe içindeki evlerini çok seviyordu Zeynep. Bahçelievler'in bu tip evlerini, küçüklüğünden beri çok sempatik bulurdu. Kışın, evin salonundan dışarıya bakıldığında, soğuktan çatıdan aşağıya uzayan uzadıkça uçları sivrileşen sarkıtlar, evi koruyan zırh gibi görünürdü. Havalar ısınmaya başladığında, Orhan bu doğal zırhları kırmaya çalışırdı, birinin başına düşmemesi için. Bahar geldiğinde türlü çiçeklerin yetiştiği bahçesinde geçerdi yaşam, yeniden havalar soğuyana kadar. Çeşit çeşit güller, hanımelleri, karanfiller, papatyalar, aslanağızlarıyla donatırlardı bahçeyi her bahar.

Orhan'ın arkadaşları, kendi arkadaşları sık sık bu bahçede buluşuyorlardı. Gece yarısı bile gelip uyandırıyorlardı bazı arkadaşları, isterseniz siz uyuyabilirsiniz, biz bu bahçede oturacağız, diye takılıyorlardı. Kayısı ağacıyla ceviz ağacının arasına astıkları hamak kapanın elinde kalıyor, birisi uzun süre oturup da kalkmazsa hep beraber onu hamaktan atma savaşı başlıyordu. Zeynep eve geldiğinde Orhan'la arkadaşlarını bahçede otururlarken buluyordu çoğu zaman. Orhan'ın çocukluk arkadaşı Ahmet hemen her gün geliyordu. Çocukluklarından beri süren dostlukları, yetişkinliklerinde daha da perçinlenmiş, aynı aileden gibi olmuşlardı. Üniversite hariç ilkokuldan itibaren

birlikte okumuşlardı. Galatasaray Lisesinde okurlarken, Ahmet'in o tarihlerde İstanbul'da yaşayan ailesinin yanında bir yıl kalmıştı Orhan. Kendi ailesi çocuklarının okulu için göç edip İstanbul'a yerleştiklerinde gizli gizli üzülmüşlerdi, Orhan'la Ahmet. İkisi de o tarihlerde karar vermişlerdi, üniversiteyi Ankara'da aynı yurtta kalarak okumaya.

Ahmet yazılarının çoğunu onların evinde yazıyor, artık size kira ödemeliyim diye de espri yapıyordu. Çoğu zaman onlar uyurken sabaha kadar oturur yazılarını yazardı. Sabah kalktıklarında çayın demlendiğini kahvaltının hazır olduğunu görürlerdi onun çalıştığı geceler. Kahvaltıdan sonra evine gider uyurdu. Her evin bir görevi vardı ona göre, kendi evinde rahat çalışılmaz uyunurdu. Orhanların evinde çalışılır, eğlenilirdi. Ahmet evin bir bireyi gibi olmuştu, Zeynep'in annesi babası geldiklerinde onu göremezlerse "Ahmet nerede?" diye sorarlardı.

"Bu evde bana ilham geliyor, siz uyuyun da onu kaçırmayalım." derdi.

Onun yazdığı senaryoları okumayı merakla bekliyor, sabredemiyor, daha bitmeden gizli gizli okuyorlar; Ahmet de buna göz yumuyordu. Son aylarda üzerinde çalıştığı oyununun senaryosunu, onlardan saklamaya çok çalışmış ama başaramamıştı. Cinnah'taki tiyatrosunda oynanmak üzere hazırladığı senaryoda oyunun kahramanını Zeynep'in oynaması için hazırlamıştı. Zeynep'e sürpriz olsun istiyordu ama bu sabırsız kızın okuduğundan da şüpheleniyordu.

Gelecek sezonda onun tiyatrosunda oynayacaktı Zeynep, Ahmet çok ısrar etmişti. Çalıştığı tiyatroda da bazı huzursuzlukları vardı zaten.

"Yeni oyun bitmek üzere, sana bir sürprizim var."

"Ahmet'çiğim, çok güzel olmuş, sanki benim için yazılmış." der demez gizli saklı okuduğunu açıklamış olmaktan çok utandı, ama sözler ağzından dökülüvermişti artık dönüşü yoktu.

"Senin ne cadı olduğunu bilmez miyim? O kadar da sakladım ama, korkarım sen rolünü ezberlemişsindir bile."

"Yok o kadar da değil, gizli gizli ezberlenmiyor."

En zevkli anlarından biri de yaz akşamları bahçede, kışın evin geniş salonunda oynadıkları sessiz film oyunuydu. Herkes kıyasıya yarışıyordu bu oyunda. Bu işi öyle geliştirmişlerdi ki, artık film isimleri kolay geliyor, anlatılamasın diye kitap isimlerine geçiyorlardı. Bir keresinde Orhan, "Sazlı Damın Kahpesi"'ni anlatmak zorunda kalmıştı. Onun kahpeyi anlatırken yaptığı hareketlerde, karınları patlamıştı gülmekten.

Başka bir arkadaşlarının, şemsiye kelimesini, çalışma odasının duvarındaki Türkiye haritasından Şemdinli'yi bularak anlatmaya çalışmasına gülmekten, saatlerce oyun oynayamamışlardı.

Hatta uydurdukları bile oluyordu, anlatılması zor kelimeleri yan yana getirerek. Bir keresinde "Zübük" soruldu Zeyneplere, hepsi bu kitabı biliyordu ama bunun anlatılması imkânsızdı. Zeynep, Orhan'la önceden gizlice anlaştıkları gibi, her harfin sembolünü yeniden belirlemişlerdi. Her harfi bir işaretle sembolleştirip onları ezberlemek epey zamanlarını almıştı. Zeynep'in Zübük kelimesini nasıl anlattığını, Orhan'ın nasıl anladığını bir türlü anlayamamıştı hiç kimse.

3

O gece Ahmet yine Zeyneplerin yemek masasına oturmuş, kâğıtları masanın üzerine yaymış, çalışıyordu.

Orhan'la Zeynep yatak odalarında uyuyorlardı. Sabaha karşı zil sesiyle yataktan korkuyla fırladılar. Kapıyı alt katta olan Ahmet açmış, şaşkınlık ve korku içinde bakınıyordu. Orhan'la Zeynep merdivenin başına geldiklerinde, içeriye dört tane silahlı görevlinin Ahmet'i yana iterek girdiğini gördüler.

"Orhan Akay burada mı?" dedi en yetkili olduğu anlaşılan görevli.

"Evet, benim."

"Bizimle geliyorsun, haydi giyin."

"Ne yaptı da götürüyorsunuz onu." diye atladı Zeynep.

Orhan, eliyle sakin olmasını işaret ederek:·

"Gel, hazırlanmama yardım et." dedi. Yanlarında bir görevliyle üst kata çıktılar. Görevli dolapları, çekmecelerdeki eşyaların aralarını ararken Orhan usulca:

"Sana akşam söylemedim ama bugün, beni aradıklarını, götüreceklerini duymuştum, bekliyordum. Kim bilir nerede, ne olmuştur, adımız çıktı ya ben mi yaptım acaba diye götürülüyorumdur. Bir süre ayrı kalacağız. Sen annenlere gidersin artık. Beni nereye götürdüklerini sana haber veririm daha sonra." dedi.

Aşağıya indiklerinde duvardaki kitaplığın aranmış olduğu yerlere fırlatılmış kitaplardan belli oluyordu.

Zeynep çocukluğuna ait, sevdiği birinin apar topar götürülmesi acısını ikinci kez yaşıyordu. Çocuk yaşında ansızın çalınan kapıdan giren görevlilerin, babasını alıp götürerek, içinde açtıkları onarılması olanaksız boşluk, yıllarca doldurmaya çalıştığı hâlde şimdi yine oyuluyordu. Ağlamaktan gözleri şişmiş hıçkınklardan boğuluyor, hiçbir şey söyleyemiyordu. Orhan: "Üzülme bak bu dördüncü, ben alıştım artık, yakında çıkar gelirim." diye Zeynep'i teselli etmeye çalışıyordu, ama suçsuz yere öğrencilerini, Zeynep'i, evini, yaşamını bırakarak götürülmekten bıkmıştı artık.

"İçimden bir şeyler kopuyor, niçin bize yaşama izni verilmiyor bu ülkede." diye hıçkınklarının arasından söyleniyordu Zeynep, Orhan alelacele götürüldükten sonra masanın yanında
30 duran kırmızı ekoseli kumaşla kaplı İskandinav koltuğa yığılıp kalmıştı.

Ahmet yazılarının başında, uykusuzluktan kıpkırmızı olan gözlerinden yaş gelerek söylenmeye başlamıştı:

"Kim bilir hangi arkadaşlan götürüyorlar bugün. Birazdan öğreniriz. Benim yazdıklarımı da talan ettiler. Herhâlde 'komünizm' kelimesini aradılar, oyunun ne olduğunu bu kâğıtları bir çırpıda havaya savurarak nasıl anlayabildiler yahu?" diye söyleniyor, hırsından salonun bir başından öbür başına dolanıp duruyor, bir yandan da yerlere savrulmuş kâğıtları topluyordu.

"Ne bu kardeşim evinde düzgün yaşayamıyorsun. Yine kimin tavuğuna kışt dedin, diye aldılar çocuğu. Öğrenciliğinde de, ODTÜ'de öğrenciler Commer'in arabasını yakmışlardı, hiç ilgisi olmamasına rağmen, sen de onlardansın diye bu çocuğu içeri almışlardı. Bu ülkede olaysız gün geçmiyor ki, her olayda alırlarsa, hepimizin işi uzun buralarda.

Daha sonra bir duyduk ki Orhan'ı yine almışlar, neden almışlar biliyor musun? Sözüm ona Orhan bombalı bir eyleme karışmış. Bir kere mantık yok bunda, Orhan eline silah alıp ateş edemez, hassas adam, ayrıca bombalamanın yapıldığı tarih ve saatte Orhan okulda derste, bütün okul buna şahit. Tabi birkaç hafta sonra yine, bu olaya karışmamışsın dediler, saldılar. Adı çıkmış bu çocuğun artık ağzıyla kuş tutsa yaranamaz."

"İyi ki yanımdasın Ahmet."

"İyi ki, ama bu artık çekilmez oldu. Ne yapmış, fizikçi değil mi bu adam, dünyayı kaldıraçla yerinden mi oynatmış, ne yapmış? Söylediğim gibi eline silah versen sıkamaz bizim Orhan, tipine bak anla. Ama okuyor, düşünüyor, bir de düşündüklerini söylüyor, suçlu yani."

"Sizde yasak kitap falan yoktu değil mi? Gerçi olsaydı bulurlardı." dedi Ahmet.

"Kitaplanmızı iki ay önce götürdük, arkadaşın yazlığının bodrumuna bir süreliğine sakladık ama sonradan alma umudu da kalmadı. Arkadaşımız, aramalar sıklaşınca banyodaki termosifonda hepsini yakmış. Haklı tabi ne diyebiliriz ki. En çok da şiir kitaplanna üzüldüm. Evde bir şey bulamadılar, ama yine de götürdüler işte onu."

"Yurt dışına gitmekten başka çaremiz kalmayacak bu gidişle. Zaten giden bazı arkadaşlanmız, bizi de çağınyorlar."

"Kolay mı kızım, başka bir ülkede yaşamak, oralara alışmak? Benim nenem: 'Allah kimseyi ayrılıkla terbiye etmesin.' derdi."

İçi yanıyordu, en kötüsü de çaresizdi; sevdiği, birlikte olmaktan mutluluk duyduğu kocasını alıp götürüvermişlerdi, bilmedikleri bir yere. Evi sanki o dolduruyormuş gibi her yer bomboştu artık. Her şey yolunda giderken bunca sıkıntıdan sonra huzurlu bir yaşam kurmayı becermişken bir yel esiyor, elindekileri alıp götürüyordu, o hiçbir şey yapamıyordu. Aklına birden anneannesi geliverdi, o, kadın hâliyle o yıllarda, onca imkânsızlıklar içinde yanan bir şehirden, her şeyini arkasında bırakıp kaçarak kurtulmuştu çocuklanyla. Yaşam bir sahneydi o da oyuncu, şimdi anneannesinin hep ona: "Sen güçlü bir kızsın, bana çekmişsin." dediğini hatırlamalı, güçlü bir kadın rolünü üstlenmeliydi. "Gerçek oyun burada başlıyor işte." diye geçirdi içinden.

Onun gücünün birazının da kendinde olması için dua ediyordu. Gelecek zor günleri tahmin edebiliyordu.

Sabahın alacakaranlığında güneşin doğmasını beklediler Ahmet'le. Merak, kuşku, bilinmezlik içinde eli kolu bağlı beklemekten başka hiçbir şey yapamamak, ikisini de allak bullak etmişti.

Gün iyice ağardığında küçük bir valiz hazırladı Zeynep, annesinde kalacaktı birkaç gün. Orhan olmadan bu evde yapayalnız kalmak sinirlerini iyice bozacaktı.

Kapıyı açan annesi, elinde valiziyle onu gördüğünde Orhan'la kavga ettiler sanarak heyecanla:

"Ne oldu kızım, bu valiz ne?" diye sordu.

"Bir süre sizde kalacağım, Orhan'ı götürdüler."

"Nereye, nasıl yani?"

"Benim güzel Zeynep'im gel yavrum, otur bakalım, topla biraz kendini." dedi Mahmure Hanım. "Sen de çok üstüne gitme kızın!" diye Naciye Hanım'a çıkıştı. "Biraz kendine gelsin konuşuruz."

Her zaman güçlü bir kadındı ve çok şey yaşamıştı. Seksenine yaklaşmasına rağmen onun varlığı, çevresine hayat veriyordu. Her zaman ensesinde filketelerle topladığı bembeyaz saçları, kendisine çok yakışan pamuklu bluzları ve diz altında bolca etekleri, dimdik duruşu ve tatlı sohbetleriyle çevresinin mutluluk kaynağıydı. İlkokulu bile okumayıp Türkçe harfleri yıllar sonra öğrenen bu kadın, her gün eve gelen gazetelerin tamamını okur, doğru yorumlar yapar, konuştuğu zaman herkesi kendine hayran bırakırdı. "Bir de tahsil yapabilseydi ne olurdu acaba?" diye düşünürdü onu tanıyanlar.

"Bak yavrum, Türkiye zor günlerden geçiyor, bu günler geride kalacak, ama bazı yaralar açacak. Senin kocan, akıllı, düşünen, okuyan, halkını ve ülkesini seven bir adam. Bir gün bunların hepsi anlaşılacak, herkes doğruyu görecek ama biraz sabır gerek. Onun durumu senden daha zor, ben senden ağlayacağın yerde kocana destek olmanı beklerim. Ona ve kendine yapacağın en büyük iyilik bu olacak. Bak sokaklarda gençler birbirlerini öldürüyor, ya serseri bir kurşuna kurban gitseydi ya birini öldürüp içeri atılsaydı. Şükredecek çok şeyimiz var. En

başta sağlığınız iyi, Allah akıl vermiş, ikiniz de eğitimli, kültürlü insanlarsınız. Aileleriniz de size destek oluyor. Haydi şimdi toparlan bakalım, benim sana olan güvenimi de boşa çıkarma."

Bu sözler Zeynep'e biraz güç kazandırmış, onun mücadele gücünü artırmıştı.

"Yine her zamanki gibi, üç beş cümleyle beni etkiledin anneanne, elimden geleni yapacağım."

Üç gün sonra Orhan cezaevinden aradı.

"Beni gözaltına aldılar, merak etme iyiyim. Burada sanırım, bir iki hafta daha kalırım. Eğer gelebilirsen öğlenleri iki saat görüşebileceğimizi söylediler. Gelirken bana temiz kıyafet getirirsen çok iyi olur."

Zeynep, Orhan'ın sesini duyup ondan haber alır almaz yüreği bir kuş gibi çarpmaya başlamıştı. Ona gitmek için hazırlanmaya başladı, öğlen olmasına üç saat vardı.

Cezaevinden içeri bir sürü sorgulamadan sonra girebildi. Orhan'ın erkek kardeşi Sinan onu yalnız bırakmamış, birlikte gitmişlerdi. Gözaltındakilerin olduğu binaya geldiklerinde içeri alınamayacaklarını öğrenmek korkunç olmuştu. Kapıdaki görevli, aldığı emirle:

"Bu hafta görüşme olmayacak." dedi.

"Peki neden, biz nerelerden geldik, bir de istediklerini getirdik, onu göremeyecek miyiz?"

"Aldığım emir böyle bacım, eğer istersen getirdiklerini ona veririz biz. Onu arar geldiğinizi haber veririm, camdan size bakar." dedi. Görevlinin kesin konuşmalarından, o gün görüşemeyeceklerini anladılar.

"Haber verin de cama çıksın bari." demekten başka çareleri kalmamıştı.

En az on metre uzaktaki binanın üst katındaki açık pencerede belirdi Orhan. Onu görebilmek, metrelerce uzaktan olsa bile çok iyi gelmişti Zeynep'e. Oynadıkları sessiz filmleri hatırladı, oyundaki gibi hareketlerle konuşmaya başladılar. Bu konudaki deneyimleri işe yarıyordu, oyundaki gibi her istediklerini

anlatabiliyorlardı. Orhan'ın uzamış sakalları uzaktan bile belli oluyordu. "Sana jilet getirdim." dedi Zeynep işaretlerle.

"Bana jileti kullandırmazlar, burada yasak." diye anlattı Orhan. Ancak berberin gelip kendilerini tıraş etmesini beklemek zorundalarmış. Ama kurabiye ve böreklere memnun olduğunu anlattı.

Onların elleri kolları bedenleriyle neler yaptıklarını anlayamayan askerler, şaşkınlıkla izliyorlardı. Bir tanesi dayanamayıp:

"Ne yapıyorsün anlamıyorum bacım, ama elini kolunu, oranı buranı bu kadar oynatman yasaktır." dedi. Ses tonundan, yasaktır herhâlde, demek istediği o kadar belliydi ki, Zeynep çok dikkate almadı bu yasağı.

Bu görüşmeler bir süre devam ettikten sonra, aynı odada görüşmelerine izin verdiklerinde dünyalar onların olmuştu. Hep "Sana işkence ediyorlar mı?" diye soruyor, hiçbir zaman inandırıcı bir yanıt alamıyordu. Bunun doğru cevabını hiçbir zaman öğrenemedi.

Daha sonraki günler aynı saatte Sinan'la gidiyor, istediklerini götürüyor, onu görerek biraz ferahlıyorlardı.

Bir seferinde, kapıdaki nizamiyede aranırlarken yanlarında oğluna bir sepet yiyecek getiren köylü kadıncağız vardı. Onu içeri bir türlü almıyorlardı. Kadın yalvararak oğlu için onun sevdiği dolmalardan ve böreklerden yaptığını, yiyecekleri kontrol edip göndermelerini rica ediyordu.

"İçeride oğlun anarşiklik yapıyor, dışarıda siz, burada bizi uğraştırıp durma."

"Anarşik de neymiş, zaten kanı kaynayan çocukları içeriye hapsetmişsiniz, bari özlediği yemekleri yesin arkadaşlarıyla, el kadar sabiler koskoca devlete ne yapabilir ki!"

"Yasak teyze yasak, hem sen doğru konuş bakalım."

Bütün bunlardan bunalan ve oğluna yiyecek götüremeyeceğini anlayan kadın, günlerce, içi kan ağlarken, oğlu yesin diye yaptığı dolmaları, börekleri yerlere saçıverdi.

"Alın bunlan ne yaparsanız yapın." derken bir yandan da hıçkırarak ağlıyordu.

Orhan salıverilip eve geldiğinde, ikisinde de buruk bir sevinç vardı. Böyle yaşayamayacaklarını ikisi de anlamışlardı.

"Arkadaşlarının bazılarıyla görüştüm."diye söze başladı Zeynep. "Bizim bu ülkeden bir süreliğine gitmemizin en doğrusu olduğunu söylediler. Bu akşam bunları seninle konuşmaya gelecekler."

"İyi de bana pasaport vermezler ki."

"Onun da çaresine bakacak Ahmet."

"Nasıl yani?"

"Sahte pasaport, ne yapalım başka çaresi yok. Sinan'a ve sana sahte pasaport buluruz, ben de sizinle gelirim."

"İyi de senin kaçmana gerek yok ki."

"Seni yalnız bırakmayacağım. Sen neredeysen ben oradayım."

"Ya işin, oyunların..."

"Zaten oyunların çoğu sakıncalı bulunup sahneden kaldırılıyor. Bu ortamda ne yapabilirim ki? Paris'te ileri tiyatro eğitimi alırım ben de. Para kazanmak için çocuk bakıcılığı da yapabilirim."

"Yani Paris mi gideceğimiz yer?"

"Bana orası uygun olur gibi geliyor. Akademisyen olduğun için üniversitede yine iş bulabilirmişsin."

Bütün bu bilgileri, Orhan'ın Paris'te hukuk okuyup Türkiye'ye dönen avukat arkadaşı Mehmet'ten almıştı.

Her şeyi bırakıp, ülkelerinden ayrılıp, ne kadar kalacaklarını bilmeden, tanımadıkları bir ülkeye gitme düşüncesi ikisinin de beyinlerini kemiriyordu. Uzun süre bir o yana bir bu yana dönmüş, uyuyamamışlardı.

Aslında Orhan'a nasıl söyleyeceğini bilemediği, dün akşam olanlardı. Daha bugün eve geldiği için söylemek istemiyordu. Onun çıktığı gün kardeşini aldıklarını söyleyememişti bir türlü.

Onun, "Sinan neden gelmedi?" sorusunu, işi varmış gibi sıradan bir bahaneyle geçiştirmişti, ama Orhan'ı daha uzun süre kandıramayacağını biliyordu.

Orhan, gecenin sessizliğinde daha dingin düşünmeye başlamış, kardeşinin onun içeriden çıktığı gün gelmemesinin hayra işaret olmadığını fark etmişti.

Zeynep'in uydurduğu bahaneyi doğru kabul etmek istese de işin aslını öğrenmeden edemiyordu.

"Sinan telefon bile etmedi, bu kadar duyarsız biri değil o." derken yüzündeki endişe, öfke dolu panik anlaşılıyordu.

"Gözlerime bak ve bana gerçeği söyle lütfen Zeynep."

Zeynep, üst üste gelen bu olaylardan bıkmıştı. Huzurlu yaşam umudu da kalmamıştı. Yoksa yurtlarını terk edip gitme plânları yapar mıydı?

"Onu da mı içeriye aldılar, eğer böyle olduysa bana söylemelisin, bir şeyler yapabilirim belki."

"Haklısın, öyle oldu." diye bir çırpıda söyledi Zeynep.

"Nasıl olmuş, şimdi nerede?"

"Dün onu kız arkadaşıyla, opera binasının önünde otobüs beklerken alıp götürmüşler. Sonra Gülşah'ı da takip etmeye başlamışlar. İki sivil görevli onunla aynı otobüse binmiş, bir sonraki durakta tam otobüs hareket edeceği anda, atlatmış. Yine de evine dört vasıta değiştirerek gitmiş Gülşah, adresini bulamasınlar diye. Sinan'ı nereye götürdüklerini bilmiyoruz. Ama bugün telefon eder sanıyorum."

"Bu yıllar, zor geçecek anlaşılan. Haklısın, buralardan gitmekten başka çare yok."

"Sinan'ı benimle, daha önce de tutuklamışlardı, Amerikan Büyükelçisi'nin arabasının yakılması olayına biz de karıştık sanarak. Sonunda suçsuzluğumuz kanıtlandı ama..."

Üç gün sonra haber geldi Sinan'dan. Kısa süre sonra da salıverildi.

O akşam yine, arkadaşları, Sinan, kız arkadaşı Gülşah, Zeyneplerin evlerinde toplanmışlardı.

"Sizin evi de hücre evi sanacaklar korkarım." dedi Sinan. Şaşkınlık yaratacak biçimde benziyorlardı birbirlerine. Aradaki iki yaş olmasa ikiz sayılabilirlerdi. Sinan, abisini çok sayar, sever, onu örnek alırdı. Aileleri Alanya'da yaşadığı için iki kardeş birbirlerinin her şeyi olmuşlardı başkentte. Portakal bahçeleri olan aile ticaretle uğraşıyordu. Önceleri oğullarının da bu işi yapmalarını çok istemişlerdi. Ama artık sözlerini dinletemediklerini anlamış, bu ısrarlarından çaresiz vazgeçmişlerdi.

Herkes gittikten sonra Zeynep yorgun düşmüş, uyumaya gitmişti. İki kardeş arasındaki tartışma sesleriyle uyandığında:

"Gitmeliyiz oğlum, bunun şakası yok artık. Buralarda bize yaşama şansı vermeyecekler." diye haykırıyordu Orhan, sözünü dinletememenin acizliğiyle.

"İyi de abi senin karın var, ailen var, sen önce git."

"Benim ailem senin de ailen, istersen sor Zeynep'e seni ne kadar çok sever."

"Onu biliyorum abi, ama Gülşah benimle gelemez, hasta annesini bırakamaz."

"Yani sen de onsuz gidemez misin? Bak istersen biz gittikten sonra onları da aldırırız."

"Yok abi ben şimdi gelemem."

Orhan, Sinan'dan duyduğu bu sözlerle iyice bunalmıştı, alttan almaya çalışarak:

"Sen biraz düşün, daha sonra tekrar konuşalım. Ama şunu aklından hiç çıkarma durum çok ciddi. Gittikçe daha kötü olacak. Ortalık her geçen gün daha da karışıyor." dedi.

O geceyi takip eden günlerde bu tartışma hep sürdü. Orhan, kardeşini bir türlü ikna edemiyor; çaresizlik içinde, küçücük bir olasılığa sarılıp bekleyerek, yurt dışına kaçışını erteliyordu.

Ankara, çok soğuk bir kıştan sonra bahar dallarıyla bezenmişti. Akşamüstleri, çiçek açan büyük kayısı ağacının altında,

etraftan gelen bayıltıcı çiçek kokularıyla oturmak son günlerde âdet olmuştu. Zeynep, Bahçelievler'in çocukluğunun geçtiği, her köşesinde anıları olan sokaklarını, dostlarını, ailesini nasıl bırakacaktı. Bahçelerindeki baş döndürücü çiçek kokularını içine çekerken içtiği çayın her yudumunda, buralardan nasıl gideceğini düşünüyor, ama kocasına bundan hiç söz etmiyordu.

Babası Sorbonne Üniversitesi ile Paris'te yaşayan bir arkadaşı aracılığı ile iletişim kurmuş, Zeynep adına ilk başvuruyu da yapmıştı. Birkaç yıl önce Fransızcaya merak sardığı için Fransız Kültür Derneğindeki iki yıllık eğitimle öğrendiği birazcık Fransızcasının ilk etapta yeteceğini düşünüyordu, ama orada bunu geliştirmek zorundaydı. Gitmeye karar verdikleri yerde ne kadar kalacakları hiç belli olmaz, yıllarca yaşamaları gerekebilirdi. Orhan ve Sinan Galatasaray Lisesinden mezun oldukları için dil sorunları olmayacaktı.

Sinan o akşam eve geldiğinde Orhan daha gelmemişti.

"Siz gidin Zeynep, beni beklemeyin, lütfen ağabeyimi ikna et, gidin, söz veriyorum işlerimi yoluna koyar koymaz Gülşah'la geleceğiz. Kızcağızın, hasta annesini bırakacak kimsesi yok. Kadıncağız ameliyattan yeni çıktı. Birkaç ay yanında kalalım, iyileşsin sonra geliriz. Ama benim yüzümden siz gidemezseniz, kendimi affetmem. Sen de bana destek ol, ne olur."

O akşam yine tartıştı iki kardeş. Orhan artık, Sinan'ı ikna edemeyeceğini anlamıştı, onun söylediklerini kabul etmekten başka çaresi kalmamıştı.

"Pekâlâ, ama Gülşah'ın annesi iyileşince geleceksiniz. Gideceğim üniversitede senin için yer hazırlatacağım."

Sonraki günler yolculuk hazırlıklarıyla geçiyordu. Sahte pasaport ve kimliği Ahmet hazırlatıyordu, biletleri, pasaporta göre alınacaktı. Şimdi en önemli şey, Orhan'ın tipini değiştirmek ve çekilecek vesikalık resmi pasaporta koymaktı. Orhan bir seksen boyunda kumral, ince yapılıydı. İşe onun saçlarını sarıya boyamakla başladılar, ensesine kadar uzun saçlarını kısalttılar hiç kesmediği bıyığı ve favorisi de kesilince farklı bir tip oldu çıktı.

Sahte ismi 'Kemal Ilıca' olmuştu. Tabii, evli görünmüyorlardı sahte kimliklerinde.

Bunca yıl yaşadığı kimliğini değiştirmek tuhaf geliyordu Orhan'a. Eline yeni kimliğini ve pasaportunu alınca bunu daha çok fark etti. Ülkesi de değişiyordu, nasıl uyum sağlayacaktı, Kemal Ilıca isminden nefret ediyordu. Zeynep de kızlık soyadı ile çıkacaktı yurt dışına, "Ne olur ne olmaz." demişti babası. Onun pasaportu da evlilik öncesi kimliğine göre düzenlenmişti.

Tüm aile bir araya geldiklerinde, yollarda nasıl davranacaklarını, Paris'e gider gitmez neler yapacaklarını sürekli konuşuyorlardı.

"Havaalanında Behzat Bey sizleri karşılayacak, benim çok yakın dostumdur, onun yanında rahat davranabilirsiniz, durumu ben ona anlattım." dedi babası.

Mahmure Hanım, bu olaydan çok etkilenmişti. Bu kızın kaderi de benimki gibi, diye üzülüyor, yaşadıklarını hatırlıyor, odasında ağlayıp gözyaşlarını kurulayıp, salona onların yanına gidiyor, bu yolculuğu eğlenceli göstermeye çalışıyordu.

"Benim kızım gibi bir karın oldukça, sırtın yere gelmez Orhan." dedi.

"Evet efendim, sağ olsun." diye yanıtladı Orhan. "Sizin yaşadıklarınızın yanında bizimki hiç kalır zaten. Siz yıllar önce tek başınıza at arabasıyla, eşekle kilometreler kat etmişsiniz. Bizim orada da güzel bir yaşamımız olacak merak etmeyin, yalnızca sizleri çok özleyeceğiz. Umuyorum ülkemizin bu zor günleri bittiğinde döneriz."

"Umarım öyle olur." dedi Zeynep'in annesi. Orhan'a çok içerliyordu kızı onun yüzünden gittiği için. Birkaç kez Zeynep'e:

"Sen kal kızım, neden gideceksin? Burada onu beklersin, ara sıra ziyaretine gidersin." diye çok ısrar etmiş, Zeynep'in:

"Sen olsan babamı bırakır mıydın, babam hapse girdiğinde sen ona destek olmadın mı?" sözleri üzerine ısrarından vazgeçmişti, ama yine de Orhan'a soğuk davranıyordu.

Esenboğa Havaalanı'na geldiklerinde dış hatlara girerken vedalaşıyorlardı Zeynep'in ailesiyle. Sinan oraya bile gelememişti, zaten Orhan onun Paris'e gelmemesine çok içerliyor: "Bu çocuk hayatıyla oynuyor." diyordu ikide bir.

Tam o sırada yakası kaldırılmış pardösülü, fötr şapkalı ve koyu renk gözlüklü, uzun boylu bir adam Orhan'ın yanına yaklaşıp onun omzunu tuttuğunda Zeynep'in kalbi yerinden çıkacak gibi oldu. Bütün aile o anda buz kesmiş gibi donakaldı. Hepsinin aklından, daha yola çıkamadan yakalandılar, artık bu durum düzelmez, hayatlan bundan sonra hapislerde geçer düşüncesi, iki saniye içinde geçti.

"Abi o kadar değiştim ki, sen bile tanıyamadın." diyen Sinan'ın sesi daha beter şaşkınlık yarattı. Kısa süren şaşkınlık, yerini sevince bıraktı.

Sinan iki gündür arandığını duyduğu için bu kılıkta gelmişti.

"İyi ki geldin Sinan, senin buralara gelememen içimizi burkuyordu." dedi Zeynep.

"Seni gördüğüme hem sevindim hem de bu gözü karalığına devam ettiğini görmek beni endişelendirdi. Artık daha dikkatli olup, aklına her geleni yapma, bana söz ver, çok dikkatli olmalısın. Geleceğin günü iple çekeceğim. Haydi bana erkek sözü ver." derken Sinan'a sıkı sıkı sanldı Orhan. Artık gözyaşlannı saklayamıyordu.

"Buraya seni ağlatmaya gelmedim, hem siz yaban yerlere gidiyorsunuz, ben de sizi merak ediyorum. Siz de çok dikkatli olun, biz de yakında geliriz."

Dış hatlara girerken ikisinin de boğazı birer yumrukla tıkanmış gibi sessizdiler. Arkalannda, bıraktıklan sevdikleri; önlerinde, bilemedikleri bir yaşam vardı.

Kapıdaki polis, kimlik ve pasaportlan sorduğunda Zeynep çarpan kalbinin iniş kalkışlarını gizlemek için ceketinin önünü kapattı.

"Siz ne yapmaya gidiyorsunuz bakalım?" diye sordu polis.

Bu sorunun Fransa'da sorulacağını öğrenmişlerdi ama yine de yanıtlamak gerekirdi.

Orhan'ın "Biz, okumaya gidiyoruz." yanıtıyla bile ilgilenmeyip başka bir yolcu ile konuşmaya başlamasından, laf olsun diye sorulmuş bir soru olduğunu anladılar. Ama ikisi de panik hâlinde olduklarından, kim ne sorsa, sakin görünerek, duruma uygun yanıt vermekten başka bir şey yapamazlardı. Normal zaman olsa "Sana ne!" diyebilecekleri böylesi sorulara sınava giren öğrenci kadar dikkatli, doğru yanıt vermelilerdi.

İleride daha sıkı kontroller olduğunu biliyorlardı, yol bitinceye kadar rahatlayamayacaklardı. Zeynep rahat görünmek için, burayı bir sahne, kendisini de ülkesinden kaçmak zorunda kalmış birinin yaşamını canlandıran bir tiyatrocu gibi düşünmeye çalışıyor, rol icabı tedirgin bir kaçak yolcu olduğunu hayal ediyor, böylece biraz sakinleşiyordu. Seçtiği bu oyunu Orhan'a da anlatıyor: "Biz şimdi yurdundan kaçan iki kişiyi oynuyoruz." diyordu. İkisi de arkalarında bıraktıklarının, içlerinde açtığı yarayı düşünecek durumda değillerdi. Yüreklerindeki burukluğu hissediyor, ancak adını koyamıyorlardı.

Bir sonraki kontrolün daha sıkı olduğunu, valizlerinin didik didik edilmesinden anladılar.

"Şuraya geçin siz." dedi Zeynep'e kadın polis. Mantonuzu çıkartın, ceplerinizi boşaltın, dedikten sonra elleriyle bütün vücudunu, mahrem yerlerini bile yokladıktan sonra, "Geç." dedi. İzlediği savaş filminde Almanlann çınlçıplak soyup tazyikli su ile yıkadıkları Yahudileri anımsadı o anda. Kıyafetleri üzerinde duruyordu ama her yerinin ellenmesi ona kendisini herkesin içinde çıplak ve çaresiz hissettirmişti.

Zeynep'in pasaport ve kimliğini ise bir yandan başka bir polis inceliyordu.

Kontrolden geçtikten sonra kızaran yüzüyle heyecan içinde Orhan'ın geçmesini bekledi.

Gözüne ilişen banka oturdu, Orhan'ın girdiği kabini aralık perdeden görebiliyordu; beklediği birkaç dakika yıllar kadar uzun geliyor, Orhan'ı burada içeri almasalar diye içinden dualar

ediyordu. Diyarbakır'da yaz tatillerinde namaz kılmayı öğrenmesi için gönderildiği hocanın ezberlettiği bütün sureleri okudu. Bunları okumak onu biraz olsun rahatlatıyordu, başka yapabileceği bir şey yoktu. "Allah'ım ne olur Paris'e gidebilelim." diyordu sürekli.

Orhan, yüzünde muzip bir gülümsemeyle çıktı içeriden.

"Haydi artık uçağa. Rolümü çok iyi oynadım, ben de mi oyuncu olsam acaba, vallahi yetenekliyim."

"Kendime bir de takma ad buldum, artık bana 'Sarı Kemal' diyebilirsin. İçerdekileri öyle inandırdım ki, Paris'te müzik eğitimi almaya gittiğime. Bir tanesi, 'Bizim oğlan çok güzel mandolin çalıyor, al şu telefon numaramı orada ona da bir okul olursa bana haber ver.' dedi. Bir tanesi de 'Sen zaten gâvur tiplisin, baksana saçların sapsan.' diye takıldı."

Uçağa bindiklerinde koltuklarına oturup beklemeye başladılar, uçak kalkıncaya kadar bu tedirgin bekleyiş devam etti. Arkadaşları Rıza'nın uçaktan indirildiğini ve onca insan önünde adi bir suçlu gibi tutuklandığını - birbirlerine söylemeseler de - akıllarından çıkaramıyorlardı.

Uçak havalanırken Zeynep'e iç organları havaya kalkmış gibi geldi; eliyle midesine bastırdı. Bu geçtikten sonra elleriyle tıkanan kulaklarını ovdu, ağzını açıp esnemeye çalıştı.

"İlk bindiğimde ben de böyle olmuştum şimdi geçer. Korktun mu, şu sakızı çiğne kulaklara iyi gelir." dedi Orhan.

"Korkmadım ama ilginç, insana özgürlük hissi veriyor, bu duyguyu özlemişim."

"Artık yüzde elli özgürüz, Paris'te de bir sorun olmazsa bu iş tamamdır."

İki gündür heyecandan uyuyamamışlardı, bunca gerilimi yaşadıktan sonra dinlenebileceklerdi.

Orhan hostesten battaniye ve yastık istedi. Zeynep'in babası biletlerini birinci sınıf almıştı daha güvenli olur düşüncesiyle. Koltuklarını yatırıp uyumaya çalıştılar.

Bir süre sonra, Orhan uyuyamadığı koltukta yata yata yorulmuş, koltuğunu dikleştirip oturmuştu.

"Uyunmuyor Orhan." dedi Zeynep. "Bu kadar şey yaşadıktan sonra yorgunluktan uyurum sandım ama, olanları ve bundan sonra bizi nelerin beklediğini düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum. Beynimdeki her şey karmakarışık, rahatlayamıyorum."

"Ben de öyleyim, uyumaya zorlamayalım kendimizi."

Hostes'in getirdiği şaraptan aldılar, günün bu saatinde şarap içmek âdetleri değildi ama birer yudum alınca ne kadar iyi geldiğini hissettiler.

İkisinin yeri cam kenarındaki iki koltuktu. Yanlarındaki koridor tarafında oturan sarışın orta yaşlı etine dolgun, şık giyimli kadın, uyumadıklarını görünce her fırsatta onlara laf atıyordu.

"Türkiye'de nerede oturuyorsunuz? Neden Paris'e gidiyorsunuz? Orada çok kalacak mısınız?"

Orhan, kadının tarafında oturduğu için, kibarca ve kısa yanıtlar vermek ona düşmüştü. İçinden, "Sana ne bunlardan, zaten bizim derdimiz bize yetiyor." diye geçiriyordu.

"Benim de oğlum Paris'te okuyor, oradaki biberler kocaman olduğu için dolması da pek güzel olmuyor. Oğlum etli biber dolmasını çok sever." Orhan'ın kulağına doğru hafifçe: "Yasak ama ben her gidişimde, valizimde ona dolmalık biber, turşu, reçel, tarhana götürüyorum. Kocam eski bakan diye şimdiye kadar pek aranmadım, ama yakalansaydım kocam, 'Beni rezil ettin.' diye çok kızardı. Babalar anne gibi olmuyor, çocuğun özlediklerini bilemiyor, varsa yoksa kurallar. Bu Paris'in manavlarında bir biberler var, her biri küçük bir kavun kadar, onun lezzeti olur mu hiç. Bizim mis gibi çıtır çıtır yemyeşil biberlerimizin yerini tutar mı? Ama annelik ne kural tanır ne bir şey." diyerek oğlunu ona biber taşıyacak kadar çok sevdiğini anlatmaya çalışıyordu.

Kadının saflığı, meraklılığı ve boşboğazlığı her hâlinden belliydi.

Orhan normal bir zaman olsa onu mutlu etmek için sohbeti sürdürebilirdi, ama bunu çekecek hâli yoktu.

"Benim biraz okumam gerek kusura bakmayın." diyerek kadını bir süreliğine susturdu.

Öndeki koltukta, hoş bir kadın bütün zarafetiyle oturuyor; gözlerinin hiç kimseyle buluşmaması için taktığı büyük gözlüklerini hiç çıkarmıyordu. Oliympia'da bu ünlü sanatçının konserinin olduğunu gazetelerden okumuştu Orhan. Yanında menajeri olduğunu tahmin ettiği bir adam vardı.

Yanında oturan kadın ikide birde yerinden kalkıyor; kendisini sanatçı kadına gösterip onunla sohbet etmek için ortam yaratmaya çalışıyordu.

Bir süre sonra sohbete başladı, kadın amacına ulaşmıştı. Ama ünlü sanatçının yüz ifadesinden ne kadar sıkıldığı belli oluyordu. Bir süre sabreden menajeri müdahale edince kadın yerine gelip oturmak zorunda kaldı.

Orkestrayı havaalanında görmüştü, herhâlde onlar ekonomik bölümdeler, diye geçirdi aklından. Paris'te konserler, tiyatrolar, müzeler, sergiler gezmek için sabırsızlanıyor; orada mutlu olabileceklerine inanıyordu.

"Zeynep biliyor musun, fazla seçim şansımız yoktu ama iyi ki Paris'e gidiyoruz."

"Benim için de gidilecek en güzel, en kültür-sanat dolu yer Paris. İyi ki gidiyoruz. İnanıyorum orada çok mutlu olacağız."

"Bütün büyük sanatçılar, Paris'i solumuşlar yıllarca. Haydi bakalım sıra sende."

"Dalga geçme Sarı Kemal." dedi Zeynep gülerek.

Hem şarap hem de bu sohbet ikisini de rahatlatmıştı, hostesin getirdiği yemekleri iştahla yediler. Zeynep, içinde yeni bir yer göreceği zamanki kıpırtıları hissediyordu. Bu, çocukluğunda Marmaris'e gider gitmez denize girmeyi istemesi gibi bir şeydi. Korkuları yaşam sevincine dönüşüyor, heyecanla daha önce ancak resimlerini gördüğü, romanlarda okuduğu bu şehri, sanat konuşulan kafeleri bir an önce görmek istiyordu.

Orhan tuvalete gitmek için kalktı. Saatlerdir oturmaktan her yeri uyuşmuştu.

Daracık tuvalete girer girmez, yüz yüze geldiği aynada kendine yabancı biri duruyordu. Birkaç saniye süren şaşkınlıktan sonra zorlanarak bu yabancıya alışabilmek için aynaya uzun uzun baktı. "Ben kimim, hangisiyim, Türkiye'de ülkesi için düşünen, yazan, konuşan ben miyim? Yoksa karısından başka kimsesi olmayan, tanımadığım bu yabancı mıyım?" İçini derin bir boşluk kapladı, anıları bile artık ona ait değilmiş gibi geldi. Bu çelişkiler, bu kimliksizlikler veya çok kimliklilikler onu eziyordu. Aklından bu düşünceleri uzaklaştırmaya çalıştı, bu karmaşa ona gücünü kaybettirirdi. Bunun geçici bir durum olduğunu hatırlattı kendine. Yeni yaşamında Kemal değil Orhan olacaktı.

"Nerede kaldın?" dedi Zeynep.

"Hep oturduğum için her yerim uyuşmuş, biraz ayakta kalmak istedim."

"Arzu eder misiniz?" dedi hostes, peynir tabağını uzatarak.

En az on çeşit peynir vardı tabakta, karınları tok olmasına rağmen taze şandviç ekmeklerinden ve peynirlerden seçip aldılar, sırf bir şeylerle oyalanmak için.

"Bir hafta yemek yememem gerek, böyle giderse tombullaşacağım." dedi Zeynep.

Öğleden sonra Paris üzerine gelmişti uçak. Yemyeşil bir alan, altlarında uzanıyordu. Uçak alçaldıkça daha önce fark edilmeyen binalar, düzgün bahçeler seriliyordu altlarına. Kendini masallardaki uçan halıda gibi hissediyordu Zeynep.

"İşte Eiffel." dedi Orhan. "Seine Nehri de görünüyor bak."

Zeynep'in içini bir sevinç kaplamıştı. Artık gümrükten nasıl geçeriz korkusu da yerini, bilinmeyene karşı duyulan, heyecanlı meraka bırakmıştı; bir an önce Paris'e ayak basmak istiyordu.

Uçaktan indikten sonra valizlerini alıp kontrol bölgesine gittiklerinde gişelerin önünde bekleyen kuyruklar gördüler. Üzerinde yabancılar yazan gişenin önündeki uzun kuyrukta sıraya

girdiler. Kendi vatandaşlarının kuyruğu on dakika sonra bitmişti, ama yabancılar çok sıkı sorgulandıkları için yığılan kalabalıkta daha çok bekleyeceklerdi. Önlerinde, Paris'te lokanta işlettiğini söyleyen Konyalı bir adam, karısı ve iki oğlu bekliyordu. On, on iki yaşlarındaki oğlanlar, kulaklıklarındaki müzikle vakit geçiriyor; oldukları yerde sallanıyorlardı.

"Bu oğlanları gâvur gibi etti bu memleket. Hani bizim türkülerimize ne olmuş! Onlan beğenmiyorlar, bugün imkânım olsa geri dönerim. Zaten kültürümüzü kaybettiriyor bu memleket. Bak bu yüzden hiç Fransızca öğrenmedik biz. Allah vermesin bir de dilimizi kültürümüzü unutursak. Ama benim oğlanlar öğrendiler, işte okul falan."

"Böyle düşünen adamın kültürü ne olabilir ki bir de kay-

betmekten korkuyor." diye fısıldadı Zeynep, Orhan'ın kulağına.

Orhan'la Zeynep, ne deseler adamı ikna edemeyeceklerini anlamış, hiçbir şey söylemeden dinliyorlardı.

Sıra onlara geldiğinde, adam oğlunun kulaklıklarını çekerek:

"Anlat bakalım şunlara, burada yaşadığımızı." dedi.

Oğlan yarım yamalak Fransızcasıyla derdini anlattı.

Sıra Orhanlara geldiğinde:

"Hoş geldiniz. Kaç gün kalacaksınız, ne amaçla geldiniz?" diye sordu otomatikleşmiş bir ses.

"Ben fizik mühendisiyim. Bilimler Akademisi'nden hocalık yapmam için davet aldım, arkadaşım da tiyatro sanatçısı, Paris'te ileri tiyatro eğitimi alacak."

"Fransızcanız çok güzel, nerede öğrendiniz?"

"İstanbul'da Fransızca eğitim veren Galatasaray Lisesinde okudum."

Kadın görevli bu sohbetten çok memnun olmuştu. Zeynep, Fransızcası çok iyi olmadığından, söze pek katılmadı.

Orhan'ın uzattığı pasaport ve kimlikleri kontrol ettikten sonra, akademinin davet kâğıdını bile sormaya gerek görmeden

"Geçebilirsiniz." dedi. Oysa, akademinin davet kâğıdını da getirtmişlerdi bir hafta önce. Bütün bu organizasyonu yapan Mehmet, epey uğraşmıştı bu iş için. Sonunda oradaki arkadaşlarına durumu anlatmış, Orhan'ın Türkiye'deki başarısını gösteren belgeleri vermiş ve davet mektubunu almıştı.

İlk iş olarak pasaportları hazırlatan Ahmet'in önerdiği gibi, tuvalete gidip, sahte pasaport ve kimlikleri yırtıp tuvalete attılar, valizden önceden çıkanp ceplerine koydukları asıl pasaport ve kimliklerini çantalarına koydular.

Çocukluğundan beri görmediği Behzat Bey'i görür görmez tanıdı Zeynep.

Behzat Bey, babası ile çocukluk arkadaşıydı. Ankara'da evlerine çok sık gelirdi. 1960 ihtilalinde babası tutuklanıp, Kayseri'ye götürüldüğünde, onunla Kayseri'ye ziyarete birlikte giderlerdi. Zeynep ailenin düştüğü bu duruma onun ne kadar içten üzüldüğünü çocuk yaşına rağmen gözlemleyebilmişti. Çocukluğunda ona çok güvenir; onun, çok özlediği babasının gençlik yıllarını anlatması çok hoşuna giderdi. Bütün gelirlerine ve mal varlıklarına el konduğu için, annesi küçük bir kırtasiye dükkânı açmıştı evlerinin yanına. Yakınlarındaki okullardan öğrenciler gelip alışveriş yapıyor, aile bu sayede geçiniyordu. Behzat Bey her geldiğinde, günde birkaç saat kırtasiye dükkânını beklerdi, o sırada da anne başka işlerini yapabilirdi. Ara sıra Zeynep de çalışırdı dükkânda.

Uzun süre önce bir Fransız firmasının krom madeni ile ilgili olarak teklif ettiği bir işi kabul etmiş buraya yerleşmişti Behzat Bey. Başarılı bir maden mühendisi olduğu ve Paris'te yüksek lisans yaptığı için onu tercih etmişti firma. İşte aynı adam, o zor yıllarda olduğu gibi yine yardımlarına koşuyordu.

Behzat Bey, yolcuların geçtiği koridorun yanında, elinde kocaman Zeynep yazan bir kâğıtla bekliyordu. Onu arayan endişeli gözleri, eskisi gibi masmavi, sevgi doluydu.

"Merhaba, ben Zeynep."

"Merhaba, seni yolda görsem tanıyamaz, yanından geçer giderdim."

"Ben sizi her zaman tanır, kendimi tanıtırdım."

"Yıllar bizi ihtiyarlattı, sense çok güzel bir genç hanım olmuşsun."

"Teşekkür ederim, sizi eşim Orhan'la tanıştırayım, ona sizi çok anlattım."

"Memnun oldum, bizim için yaptığınız her şey için çok teşekkür ederiz."

Orhan da gözlerinin içi parlayan bu adama, gördüğü anda güven duymuş, rahatlamıştı. Böyle aydınlık yüzlü insanlar görmeye hasret kalmışlardı. "Ülkenin sıkıntıları insanlarının yüzüne nasıl da yansıyor." diye geçirdi aklından.

"Haydi gidelim araba otoparkta, oraya kadar valizleri şu el arabasıyla taşıyalım." dedi Behzat Bey.

Havaalanındaki kalabalığın içinden sıyrılıp, soğuk havaya çıkmak ikisine de çok iyi geldi. Çiseleyen yağmur taneleri tenlerine değdikçe içleri ferahlıyordu.

"Bu mevsim burası çoğu zaman yağışlıdır. Bir de şuna dikkat ettim, Türkiye'de yağış olursa burada olmaz. Burada yağış olursa Türkiye'de olmaz. Bunun bir bilimsel açıklaması var mıdır bilmiyorum ama, bu böyle."

"Böyle bir incelemeyi ancak teknik beyinli insanlar yapabilir, siz de tekniğe ne kadar meraklısınız, belli oluyor." dedi Zeynep.

Bindikleri Renault araba, otoban yoldan çıkıp şehre girdiğinde dantel gibi işlenmiş binaların mimarisinden ikisi de çok etkilenmişlerdi, etrafı hayranlıkla seyrediyorlardı.

"Apartman katlarının küçücük balkonlarında ne kadar da çok çiçek var, renkleri ne kadar canlı." derken Zeynep bir anda sustu, Diyarbakır'da anneannesinin bahçesindeki teneke vita kutularındaki sardunyaları anımsadı, içi burkuldu. Çocukluğunda oyunlar oynadığı o koskoca ev, Mahmure Hanım'ın, eşi Doktor Reşit'in ölümünden sonra onlarla oturmaya başlamasıyla yıllarca bomboş kalmış, bakımsızlıktan viraneye dönmüştü.

Sonra satılan bu evin ardından çok ağlamıştı Mahmure Hanım, yaşamının büyük bir bölümü kaybolmuş gibi gelmişti ona.

"Bu gece ve daha sonraki geceler, size bir ev buluncaya kadar benim konuğum olacaksınız."

"Ama bizim otelde rezervasyonumuz var. Çok teşekkür ederiz." dedi Orhan.

"Olmaz öyle şey telefonda ben babana söylemiştim zaten, otelde bırakmam diye, ben rezervasyonunuzu iptal ettim size sormadan. Siz buralara geleceksiniz de otelde kalacaksınız, olacak şey değil." derken ne kadar kararlı olduğu sesinden belli oluyordu.

"Tam kötü gün dostu." diye geçirdi içinden Zeynep, zaten yılar önce de böyleydi.

Behzat Bey'in Montparnasse'taki evinin önüne gelince arabadan indiler.

"Burası entelektüellerin oturduğu bölgedir. Ben, entelektüelim demek istemiyorum ama burada yaşamak eşimin de, benim de, çocukların da hoşumuza gidiyor, alıştık yıllardır."

"Birçok sanatçı burada yaşıyor değil mi?" diye sordu Orhan.

"Evet, bazılarıyla tanışıyoruz, bazı ressamların burada atölyeleri var, sizleri de tanıştırırım." dedi Behzat Bey.

Son ayların her günü, kontrol edemedikleri olaylarla geçmiş, yaşarken bunların üstesinden nasıl gelebildiklerini anlayamamışlardı, daha doğrusu, içlerine oturan derin hüznü ancak şimdi fark edebiliyorlardı.

"İyi olacak her şey." diyerek Orhan'ın elini tutup okşuyordu Zeynep. Yaşamda terslikler olduğunda Zeynep daha mücadeleci, daha güçlüydü. Bir de Orhan'ın, Zeynep'i de yurdundan ayırdığı için kendisini sorumlu tuttuğunu biliyor, ona olduğundan daha güçlüymüş gibi görünmeye çalışıyordu.

Behzat Bey, onları evin yol üzerindeki kapısında indirip, arabasını park etmeye gittiğinde, akşamüzeri güneşi yağmura galip gelmiş parlamaya başlamıştı. Üzerlerinde oluşan gökkuşa-

ğının renklerini oldum olası çok severdi Zeynep. Küçükken saatlerce altından geçmeye uğraşır, yorgunluktan bitap düştüğünde çaresiz pes ederdi.

Büyük dış kapıyı anahtarla açarken:

"Buraya arabalar girsin diye bu kapı eskiden büyük yapılmış, ama şimdi giriş avlusu olarak kullanılıyor." diye anlattı Behzat Bey.

Paket taşlı avluya açılan bakımlı bahçedeki çiçekler, soğuk kış günlerine rağmen renklerini koruyordu.

"Evimize yerleşelim ilk işim orayı çiçeklendirmek olacak." dedi Zeynep.

"Ben seni çok güzel seralara götüreceğim." dedi Behzat Bey.

Samimi akşam yemeğinde, korkularla geldikleri bu yere ilk geldikleri gecede bulduklan dost ortamından çok mutlu olmuşlardı.

Behzat Bey'in eşi Selma Hanım, tombul, sevimli, güleç bir kadındı. Buralara fazla alışamadığı ülkesini çok özlediği her hâlinden belliydi.

Yemek boyunca Türkiye, Ankara ile ilgili sorular sorup durdu.

Paris'e ilk geldiklerinde Fransızca bilmediği için yaşadığı komik olayları anlattı. Hele, Behzat Bey'in otelde çocuklarla onu bırakıp iş için gittiğinde, otel görevlilerine, istediği tavuğu anlatabilmek için "gıt gıt gıdak" diye gıdaklaması Zeynep'le Orhan'ı dakikalarca güldürdü.

Kendileri için hazırlanan odaya girdiklerinde ikisi de yorgunluk ve rahatlığın verdiği rehavetle hemen uykuya daldılar.

4

Ne yabancılık ne de her tren geçişinde duyulan gürültü ve sarsıntıyla uyanmaları, evlerinden aniden alınıp götürülme korkusu olmadan yaşayabilme özgürlüğünün tadını kaçırıyordu.

İki oda bir salondan ibaret evleri Ankara'daki bahçe içindeki evleri kadar güzel ve geniş değildi ama yaşadıkları huzur için buna değerdi.

Sığınmacılığın ilk haftalarında Zeynep garip düşler görüyor, sabah olduğunda kocasıyla konuşuyor; onun gördüğü karışık düşleri de dinliyor, beyni iyice karışıyordu. Kahvaltıda birbirlerine anlattıkları düşlerinden sonra karamsarlaşıyor; memlekete dönmenin imkânsızlığını konuşuyorlardı.

"Bizim gibi bütün sığınmacılar aynı düşleri görüyordur, memleketlerine dönecekleri günleri iple çekiyorlardır." diyordu Orhan.

Montparnasse'ta tuttukları bomboş evi döşemeye çalışırken güpegündüz, memleketinden manzaralar görünüyordu gözüne Zeynep'in. Bu görüntüler hafızasının içinde apansız patlıyor, hemen sönüyordu. Ülkeye dönmeyi hayal ettiği anda silahlı bir sürü görevlinin kocasını alıp götürdüklerini görüyor hemen vazgeçiyordu bu hayalden.

Orhan, Bilimler Akademisi'ndeki işlemlerini tamamlamıştı, bir ay sonra göreve başlayacaktı.

Zeynep de Sorbonne'da gelecek yıl sonbaharda başlayacak bir yıllık dil eğitimini aldıktan sonra ileri tiyatro eğitimine başlayabilecekti.

Akşam yemeğinde fırında pişirdikleri balığı şarap eşliğinde yedikten sonra ellerinde kadehleriyle kanepeye oturdular.

Orhan Zeynep'i incelerken, "Yüzü hâlâ eski biçimini koruyor, aynı siyah saçlar, aynı saç modeli kulaklarını örtüyor ve çene altına kadar iniyor, sadece konuşmaya başladığında yüzü aniden değişiyor, sıkıntısını yansıtıyor." diye geçirdi içinden. O duruşuyla öyle duygu yüklü, öyle güzel göründü ki gözüne, "İyi ki benim karım bu kadın." diye geçti aklından.

"Geri dönmek kolay olmayacak değil mi?" diye sordu Zeynep.

"Hiçbirimiz geri dönüş umudu beslemeden gittiğimizi anlamadık. Bulunduğumuz yerde kök salmaya çabaladık biz." diye bir şiir vardı.

"Şairi kim?"

"Her kimse birazdan gelir aklıma, bir dörtlüğünde hüzünden bahseder, bu hüzünle bir ev yapmak ve yıllarca oraya kapanmak istediğini söyler. 'Aylarca bir yere bağlanmak. Hepimiz önümüzde ayrılmayacağımız, kökleneceğimiz bir tünel olduğunu sanıyorduk.' der. "

"Bir de, çoğu insan bizim daha rahat yaşamak için gittiğimizi sanıyor, oysa..."

"Haklısın çoğu insan, yabancı bir dünyada kendine küçücük bir yer edinmenin zorluğunu bilmiyor. Düşünsene arkanda, o zamana kadar yaşadığın her yeri, her şeyi, bütün sevdiklerini bırakmak, tanımadığın, hiçbir şeyini bilmediğin bir yere tutunmak..."

"Bunları daha fazla irdelersek kafayı yeriz." dedi Zeynep. "Biz şimdi buralara nasıl uyum sağlarız, diye düşünelim. Hatta bu göçü olumluya çevirecek çalışmalar yapalım. Yıllar akıp giderken içinde boş boş dolaşmayalım. Bak anneannem onca yaşadıklarından sonra bizlere anlatacak ne çok şeye sahip olmuş. İleride ülkemizde, her şey düzeldiğinde, geri döndüğümüzde, bizim de başkalarına anlatacak ilginç deneyimlerimiz olsun."

"Ben senin kadar iyimser değilim, bu sürgün kim bilir ömrümüzün kaç yılını koparıp alacak."

Zeynep onun karamsarlığını değiştiremeyecekti:

"Yarın Louvre'a gidelim mi? Artık evimizi yerleştirdiğimize göre çevreyi keşfetme zamanı geldi." diyerek konuyu değiştirmeye çalıştı.

"Olur."

Güneşli Paris sabahında Orhan'ın morali daha iyi görünüyordu. Zaten eskiden beri güneş battıktan sonra karamsar olurdu. Zeynep bu yanından ötürü ona güneşin oğlu adını takmıştı.

Louvre'un önünde fotoğraf çektikten sonra girdikleri müzenin büyüsü ile sıkıntılı düşüncelere yer kalmamıştı. Yorgunluktan ayaklarına kara sular indiğinde daha müzenin çoğu yerini görmemişlerdi.

Cafe Mollien'de oturdukları zaman ne kadar çok yorulduklarını daha iyi hissettiler. Toscana sandviçlerini yerken Leonardo'nun "Kayalıklar Bakiresi", Zeynep'in beynine işlemiş, gözlerinin önünden gitmiyordu.

"Buraya iki üç gün daha gelmeliyiz, Paris'te olmasak sanatın içine bu denli giremezdik. Benim için çok önemli bu şehri solumak." dedi Zeynep.

Aylar geçip gidiyordu, korkarak geldikleri bu şehirde yaşamaya alışmışlardı. Türkiye ile sık sık konuşuyor, herkesin sesini duyunca rahatlıyorlardı, özlemleri biraz olsun azalıyordu.

Zeynep bütün kış bir iş yapamamaktan sıkılmıştı biraz, ama bu koca şehri tanımak için çok zamanı olmuştu, bunu da inkâr edemezdi.

Bütün alışveriş yerlerini öğrenmişti. En iyi, en taze sebze nereden alınır, en güzel pasta fırını hangisidir, en iyi et nerededir, hepsini biliyordu.

Behzat Bey'in eşi Selma Hanım ona bu konuda çok yardımcı olmuştu. Ayrıca ondan yemek yapmayı da öğreniyordu. Türkiye'de menemenden ve birkaç çorbadan başka yemek bilmediğini söylediğinde kadıncağız inanamamış, var gücüyle

Zeynep'e yemek öğretmeye başlamıştı. Ona göre iyi yemek yapmak bir kadın için mutlaka gerekliydi.

Bahar geldiğinde usta bir aşçı olup çıkmıştı Zeynep.

Orhan, kardeşinin koca bir kış geçmesine rağmen gelmemesine fena hâlde içerliyor, sık sık arayıp ona ısrar etmekten başka, elinden bir şey gelmiyordu. O gün öğleden sonra okuldaki işini erken bitirmiş, eve gelmişti.

"Ülkedekiler nasıl acaba, Sinan ne yaptı? İstersen arayalım çıkıp, şimdi Sinan okuldadır." dedi Orhan.

Evin biraz ilerisindeki telefon kulübesindeki kuyrukta iki kişi vardı, sıra onlara geldiğinde yanlarındaki bütün jetonlarla uzun uzun sohbet ettiler.

Sinan kayınvalidesinin daha da ağırlaştığını onun için gelişinin uzayacağını söylüyordu. Orhan orada kalmasının ne kadar tehlikeli olduğunu söylese de ona laf anlatamıyordu. Herkes iyiymiş, onları çok özlüyorlarmış gibi konuşmalar sürdü, gitti. İnsan aylarca ayrı kalınca çok şey anlatmak istiyor, boğazına bir şeyler kilitleniyor, anlatacak o kadar çok şeyin içinden hangisini anlatacağını seçip konuşamıyordu.

Telefonu kapattıklarında söyleyemedikleri, anlatamadıkları duygular, içlerine düğüm olmuş oturmuştu.

Orhan'ın aklı Sinan'a takılmıştı: "Bu çocuk söz dinlemiyor, takıldı o kıza, kendisini hiç düşünmüyor." diye hayıflanıyordu.

Yaz gelmiş Paris'in sıcak günleri başlamıştı. Zeynep'in o gün öğleden sonra tiyatro sanatçısı Ali Gülersoy'la randevusu vardı. Ali Gülersoy dünyanın pek çok ülkesinde tiyatro yapmış, yıllar önce Paris'e yerleşmişti. Şimdiye kadar tanışmadığı, ama çok iyi bildiği, tiyatrocu arkadaşlarından dinlediği efsane ismin öğrencisi olmak en büyük şansı olacaktı. Heyecandan yerinde duramıyor, evin içinde dolanıp duruyordu.

"Biliyorsun değil mi Orhan'cığım, çok ünlü tiyatro hocalarının asistanlığını yapmış, çok önemli bir drama hocası."

"Ne giysem acaba?"

"Ne giyersen giy, sana hepsi yakışıyor, bu kadar heyecanlı olmana gerek yok, rahat olsana biraz." dese de Orhan, Zeynep yerinde duramıyordu.

Üzerindeki yeşil askılı, belini sımsıkı saran elbisesinin attığı her adımla hareketlenen etekleri ona, Esmeralda rolünü hatırlatıyordu. Onun kıvrak yürüyüşüyle yürüyor, onun kişiliğine bürünüyordu. Esmeralda, birçok güçlüğün içinden güçlü kişiliği ile çıkıp başanlı bir yaşam kuran bir İspanyol çingenesiydi. Oynadığı hiçbir rolün repliklerini unutmamıştı Zeynep. Hele bu rolü çok sevmişti, sözlerin hepsi ezberinde duruyordu.

Esmeralda'nın "Başarılı olmak kararlılıkla ilgilidir. Siz benim kararlılığımı yıkamazsınız. Çünkü bu benim, siz bana hükmedemezsiniz." sözleri daha da yüreklendiriyordu onu.

Metrodan indiğinde karşısına çıkan köşedeki kafenin yanından geçerken mis gibi kahve kokuları geldi burnuna. Türkiye'deki kahvelerden daha aromalı kokulardı bunlar. "Konuşma iyi giderse, dönüşte bu kafede oturup kahve içerim." diye geçti aklından. Sorbonne'ın önüne geldiğinde heyecanı biraz arttı ama bunu belli etmemeliydi.

Görkemli tarihî binaya girip, üzerinde Ali Gülersoy yazan kapıyı buldu. Kapıyı yavaşça çalarak içeriye girdiğinde hocayı tahta masasının yanında ayakta dışanyı seyrederken buldu.

"Gel bakalım Zeynep." derken göz ucuyla ona bakıp başını yine pencereden dışarıya çevirdi.

"Bu şehri seviyorum, çünkü her yanı sanat kokuyor." Dışarıda görünen bahçeyi ve yanındaki ağaçlıklı yolu göstererek mırıldanıyordu: "Bu görüntüden hiç bıkmıyorum, hatta tiryakisi gibi sık sık seyrediyorum. Seyrediyorum, ama içim açılsın diye değil, romantizmden hiç değil, sadece imrenme bu, hatta kıskanma. Benim ülkem de böyle olmalı isteği."

"Günaydın efendim nasılsınız?"

"Günaydın, sen oyuncuymuşsun, kocan üniversite hocasıymış, Türkiye'deki sıkıntılı günlerden kaçarak gelmişsiniz buraya."

Ali Bey'in her şeyi birilerinden öğrenmiş olması Zeynep'in işini kolaylaştırıyor, onunla önceden tanıdığı biriymiş gibi rahat konuşuyordu.

"Fransızcan nasıl senin?"

"Pek iyi sayılmaz, Türkiye'de iki yıl Fransız Kültür'e devam etmiştim. Ama öğrenim yaşamımda hep İngilizce okudum."

"Ya kocan?"

"O biliyor, Galatasaray Lisesi mezunu." dedikten sonra çantasındaki özgeçmişi çıkarıp, hocanın masasına koydu.

Ali Bey kâğıtları inceledikten sonra:

"Bu oyunların hepsinde oynadın mı sen?" diye sordu.

"Evet, ama son oyunumuz sakıncalı bulunduğu için sahneden kaldırıldı."

Daha sonra Zeynep oynadığı oyunları, tiyatro sınavlarına annesinden gizli nasıl girdiğini, kazandığını duyunca ailesinin bütün itirazlarına rağmen okula nasıl gittiğini anlatmıştı. İlk karşılaşmada bu kadar rahatlayıp her şeyini anlatacağını ummamıştı. Zeynep'in çocuksu safiyetle anlattıkları, hocanın hoşuna gitmişti, o da sorularıyla konuşmayı uzatıyordu.

"Ailen nasıl pes etti sonunda?"

"Benim geçici bir heves içinde olduğumu düşündüler başlangıçta. Maymun iştahlı olduğumu biliyorlardı, bu yüzden yine vazgeçeceğimi düşündüklerinden rahatlardı. Ama bu sefer öyle olmadığını görünce bir şey diyemediler, kabullendiler."

"Hiç ders almadan mı kazandın?"

"Arkadaşımın ablası tiyatro oyuncusuydu, ondan iki ay ders aldım."

"Şimdi bana aynen sınava girdiğin gibi bir rol seç ve oyna bakalım."

Zeynep zaten bu anı bekliyordu. Nasıl bir oyuncu olduğunun bir tek yazılı bilgilerle anlaşılamayacağını biliyordu. Giysileriyle de örtüşen, Esmeralda'nın ailesini kaybedip tek başına

kaldığında, duygularını, ağıtını, yaşama karşı direnişini anlatan rolünü oynadı.

Oyun bittiğinde:

"Seni beğendim, sende iş var, burada da bunu biraz cilalarız, parlatırız."

Hocanın güvenini kazandığı için sevinçten yerinde duramıyor, "Çok teşekkür ederim." deyip duruyordu.

"Sen bir yandan dil eğitimi alırsın, bir yandan da benim öğrencim olursun, başarabilir misin?"

"Elimden geleni yaparım, çok teşekkür derim."

"Burada kurduğum tiyatroyu duydun mu?"

"Evet efendim, duydum."

"Tamam orada da sana rol verebilirim ileride."

Oradan ayrıldığında, "Gece yarılarına kadar da olsa çalışırım, bu benim için bir şans." diye düşünüyordu.

O gün sevincinden eve giremedi, bütün gün dolaştığı yollar onu Pigale'e götürmüştü.

Cafe Carmen'de kahvesini yudumlarken olanları tek başına düşünüp değerlendirmek onu rahatlatıyordu. Son aylarda her şey o kadar hızlı olup bitmişti ki... Olanları, içindeyken düşünecek vakit bile olamamıştı. Coşkun akan bir nehre düşmüş, kendisini akıntının insafına bırakmış gibi hissediyordu. Aylardır yaşadıklarını düşündükçe Orhan'ın da kendisinin de neler başardığını görmekten mutluydu ama bunca zorluğun üstesinden gelirken yaşananların bu kadar vahim olduğunu fark edemediğine şaşıyordu.

Kafedeki masalara bırakılmış Fransızca ve İngilizce broşüre ilişti gözü. Kapağı kırmızıya boyanmış Carmen resmi çekti dikkatini önce.

Broşürün İngilizcesini okudukça, Bizet'in Carmen operasını burada yazdığını anladı, böylesi her yerine sanat sinmiş, içini zenginleştiren bu şehirde yaşamak zorunda kaldığı için şükrediyordu.

Bilimler Akademisi'ndeki ilk Türk'tü Orhan. Bununla da ayrıca gururlanıyor, işine dört elle sarılıyordu. Sonbahar gelmiş; Zeynep, okula başlamıştı. Bir yandan dil eğitimi alırken tiyatro eğitimini sürdürmeyi de becerebiliyordu. İkisinin de boş zamanı yok gibiydi. Orhan'ın aldığı para geçinmelerine yettiği için Zeynep'in para kazanmasına gerek kalmıyordu. İkisi de evden sabah erken saatte çıkıyor, akşam olunca dönebiliyorlardı.

Buradaki üniversite yaşamını çok sevmişti Zeynep. Türkiye'den de üniversite eğitimi almaya gelen öğrenciler vardı, hemen hemen hepsi birbirlerini tanıyorlardı. Kendileri gibi sığınmacı olarak gelen başka öğrenci yoktu, bir kısmı durumu iyi ailelerin çocuklarıydı, bir kısmı da devletten burs kazanarak gelmişlerdi. Akşamları bazen Zeyneplerin evinde bazen de kar-

sını Türkiye'de bırakıp eğitim için buralara devlet bursu kazanarak gelen, heykel bölümü öğrencisi Rıfat'ın öğrenci evinde buluşuyorlar, ülkelerinden, sanattan, Paris'ten konuşuyorlardı. Aralarına katılan Fransız ve başka ülkelerden gelen arkadaşlarıyla vaktin nasıl geçtiğini anlamıyorlardı. Arada sırada oynadıkları sessiz sinema oyunu ikisine de Ankara'yı, Bahçelievler'deki çok özledikleri evlerini hatırlatıyordu. Bahçesi nasıldır şimdi, çiçekler ne olmuştur? Paris'e geldiklerinden sonra annesi ve babası evi boşaltmış, ev sahibine teslim etmişlerdi. Kim bilir şimdi kim oturuyordu o evde?

Orhan telefonda akşama sürpriz bir konuk getireceğini söylediğinde, birçok tahmin yapmış ama bu konuğun Rıza olabileceği aklının ucundan bile geçmemişti. Ondan, yurt dışına çıkarken havaalanında tutuklanmasından sonra bir haber bile alamamışlardı.

Zeynep yeni öğrendiği, Fransız usulü fırında balığı servis tabağına almıştı. Dolaptaki şarabın soğukluğunu kontrol ederken, çalan kapıya doğru koştu, sürpriz konuğu merak ettiği için otomatik açtığı aşağı kapıdan girenleri merdivenlerde beklemeye başladı. Merdivenden gelen seslerle Rıza'yı anımsadı, ama o olamaz diye düşündüğünden, sesi ona bu kadar benzeyen biri, kim acaba merakı, onu görür görmez yerini şaşkınlığa bırakmıştı.

Rıza'yı bu kadar çok sevdiğini bu kadar çok özleyeceğini daha önceleri hiç fark edememiş olmasına şaşırdı. Sevinçten dili tutulmuş, ona sımsıkı sarılmış ağlamaya başlamıştı.

"Bırak çocuğu, bak kapı ağzında kaldı, içeriye girelim orada ağla, sarıl, görenler ne diyecek." diyen Orhan'ın esprileriyle içeri girdiklerinde Zeynep biraz sakinleşmişti.

"Herkes aklıma gelirdi de seni buralarda göreceğimi hayal bile edemezdim."

"Çok zor oldu, umutlarımı kaybetmeye başladığım bir anda, sahte pasaport bulmayı başardım. Ama kaçmasam ne yapardım bilemiyorum, elimi attığım her şey kurudu ülkemde. Sizden sonra yine tutuklanmalar, soruşturmalar... Çok şey yaşadım."

"Haydi bunları şarabımızı yudumlarken konuşalım, boğazım kurudu." derken Orhan bir yandan da kadehlere koyduğu soğuk şarabını dağıttı.

"İç bakalım Rıza, sen de benim kadar beğenecek misin?"

Rıza buz gibi şaraptan bir yudum alarak eliyle çok beğendiğini işaret etti.

"Bak bu şarap tam bir Fransız şarabı. Chardonnay üzümlerinden yapılıyor, bu üzümlerde batıda Val de Loire bölgesinde yetişir."

"Aferin oğlum amma da şarapçı olmuşsun, bir zamanların komünisti, bakın şimdi şuna, neler olmuş, aristokrat olmaya uğraşıyor."

"Yok canım sana espri yapıyorum, şaraptan asıl anlayan Zeynep."

"Şakanın sırası değil, haydi masaya, balıklar soğuyacak, oturalım."

Rıza, can dostlarının burada kurdukları düzeni çok beğenmiş, rahatlamıştı.

"Buralarda nasılsınız diye öyle merak etmiştim ki, çok güzel bir yaşam kurmuşsunuz."

"Biz de seni ve diğerlerini çok merak ettik, şu anda da ediyoruz." dedi Orhan, Sinan'ı kastettiği her hâlinden belliydi, işte yüzü yine buruşmuştu.

"Sen bizden sonra neler yaptın, tekrar tekrar gözaltına alındığını biz de duyduk."

"Sormayın anlatırım hepsini size, acele etmeyin. Tadınızı kaçırmak istemiyorum."

"Olur mu hiç, birimizin yaşadıkları hepimizi ilgilendirir." dedi Orhan.

Bir süre havadan sudan konuşmaya başladılar, Rıza hukuk yüksek lisansına başlamış. Buradaki dayısı onun kaydını gönderdiği belgelerle yaptırmış.

"Tabii sonra da doktora yapmaya sıra gelecek, mesleğimle ilgili bu eğitimleri ülkemde almayı çok istemiştim, ama olmadı, burada böyle bir eğitim alacağım için de çok mutluyum, hem de tutuklanma korkusu olmadan."

Rıza avukatlık stajı yaparken Proleterya Partisi'nden kişilerle arkadaşlık yaptığı için tutuklanmıştı. Daha sonra da listede ismi olduğu için nerede bir olay olsa gözaltına alınmış, sonra salıverilmişti. Bu şartlarda yaşamına bir yön vermesi imkânsız hâle gelmişti. Burada eğitim alması her açıdan iyi olacaktı, önemli olan buraya gelebilmesiydi, bunu da bu kez başarmıştı. Babasının durumu iyi olduğundan geçim sıkıntısı çekmeyecek, acilen bir iş bulup çalışması gerekmeyecekti.

"Baban da sizlerle birlikte çok sıkıntılar çekti Rıza, şimdi nasıl?" diye sordu Orhan.

"Ülkede kalsaydık bu sıkıntılar hep sürecekti, şimdi bir tek özlem olacak. Hele hukukçu bir babanın suçu olmayan oğulları için bir şey yapamaması, bu ne korkunç acıdır."

"Nasıl oldu bize de anlatsana." dedi Zeynep.

"Sıkılmazsanız anlatayım, abimle kurduğumuz yayınevinin deposunda bir arkadaşın getirip koyduğu kitaplar yakalandı, bize ait değildi bunlar ama incelemeden, depoya koymasına izin vermiştik. O gece beni evden alıp götürdüler. Önce ağabe-

yimin Gazi Osman Paşa'daki evine gittik, onun evde olmayacağını biliyordum ama sesimi çıkarmadım. Beni götüren görevliler, çalınan kapının açılmadığını görünce ona seslenmemi istediler. Bu sahne hep komik gelir bana evde olmadığını bildiğim abime birkaç kere seslendim.

'Abi, abi.'

Yanımıza yaklaşan bir polis: 'Bu abisinin nerede olduğunu biliyordur, bunlar hiç ayrılmazlar, izin verin öttüreyim şunu.' dedi ama beni ona vermediler. O görevlinin eline geçseydim ne hâle gelirdim bilemiyorum.

Götürüldüğüm karakolda bir hafta beklerken her gün, işkenceyi ne zaman yapacaklar tedirginliği gittikçe büyüyordu içimde. Nasıl bir işkence yapacaklar, falakaya mı yatıracaklar, elektrik mi verecekler, hortumla tazyikli soğuk su mu sıkacaklar çıplak vücuduma... Bana bunlann hangisini istersin diye sormayacaklardı biliyordum ama sorsalar da seçemezdim. En kötü işkence galiba ne zaman beni işkenceye alacaklar diye beklemekti. Suçsuz olduğumu söylediğimde anlayacaklar mıydı? Onlan inandırmak için farklı senaryolar üretmem mi gerekecekti?

Bu düşünceler beynimi kemirirken günler geçti.

Sanıyorum korku bir süre sonra insanda direnç mekanizmasını geliştiriyor. Tek başıma kaldığım küçücük odada, düşünmekten, beynim patlayacak gibi oluyordu. Bunları neden yaşadığımı anlamaya çalışıyor, birkaç kişiyle sohbet ettiğim ve depoya benim bilgim dışında yasaklı kitaplar konulduğu için gözaltına alınmış olmamı bir türlü anlayamıyordum.

Bir hafta sonra götürüldüğüm merkez komutanlığında bir albayın, 'Senin bunlarla ilgin yok, bunlann başı başkası.' demesine hem şaşırdım hem sevindim.

Yine de götürdükleri başka bir binanın bodrumundaki hücrede bir hafta kaldım. Bu arada babamın beni aradığını ama bulamayacağını da biliyordum. Bir hafta sonra komutan odasına çağırdı ve: 'Ara yakınını, gelip seni alsın.' dedi.

Babamı aradığımda duygularını hep kontrol eden adamın sesi titriyor; bunu belli etmemeye çalıştığı için konuşamıyordu.

Ankara'nın ılık akşamüzeri evimize giderken, aileme istemeden yaşattıklarımın acısını yaşadığımı hisseden babam:

'Abinle de seninle de gurur duyuyorum oğlum. Yanlış bir şey yapmadığınız ama yanlış anlaşıldığınızı biliyorum. Ülke bu yıllarda çok karışık, bu karışıklıktan çoğu insan öyle veya böyle nasibini alıyor, kurunun yanın da yaş da yanıyor.' diyerek beni rahatlatmaya çalışıyordu. Abimin evde olmadığını görünce onun da gözaltında olduğunu anlamıştım. İşte en korktuğum buydu, beni almışlardı nasıl olsa, bir de ağabeyimi... Sırf düşünüyoruz diye, okuyoruz diye. Alanında çok iyi isim yapmış, her zaman vakur, dimdik duran, yılların hukukçusu babamın çok güçlüymüş gibi davransa da gözlerinin altında son günlerde oluşmuş halkalardan, ne acılar çektiği, hiç uyumadığı belli oluyordu. En kötüsü de bir tek size olmuyor, sevdikleriniz de yara alıyor sizin yaşadıklarınızdan." derken Rıza gözyaşlarını tutamadı. "Abimin gözaltında olduğu süre bitsin de görüşelim, diye beklerken bir ay geçti. Onu öyle çok özlemiştim ki anlatacak öyle çok şey vardı ki... Onu almaya babamla birlikte gittiğimizde, kapıdan bize doğru gelişini gördüğümde içimdeki heyecan dalgasıyla tüm bedenim titriyordu. Sonraki günler hep birlikte geçti, ama hep tedirgin, hangimizi alacaklar endişesiyle dolu..."

"İstersen başka şeylerden söz edelim, mesela buradaki yüksek lisans programı nasıl gidiyor?" diye lafı değiştirmeye çalıştı Zeynep.

"Hayır Zeynep, sıkılmadıysanız bunları anlatmaya ihtiyacım var. Yaşadıklarımı ilk kez anlatabiliyorum, hem de ülkemden kilometrelerce uzakta. Anlatınca içimde her gün biraz daha büyüyen, taşımaktan yorulduğum sıkıntılarımdan biraz olsun kurtulabilirim belki."

"Haydi bir şişe şarap daha açalım, aldın beni nerelere götürdün... Sinan hâlâ orada aklım hep onda, bir serseri kurşuna kurban giderse ben nasıl yaşayabilirim." derken Orhan yine korkularını yaşamaya başlamıştı.

"Sinan çok iyiydi son gördüğümde. Öyle içeri alındığı falan da yok."

"Peki devam et, sonra?" diyerek Zeynep çok merak ettiği konuyu tekrar açtı.

"Avukatlık stajı yapıyordum, bir gün adliyede duruşma izlerken bir görevli geldi yanıma, aldı beni evime geldik. Evi aradılar, sonra da bir binanın yedinci katında küçücük bir yere tıktılar. Günlerce kımıldayamadan, bir tahtanın üstünde yattım. Günde birkaç kez tuvalete götürürlerken kımıldamadan yattığım yerden her kalkışımda, uyuşan vücudumu zor hareket ettiriyor; bir süre yürümekte zorlanıyordum.

Direncimi kırmak için, bir görevli gelip: ' Vah vah burası çok da havasız, havalandıralım biraz.' diyerek duvardaki on beş santimetrekarelik havalandırmayı açıyor, diğer görevli hemen arkasından gelip: 'Siz komünistler, geberin!' diyerek havalandırmayı kapatıyordu. Artık her gün tekrarlanan bu olay da kabak tadı vermeye başlamıştı. Ne açılan havalandırmaya seviniyor, ne de kapandığında üzülüyordum."

"Hiç korkmadın mı?" diye sordu Zeynep.

"Korkulmaz mı, ne suçum olduğunu, bana ne yapacaklarını, ağabeyime ne yaptıklarını bilmeden, daracık bir yerde günlerce beklemek... Korksam da bıksam da istemesem de yapabileceğim hiçbir şey yoktu, kuzu gibi beklemekten başka."

Yedinci gün daracık yerin havalandırmasından tehditler yağmaya başladı.

İşlemediğim suçları, itiraf etmeye zorlanıyordum, "Gebertir, leşini de bir yerlere gömeriz, konuş." gibi laflar ediyorlardı.

Ertesi gün götürüldüğüm yerde, tutuklu Yehova Şahitleri, kaçakçılar ve sol örgüt mensupları vardı. Ama buranın tek iyi tarafı hareket edebilmemdi.

Mıntıka temizlikleri, bulaşık yıkamalar, saçın sakalın sıfıra vurulması, hepsi çok zor şeylerdi ama hâlâ gözümün önünden gitmeyen, Nazım'ın şiirlerini okudukları için dayak yiyen üç asker oldu. O dayaktan sonra sağ kalabildiklerine hâlâ şaşarım.

Her gün en çok işittiğim cümle: 'Bu komünistleri gebertmek lazım.' idi."

"Dur, yeter artık, merak etmiştim ama bu kadarına dayanamıyorum." dedi Zeynep bir yandan mutfağa meyve getirmeye giderken.

"Neden, bunlar yaşamın gerçekleri, onlar yaşamaya dayandılar da biz dinlemeye mi dayanamıyoruz?" diye Orhan karıştı söze.

Eskiden aşinası olduğu bu olayları heyecanla dinliyor, o günleri yeniden yaşıyordu.

"Kendine acı çektirmek mi istiyorsun?" diye itiraz etti Zeynep. Konuşuldukça, onun da geçmişte yaşadıklarına döndüğü-

nü fark etmişti.

"Hayır, dinlemek istiyorum, benim yaşadıklarımın benzerlerini başkalarının da yaşaması, yalnız olmadığım duygusu veriyor bana, bu da beni rahatlatıyor."

Hiç bu açıdan düşünmemişti, ikisi de aynı sıkıntıları yaşamışlığın getirdiği birliktelik duygusunu yaşıyorlardı. "Rıza'nın da benzer olayları yaşayan birilerine anlatmak istemesi bundan." diye düşündü Zeynep, o andan sonra da söze hiç karışmadan dinledi.

"Ertesi gün babamı aramamı, bir valiz eşya istememi, Adana'ya götürüleceğimi söylediler.

Otobüs terminalinde, polis eşliğinde beni otobüse bindiren babama: 'Abim nasıl?' diye sordum. 'Haber alamıyorum oğlum.' dedi acı içinde. 'Her zaman yanınızdayım, ağabeyini de bulacağım, sen merak etme, bu yanlış anlamalar bir gün düzelecek. Uzağa gönderildiğin için sakın moralini bozma, bunu askerlik gibi düşün.' derken kendisinin de bunlara inanmakta güçlük çektiği belliydi.

Bana el sallarkenki bakışları, gözümün önünden hiç gitmiyor. 'Ben de hemen Adana'ya geliyorum oğlum.' dediğini camın arkasında da olsam anlayabiliyordum.

Benim moralimi yüksek tutmak için, göz pınarlarına dolan yaşları içine akıtırken güçlü görünmeye çalışsa da onun da direncinin kırılma noktasına geldiğini sezinliyordum.

O anda, çocukluğum geldi aklıma, arkadaşlarla bir sokak köpeğinin yavrusunu sevmek için yuvadan aldığımızı hatırladım. Yavru köpek tir tir titrerken anne köpek de yavrusunu göremeyince deliye dönmüştü. Yavruyu hemen bıraktık da annesine kavuştu. Yuvadan koparıp aldığımız o yavru köpeğin neler hissettiğini, daha iyi anlayabiliyordum.

Otobüs Adana'ya yaklaştıkça açık pencerelerden içeriye, narenciye bahçelerinden rüzgâra takılıp gelen mis gibi kokular doldu.

Yanımdaki polise hâlâ minnet duyarım, ellerimi kelepçelemediği ve sivil giyindiği için: 'Kelepçe takmıyorum ama çok dikkatli davran, sakın bir hata yapma.' demişti.

Onunla iki arkadaş gibi yolculuk yaptığımız için şükrediyordum, yoksa düşünsenize milletin içinde adi bir suçlu gibi kelepçeli olduğumu, ne korkunç!

Binaya girer girmez, üst kattaki odaya götürüldüm, yaz sıcağında, odanın güneş alan köşesindeki çelik bir dolabın içine koydukları iskemleye oturtup, kapısını kapattılar. Her geçen saniye ısı yükseliyordu bu daracık çelik kafesin içinde. Bir süre sonra dışarıdan sesler geldi: 'Bunun ifadesi alınmış, önceden çıkartın.' Çıktığımda odanın en az elli dereceye varan sıcaklığı bile serin geliyordu artık. Tam karşımdaki duvarda asılı duran ufacık aynada yüzümün görebildiğim bölümü, kıpkırmızı, şişmiş, ter içindeydi. Sırılsıklam vücuduma giysilerim yapışmıştı, hareket etmeye çalıştıkça yapışan giysiler, hareketimi engelliyor, yırtılacak gibi oluyordu.

Oradan, ranzalarında kımıldamadan yatan tutukluların olduğu koğuşa götürüldüm.

Yanıma gelen görevli; elindeki copu, diğer eline sallayarak vururken: 'Burada bir ölü kadar sessiz olacaksın.' dediğinde, yoksa neler olacak kısmı, hareketlerinden anlaşılıyordu. 'Tuva-

letin gelirse elini kaldır, biz götürürüz. Bu da günde üç kereyi geçmesin.'

Bana gösterilen ranzaya sessizce uzandım. Elimden geldiği kadar sessiz olacaktım ama ya içtiğim sigaralardan öksürük nöbeti gelirse ne yaparım korkusuyla, boğazımı sık sık yutkunarak temizlemeye başladım. Düşünecek çok zamanım vardı ama düşünme yetimi kaybetmiş gibiydim, bir tek abime ne oldu, ona neler yaptılar düşüncesi beynimi kemiriyordu, kimseyle görüşüp bilgi alamıyordum. İnşallah yurt dışına çıkabilmiştir, diye dua edip duruyordum içimden.

Üç gün yattığım bu yerde başımızda nöbet tutan dört görevliye el kol hareketiyle tuvalet gereksinimimi anlatmak komik geliyordu. Lavaboların olduğu yere tutukluların olduğu başka bir koğuştan geçerek giderken onların, sigara içebilmelerine, dolaşabilmelerine imreniyordum.

Bir gün, daha geniş yerdeler, hareket edebiliyorlar diye başka tutuklulara özeneceğim, aklımın ucundan bile geçmezdi, en kötüsünü görünce daha az kötüsü kıymetli oluyordu galiba.

Üç gün ve üç gece hiçbir şey yapamadan, kımıldayamadan, beş altı saat aralıklarla tuvalete gitmek dışında hiç hareket etmeden, konuşmadan kalmanın bu kadar zor olabileceğini yaşamasam bilemezdim. Felçliden daha betersin, felçli hiç olmazsa hissetmediği için uyuşmanın ağrısını da duymuyor.

Son gün düşünebilme yetimi geri kazandığımı fark ettim. Çocukluğumdan bu yana geçen yıllarım defalarca gözümün önünden akıp gitti. Abimden de haber alabilirsem buralara iyi kötü alışmıştım. Nasıl olsa suçsuzluğum anlaşılacak bırakılacaktım. Ama ya abime bir şey olduysa!

Düşündükçe, yaşadığım bunca zorluğa karşı gösterdiğim dirençle gurur duyuyordum. Bu gurur ne kadar işime yaradı tartışılır, çünkü bu psikolojiyle çıkartıldığım mahkemede her soruya ters ters yanıtlar verdim ve tutuklandım. Gözaltı süresinde, sıkıldığım ve imrendiğim; gitmek için can attığım tutuklular koğuşunda, solcular, nurcular ve askerî mahkûmlarla üç ay yattım.

Tutukluluk süremin ilk ayında müdür beni odasına çağırmıştı. İçeri girdiğimde babamı görünce, içimde birikenler, gözyaşlarına dönüştü. Ağlamayı hiç istemiyordum, Allah'tan komutan, yan odada babamla yalnız kalmama izin vermişti. Bir süre konuşamadım, babamı dinledim. Onun biraz önce ben iki görevli arasında kelepçeli getirilirken beni gördüğü: 'Camdan gelenin sen olduğunu anlayamadım.' demesinden belliydi, keşke hiç görmeseydi bunları. Zayıfladığımı da fark etmişti tabi. 'Sana iyi bir haberim var, odandaki kuşu salıverdim oğlum rahat ol.' dedi.

İşte o an üstümden tonlarca ağırlık kalktı, abim özgürdü. Dinlendiğimizi bildiğim için başka soru soramadım.

'Bütün kuşlar özgürdür baba.' diyebildim.

İki oğlundan biri rahatlamıştı artık, babam en azından onun tutuklanma korkusunu yaşamayacaktı.

Ondan sonra kalacağım iki ay daha kolay geçecekti.

Ağustos sıcağında susuzluk çekilmez olmuştu. Nurcuların nereden bulduklarını bilemediğimiz su bidonları sürekli doluydu. İstediğimizde içmek için bile bir yudum vermiyorlardı. Bir gece onlar uyurlarken iki bidon sularını çaldık. Ertesi sabah kıyamet kopuyor, biz hiç üstümüze alınmıyorduk. Ama hepimizin elini yüzünü, bazılarımızın saçlarını yıkadığı, tıraş olduğu belli oluyor, Nurcular öfkeden kuduruyorlardı. 'Kâfirler, hırsızlar, yanacaksınız cehennem ateşinde!' diye söylenerek rahatlamaya çalışıyorlardı.

O gün onları susturan, bu olayı kapatan, koğuşa yeni getirilen bir grup tekstil işçisine görevlilerin bağırmaları oldu.

'Hem Kızılbaşsınız hem Kürtsünüz hem de komünistsiniz, sizin yaşamaya bile hakkınız yok. Burada bizleri de uğraştırıyorsunuz!'

'Ben olsam bunları yakaladığım yerde kurşuna dizerim!' dedi içlerinden en heyecanlı olanı.

Zavallı gençler, sessizce ranzalarının ucuna geçip hazır olda durdular. Türkçe'yi çok iyi anlamadıklarından söylenenlerin

çoğunu talimat sanıyorlar; anlayabilmek için, konuşan görevliden gözlerini ayırmıyorlardı.

'Yüzüme bir de dik dik bakıyorsunuz ha!' diyen görevli hepsine birer tokat attı.

Bu tokatı neden yediklerini bile bilmeden, duruşlarını hiç bozmadılar."

"Bunlardan bir tanesi benim alt katıma yerleşti." diye sürdürdü Rıza konuşmasını. "Öğrenme isteği içindeydi, bana ısrarla:

'Sen bana İngilizce öğret, ben de sana Kürtçe öğreteyim.' diye hemen her gün teklif ediyordu. Kendince, bana Kürtçe öğretmeye başlamıştı bile.

Çok sigara içmemden şikâyetçi olduğunu biliyordum. 'Abi bak sigara içmezsen alt yatağı sana veririm.' diyordu, ama ben sigaradan vazgeçemiyordum. Gerçekten ranzaların alt katları daha rahattı, ama Haydar'ı üst katta yatırırsam bütün duman onun üstüne gidecekti.

Bir gün bana:

'Abi Kürtçesini söyleyeceğim, Türkçesini anlamadın sen.' diyerek esprili bir şekilde:

'Pır cıgara miho. Mın rahatsız maha.' dedi.

Sigarayla ilgili bir rahatsızlık olduğu anlaşılıyordu, tam çevirisi ise, çok sigara içiyorsun, beni rahatsız ediyorsun demekmiş.

Doğal olarak, Türkçe uyarısı işe yaramadığı gibi Kürtçe uyarısı da hiçbir işe yaramadı.

Sonrasında çok ilginç bir olay yok, tutukluluğum ilk mahkemede kaldırıldı, eve döndüm, bir sürü uğraştan sonra şimdi buradayım. Biliyorsunuz, ilk kaçış denememde havaalanında yakalanmıştım. O zaman gelebilseydim, ikinci tutuklamayı hiç yaşamayacaktım."

"Abin nerede?" diye sordu Zeynep.

"Abim İsveç'te, sık sık görüşüyoruz, o da Paris'e gelecek. Aynı şehirde yaşamak bizim için de babam için de daha rahat olacak. Ülke ülke gezeceğine geldiğinde ikimizi de görebilir."

5

Gece rahat yatağında uyuyamamak, yokluk, küçücük yaşına rağmen üstlendiği görevler, üstüne yapışmıştı; onları sıyırıp atamıyordu; hiç kurtulamayacakmış gibiydi onlardan. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen gecenin karanlığında, uykusunu alamadan, karanlıktan korkarak sürüyü köyün dışına çıkarmak, onları güderken annesinin eline tutuşturduğu peynir ekmeği yemeye çalışmak, ıslık çalarak geceyi bölmeye çabalamak, küçücük bir çocuk için yaşaması zor şeylerdi. Asıl öldürücü olan, babası gibi buralarda yaşlanmak, hep tarlalarda çalışmak, dünyayı tanıyamamaktı. Ilık yaz gecelerinde yıldızlara bakıp başka diyarları hayal ederken buraların gerçekliğine döndüğünde boğulacak gibi olurdu.

Yoksulluk, o gece doğan bazı bebeklerden onu ayrı kılmış, daha aşağı bir yerlere yerleştirmiş, hatta en altlara koymuştu. Bu şanssız başlangıçtan kurtuluş hayalleri bile gerçeklerin ağırlığı ile puslanıyordu. Ailesine daha fazla para kazandırmakla geçen çocukluğu ve çocukluğundan pek de farklı olmayan gençliği... Okullar tatil olup köyüne döndüğünde, 'Rıfat sürüyü dağa götür, Rıfat tarlaya gidiyoruz, haydi uyan!' sesleri çınlıyordu kulaklarında.

İşin en kötüsü dünyanın herkes için bu kadar zor olmadığını, daha iyi, daha mutlu yaşamlar olduğunu bilerek bunlara katlanmaktı. Bunların farkında olmasa, hırslarından arınanların rahatlığında olacaktı. Yine de bunları bilmenin yararı vardı; hırslar, hayaller, beklentiler böyle sağlanıyordu.

Yaşamını değiştirebilecek tek kapı olan, kasabadaki liseye kayıt yaptırdıklarında ne kadar da umutlanmıştı. Daha bir hafta

olmuştu ki okul bahçesinde onu bekleyen dedesi, üzülerek onu burada okuturlarsa böyle bir masrafın ancak kardeşlerinin rızkından kesilerek yapılabileceğini söylemişti. Adamcağızın, çok sevdiği torununa bunları söylerken çektiği acı yüzünden okunuyor; zavallı ihtiyar, Rıfat'ın yüzüne bakamadan konuşuyordu, kelimeler dilinden zorlukla dökülüyordu.

"Bak oğlum, sen büyüksün, seni buraya gönderirsek, arkadan gelen kardeşlerini köy okuluna bile göndermeye paramız yetmiyor."

O günden sonra hayal kurmak daha da zorlaştı, sınavına girip kazandığı öğretmen okulu kalmıştı bir tek gidebileceği, oysa lisedeki yaşam onu çok mutlu edecek, ona üniversite kapısı açacaktı. Kadere boyun eğmeliydi ama yine de başka bir çıkış bulunurdu belki. Köyündeki ilkokul öğretmeni gibi olacaksa ne fark edecekti yaşamında.

O gece yine ağacın dalları arasındaki, yalnız kalmak istediğinde sığındığı yerine çıkıp yıldızlara saatlerce baktı. Dünyada kaç milyon insan aynı yıldıza bakıyor şu anda, onların yaşantıları nasıldır kim bilir? Bir gün bu yıldızlara başka topraklardan bakacağım ne olursa olsun.

Kasabadaki bir arkadaşı, kızlarla oğlanların, ara sıra birinin evinde toplanıp parti yaptıklarını anlatmıştı. Kızlara sarılıp dans ettiklerini, onların göğüslerini dans ederken kendilerine bastırabildiklerini söylemişti. Kızlar buna kızmıyormuş. Ak kızları, güneş tarlada kavurduğundan mı yoksa buranın ahalisi hep böyle olduğundan mı bilinmez, ak bir kadın kolu bile görememişti daha. Bu kızlar acaba orospu muydu? Erkeklere bu kadar sokulduklarına göre... Kasabadaki lisede okuyabilseydi bu partilere de katılırdı.

Kızları, onların bacaklarını, göğüslerini hayal ederdi; sadece kasabada bir dergide gördüğü kadarını biliyordu. Köyün erkekleri de anlatırlardı, cinselliği tanımak için içinde dayanılmaz bir istek duyuyordu.

Yatılı gittiği öğretmen okulu en azından başka bir şehirdeydi. Orada yeni insanlarla tanışmak yeni ufuklar açıyor, da-

racık bir hücreden çıkmışçasına mutlu oluyor, ama yine de bir şeylerin eksikliğini, içinde dolduramadığı bir şeylerin boşluğunu hissediyordu. İzne çıktıklarında mağazaların önünden geçerken koyu renkli camlara yansıyan görüntüsünü izliyordu. Caddede yürüyen uzun boylu ak tenli kızlara bakmaktan kendini alamıyor; onların çekimine kapılmaktan, bakışlarını belli etmekten korkuyordu. Bazı arkadaşları onlara laf atarken sanki kendisi bir şey yapmış gibi utanıyordu.

O gün arkadaşlarının götürdüğü genelevde bekâretinden kurtuldu. Nasıl olup bittiğini anlamadı bile, daha sonra hiç uğramamaya kara verdiği bu duygusuz yerden içinde bulantıyla ayrıldı.

Öğretmen okulunu bitirdiğinde şimdiden sonra ne yapacağı, hayallerine nasıl ulaşabileceği düşüncesi beynini kemirmeye başlamıştı.

Anadolu'nun bu köyüne öğretmen olarak gittiğinde bunca yılın hiçbir şeyi değiştirmediğini fark etti, içini çaresizlik kaplamıştı. O köyde çalıştığı bir yıl sonunda, Ankara'da bir yüksekokulun resim bölümünü kazanması küçücük de olsa bir adım daha atabilmesini sağlayabilecekti.

Ankara'da hayallerine biraz daha yaklaşabileceği yaşamı başlıyordu.

Okulun göğe uzanan ağaçları arasında dolaşırken ne parasızlık ne hasretlik onu etkiliyor, sadece hayal ettiği geleceği nasıl elde edebileceğinin kaygısını taşıyordu. "Her güçlüğün üstesinden gelmeyi bilmeliyim." diyordu kendisine sık sık. Gireceği uğraşlardan korkmuyor, "Yeter ki fırsat bulayım o zamanı sonuna kadar götürürüm." diyordu.

Bir de şu çekingenliğini halledebilse, başkaları gibi sıkılmadan konuşabilse, beğendiği kıza konuşma teklif edebilse ... "En zoru insanın kendisini değiştirebilmesi." diye geçiriyordu içinden. Ama beğendiği kızı her gördüğünde kalbi yerinden fırlayacak gibi oluyor, sesi kısılıyor, boğazı kilitleniyordu.

Kendisinden bir sınıf küçük beyaz tenli, kumral, okulun en alımlı kızı da resim bölümünde okuyor, kızcağız onun ilgisini Rıfat hiçbir şey belli edemediği için anlayamıyordu.

Çaresiz, bir arkadaşı aracılığıyla iletebilecekti teklifini, sonunda en yakın arkadaşı Hasan'a durumu anlattı.

"Oğlum beni ne karıştırıyorsun, gideceksin yanına, onu ne kadar beğendiğini söyleyeceksin, bir de 'Sinemaya gidelim mi?' diye sorarsın, ne var bunda."

"Yapamam."

"İyi de kız başkasına söyletmenden hoşlanacak mı bakalım? Benim bu pısırıkla ne işim olacak, diye düşünmez mi?"

"Düşünmez, onunla sevgili olunca ben bunlann hepsini açıklayabilirim, ama şimdi yapamam."

"Olur, bakalım becerebilirsek, ben de köyde büyüdüm ne var bunda utanacak?"

Hasan söylene söylene Necla'ya yaklaştı:

"Biraz konuşabilir miyiz?"

"Olur."

"Seni çok..." Daha sözünü tamamlamadan:

"Ben de seni çok beğeniyorum." diye atıldı Necla.

"Yani demek istediğim, çok farklı bir şey."

"Anladım canım, söyledim ya ben de seni çok beğeniyorum. Bugün öğleden sonra sinemaya gidelim. Saat dörtte, çıkışta buluşalım. Ben şimdi derse giriyorum."

Hasan bunları anlattığında Rıfat:

"Bir işi beceremedin oğlum." diye sitem etti.

"Bir yanlış anlama oldu, bugün bu durumu düzelteceğim merak etme. Sen hiçbir şey belli etmezsen olacağı bu."

Öğleden sonra sinemaya giderken Hasan durumu anlattığında kızcağız, fena bozuldu. Bir süre ikisiyle de görüşmedi. Ama Rıfat'ın bu konuyu kendisiyle konuşamayacak kadar utangaç olmasından da etkilenmişti aslında. Bu onun saf kişili-

ğinin göstergesiydi. Necla'nın bir erkekte çok önem verdiği özelliklerdi saflık ve dürüstlük.

Bir süre Rıfat'ın kendisiyle tekrar konuşmasını bekledi. Onu daha yakından tanımak istiyordu. Rıfat da bu arada cesaretini toplamaya çalışmakla meşguldü.

Bir ders çıkışı kantinde Necla'ya yaklaşarak kendisini yemeğe davet etti. Bu bir başlangıç oldu. Birlikte yenen yemekler, gidilen sinemalar, uzun sohbetler birbirlerini tanımaları için iyi bir fırsat olmuştu.

Sonunda Rıfat bütün cesaretini toplayarak onu ikna etmeyi becerdi.

Artık bir de sevgilisi vardı, hem öylesine âşıktı ki bütün ömrünü onunla geçirmek istiyordu.

Rıfat'ın doğduğundan beri, sanat çevresinde yetişmişçesine son derece yetenekli ve gözlemci olması herkesi şaşırtıyordu, Necla da bununla gurur duyuyordu.

Evlendiklerinde ikisi de okulu bitirmişti. Aynı meslekte olanların, hele sanatla uğraşanların aynı dili konuşabilmeleri beraberlikte de uyumu artırıyordu.

Son günlerde güzel sanatlar mezunlarına yurt dışında burslu eğitim hakkını sağlamıştı Millî Eğitim Bakanlığı. Prof. Dr. Adnan Bey, Millî Eğitim Bakanı ile görüşerek her yıl birkaç yetenekli öğrencinin yurt dışında plastik sanatlar eğitimi almasının yararlarını anlatan bir teklifte bulunmuştu. Kendisi de resim sanatındaki eğitiminin üstüne Almanya'da eğitim aldığı için bunun yararını biliyordu. Yeni gelişmekte olan bu alanda, ressamların, heykeltıraşların yurt dışında eğitilmelerinin, bu alana yapılabilecek en önemli hizmet olduğunu vurgulamıştı.

Rıfat, akşam eve geldiğinde yapılacak sınavın şartlarını incelemeye koyuldu.

Necla'nın bu burs imkânını duyduğundan beri ne kadar sinirli olduğunu fark ediyor, üstüne gitmiyordu. Çocukluk hayallerini gerçekleştirecek fırsatı avuçlarının içinde tutarken kazanacağından neredeyse emindi, ama Necla'yı avutmak için:

"Şansımı bir deneyeyim bakalım, çok zor, hem benim arkam da yok ki." dedi.

Fransa çocukluğundan beri hayalini kurduğu bir masal âlemiydi.

Yaz aylarında köydeki toprak evlerinin damında, bahçedeki ağacın üstünde yaptığı yerlere uzandığında, gökyüzüne ve yıldızlara bakıp uzak yerleri hayal ederdi. Belki de yaşamak istediği bu uzak yer Paris'ti. Paris denince aklında bir iki imajdan fazlası yoktu, biri resmini gördüğü Eiffel Kulesi, diğeri haritada gördüğü Seine Nehri, bir de romanda okuduğu Paris kafeleri. Orada görüp öğreneceği şeylerin yıllarını alacağını biliyordu ve yıllarını feda etmeye hazırdı. Bursu kazanmak için elinden geleni yapmalıydı. Necla'ya bunları anlatabilmesinin imkânsızlığının farkındaydı. Necla Ankara'ya, öğretmen olan babasının atanması ile gelmiş, burada büyümüştü, Çerkezliğiyle gurur duyar, âdet ve törelerinden hiç ödün vermezdi. Şehirde büyümenin üstünlük olduğunu düşünür, Rıfat'ı kendine göre yönlendirmeye çalışırdı.

Yaptığı birkaç çalışmayı sınav komisyonuna gönderip sözlü gününü beklemeye başladı Rıfat. Geleceğini değiştirecek olan, sınava kabul çağrısı geldiğinde işin çoğunu becermiş oluyordu. Sınav komisyonunun karşısında, ilk iki dakikalık heyecandan sonra kendisini de şaşırtan bir rahatlıkla soruları yanıtladı. Sanat tarihi ve sanat akımları ile ilgili yanıtları verirken bildiklerine ve rahatlığına kendisi de şaşınyordu.

Yola çıkacağı gece heyecandan uyuyamadı, sabaha kadar, ilk kez bineceği uçağı, koskoca havaalanlarında yolunu nasıl bulacağını düşündü durdu. Allah'tan Necla'yı ve üç aylık kızını iki gün önce onun ailesinin yaşadığı Eskişehir'e götürüp bırakmıştı yoksa bu heyecan içinde bir de onun asık suratını çekmek zorunda kalacaktı, onu kırmamak için hiçbir şey yokmuş gibi davranacaktı. Oysa şimdi, hayallerini gerçekleştirinceye kadar özgürdü.

Belki haksızlık ediyordu, evlilik belki böyle olmamalıydı, belki de böyle olmalıydı kim bilir, herkesin doğrusu farklıydı. Evlilik insanların yaşamak istedikleri şeyleri kısıtlamamalıydı. Bu

tarz istekleri karısını sevmediği anlamına gelmiyordu, onunla bir alakası yoktu ama bunları ona anlatabilmek olanaksızdı. "O, böyle bir istek duysa herhâlde desteklerdim." diye düşündü. Bu eşitlik düşüncesi Necla'ya karşı duyduğu vicdan azabını hafifletmeye yetti.

Orada var gücüyle çalışacaktı, hem başarılı bir sanatçı olarak Türkiye'ye döndüğünde yapacakları, kazancını da etkileyecek ona daha iyi bir yaşam sunacaktı. Orada ek bir iş yapıp ailesine biraz para göndermesi gerekebilirdi, nerede kalacağını da bilemiyordu. Üniversitenin içinde öğrenci evlerinin olduğunu hatta heykel öğrencilerine içinde atölyesi de olan stüdyo evler verdiklerini duymuştu.

Yeni pantolon ve ceketler almıştı, içine de uygun gömlekler. Uçakta bile böyle giyinmişti. Havaalanında kendisinden başka herkesin rahat keten veya kot pantolon, gömlek giydiklerini gördüğünde boynundaki kravat onu boğmaya başladı, "İşte hiçbir şey bilmemenin, köylülüğün utancı bu." diye geçirdi içinden. Havaalanının tuvaletine gidip aynaya baktığında buraya geleceği için aldığı yeni giysiler, taşralılığının simgesi gibi duruyordu karşısında.

Uçak havalanırken midesi, kasaba yolunda giderken bindiği, önden motorlu otobüsün, geniş eğime girdiğinde hissettiği gibi, yukarı fırlayacakmış gibi oldu. Kulakları kısa süreliğine tıkandı. Daha sonraları uçağa her bindiğinde, çok hoşlanacağı bu kalkış onu biraz ürküttü, rengi soldu. Hostesin getirdiği su ve oksijen maskesi ile kendine gelebildi.

Okul başlamıştı, ilk yıl Sorbonne'da dil öğrenecekti. Getirdiği giysiler onu daha da yabancılaştırıyor, sadece pantolon ve tişörtlülerin içinde kendisini garip hissediyordu. Diline yabancı, kültürüne yabancı, davranışlarına yabancı bu memlekete uyum sağlamak için bütün gücünü harcıyor; yabancılığını belli etmemek için, dünyayı tanımaya çalışan bir çocuk gibi her şeyi merak ediyor, öğrenmeye uğraşıyordu. Bu duyguların benzerini köyden büyük şehre geldiğinde de yaşamıştı, yaşama bir adım geriden başlamanın acılarıydı bunlar ona göre. Şehir çocuğu olsaydı, başkaları gibi kolejde okusaydı...

Buraları biraz öğrenince Mont Martre'da bulduğu ucuz dükkânlardan birkaç spor giysi aldı. Dış görünüşünü buralara uydurmayı kendince başarmıştı. Dil öğrenmek için olanca gücüyle çalışıyor, tuvalette bile kelime ezberliyordu.

Büyük şehirlerden gelen gençlerin buralara daha kolay uyum sağladıklarını da gözlemlemişti. Orhan'la Zeynep bunlara örnekti. İlk geldiklerinde de buralara uyumsuz olduklarını zannetmiyordu.

Bütün bunları yaşarken kendisini izlediği filmdeki, ormana düşen bir uçaktan sağ kurtulan, orada büyüyen çocuğa benzetiyor, onun bulunup şehre getirildiğindeki yabancılığını, korkularını içinde yaşıyordu.

Bir gün okulun kantininde otururlarken kimseye belli etmemeye çalıştığı bu duygularını Zeynep'e anlattı. Zeynep'in yapısını tanımış, onun kendisini çok iyi anlayacağını hissetmişti.

"Yabancılık çok zor, hele benim durumumda daha da zor oluyor Zeynep."

"Olur mu canım hepimiz için yeni bir yaşam bu."

"Benim durumum daha farklı sizlerden, ben büyük şehirlere uyum sağlayamadan buralara geldim."

"Ne fark eder ki, sonunda hepimiz yabancıyız burada."

"Bak sana bir şey anlatayım. Düşün bir kere köyünde çobanlık yapan sonra kendisi gibi köy çocuklarının okuduğu öğretmen okuluna giden bir çocuk, Ankara'da yüksekokula geliyor. Bu arada her yaz gittiği köyünde çobanlık yapmak zorunda. Bu tabloyu beyninde canlandır, anladın değil mi?

Ankara'ya ilk geldiğim yıldı, hangi nedenle hatırlayamıyorum, bir arkadaşımla onun tanıdığı bir doktorun evine gitmiştik, o evin liseli genç kızının giyimi, konuşmaları, rahatlığı beni öylesine şaşkına çevirmişti ki, bir de kendi köyümdeki kızları düşündüm. Oradan ayrıldıktan sonra ne kadar farklı yaşamlar olduğunu, benim dünyamın ne kadar dar kaldığını bir kez daha anladım. Belki sana basit gelir bu anlattıklarım ama benim unutamadığım sahneler bunlar."

"Yanlış anlamazsan sana bir soru soracağım." dedi Rıfat tedirgince.

"Elbette niçin yanlış anlayayım ki."

"Senin gibi bir kız benimle evlenir miydi sence? Ya da benimle flört eder miydi?"

Yaşadıklarının insanı nasıl geliştirip değiştirdiğinin çarpıcı örneğiydi bu. Bir zamanlar gözünde büyüttüğü, ona ulaşabilmek için uğraştığı eşi şimdi az geliyordu, dünyaya başka gözle bakmaya başlıyor, çabalayarak geldiği konum, onun yaşamını şekillendiriyordu yeniden.

Zeynep o anda sosyal sınıf farkının ne olduğunu düşündü. İnsanoğlu bencil ve acımasızdı. Rıfat bunları fark ediyor ve doğru söylüyordu, haklıydı ama bunu ona söyleyemedi. Rıfat'ın, sağduyulu, uygar, kişilikli yapısını tanıyınca insan nerede büyüdüğünü umursamıyordu. Bu soru Zeynep'i biraz da şaşırtmıştı, ama düşündüklerini dürüstçe söylemeliydi.

"Nereli olduğun beni hiç ilgilendirmezdi, sen olman önemli olurdu benim için." diyebildi sadece.

Zeynep onun hırslarını, mutsuzluklarını bu konuşmadan sonra fark etti. Sessiz, doğal görünen bu insanın içindeki fırtınaları o gün görebildi. Her insanın içindeki fırtına farklıydı. Her şeyi öğrenmedeki aceleciliğinin nedenini o gün anladı. Yaşama dipten başlamak ona öylesine bir ivme kazandırmıştı ki, bu, yaşamı boyunca sürecekti. Bu ivmenin verdiği hızla yolunu kat ederken yanındakileri bile irdeleyip, uğraşacak zamanı hiç olamayacaktı. Onun kendisine karşı olan sorumluluk duygusuna ve yaşama sımsıkı sarılmaktaki azmine hayranlık duyuyordu.

"Sen çok özel birisin, bilmem farkında mısın?" dedi Zeynep.

"Yok daha neler!"

"Bunlar herkesin başarabileceği şeyler değil, bak nerelerden nerelere gelmişsin. Daha nerelere gideceksin. Sana tanınan olanakları sonuna kadar değerlendiriyorsun, bu da senin gelecekte neler yapacağını gösteriyor."

"Sağ ol Zeynep, beni böyle görmene sevindim. Bir tek sana açılabildim, ama değdi. Gerçekten benim bu duygularımı eşim, kardeşlerim bile bilmez."

O günden sonra Rıfat, Zeynep'in her şeyini anlatabildiği en yakın dostu oldu. Gurbette böylesi bir dost herkesin arayıp da bulamadığı bir fırsattı. İkisi için de bu çok önemliydi.

6

Aradan bir yıl geçmişti. Bu bir yıl, Paris'in insanda alışkanlık yapması için yeterli bir süreydi. Zeynep, derslerden çıkıp Ali Gülersoy'un tiyatrosuna koşuyor; onunla yeni oyunlar hazırlıyordu. Orhan kendi işlerinin yanı sıra Zeynep'in oyunlarına yetişmeye çalışıyor, aynı oyunu elli kez de seyretse bıkmıyordu.

O gün de Nazım uyarlaması "Sevdalı Bulut" oyununun galası vardı. Orhan metroda oyuna yetişmek için yol alırken bir yandan da Nazım'ı düşünüyordu.

İzleyeceği masalsı oyunu Nazım'ın hangi duygularla yazdığını hayal etmeye çalışıyordu. "Edebiyat bütün çeşitleriyle masalla başlar, masalla biter." diyen Nazım ne kadar da haklıydı. Yaşam da böyle masalsıydı. Masal olup gidiyor her şey, her yaşananı, sonradan anlatmak kalıyor yaşayanlara. Ya imgeler, onlar içimizin derinliğini anlatıyor. Hele ki yaratıcı insanlarda, Nazım'da nasıl bir imgeleme gücü var ki, soyut yaşamın her yönünü en anlaşılır şekilde bu kadar somut ortaya koymuş... Bu düşüncelerle, tren ilerlerken Zeynep geldi aklına, kim bilir ne kadar heyecanlıydı. İçi içine sığmadı o anda, bir an önce yanına gidip onun heyecanını paylaşmalıydı.

Zeynep, günlerdir Ayşe rolüne çalışmış, bahçesinin üstünden geçen buluta parmaklarının ucuyla göndereceği öpücüğün gerçekçi olması için saatlerce uğraşmıştı. Günlük yaşamda parmaklarımızı dudaklarımıza götürerek farkında bile olmadan gönderdiğimiz öpücük, tiyatro sahnesinde rol olarak gönderilince ne kadar da karmaşık bir hâle geliyor, ne kadar çok ayrıntıyla uğraşılıyordu. "Kanımla gurur duyuyorum." diye geçirdi içinden, "İyi ki Zeynep benim eşim."

Onu hep yan kulisten izlemeyi âdet edinmişti, oradan kendisini Zeynep'e daha yakın hissediyordu.

"Dervişin neyinden bir bulut fırlar, az gider uz gider, dere tepe düz gider, Ayşe kızın bahçesinin üstünden geçerken..."

Ayşe, bahçesinde dolaşırken başını yukarı kaldırıyor, gördüğü bulutun etkileyici süzülüşüne kapılıp iki elinin parmaklarını dudaklarına götürüp ona öpücük gönderiyordu. Tam bu sırada Afrika'nın ilkel tam tamları, duygusal bir ritimle vururken bulutun, öpücüğü alır almaz kızın etkisine girmesi anı, ritimlerin âşık bir kalbin heyecanlı çarpışı gibi hızlanmasıyla destekleniyordu. Masal izleyicileri içine almış; izleyenler Ayşe olmuş, bulut olmuşlardı. Davulların sesi, seyredenlerin kalp atışını da yükseltmiş, bulutun coşkulu duygusunu onlara yansıtmıştı. Oyunda gölge oyunları ve masklar kullanılmıştı, fonda Afrika müziği hâkimdi. Ayşe, bahçesinde üstünden geçen buluta parmaklarının ucuyla öylesi bir öpücük gönderiyordu ki, bulut ondan bir daha ayrılamıyordu.

Oyun bittiğinde herkes, izlediklerinin büyüsü içindeydi. Alkışlar kulakları yırtarcasınaydı. Zeynep ve diğer oyuncular alkışlarla tekrar tekrar sahneye çağrıldılar.

Orhan'ın, az önce Zeynep'i izlerken hissettiklerini anlatabilmesi için ona sıkıca sarılması yetmişti.

"İyi ki benim hep yanımdasın, benim en çok ihtiyaç duyduğum şey senin desteğin, seninle çok mutluyum. İyi ki öz güvenlisin, iyi ki psikopat davranışların yok, bir kez daha dayanamazdım." dedi Zeynep ellerindeki yanık izlerine bakarak.

"O günler çok geride kaldı, artık düşünme. Haydi Ali Hoca'yı, diğer oyuncuları ve arkadaşlarımızı alıp Les Deux Magots'a gidelim." dedi Orhan. Galalardan sonra karısını kutlamak için, arkadaşlarıyla ve Zeynep'le bir yerlere gitmeyi seviyordu.

"Açık mıdır?"

"Bu saatte açıktır."

"Jean Paul Sartre'nin de hep gittiği yermiş, biliyor muydun?"

"O iki şövalye heykel de onu koruyormuş herhâlde."

"Canım! Dalga geçme şimdi."

Kafede geç vakitlere kadar eğlendikten sonra Orhan, içtiği şarapların etkisiyle sallanmaya başladı.

"Biz bir taksi çağıralım." dedi Zeynep. Bir yandan Orhan'ın kollarına girmişler, onu kaldırmaya çalışıyorlardı Rıfat'la. Ama Orhan'ın kalkmaya niyeti yoktu.

"Benim kardeşim neden gelmiyor, Burada olsa da benim de içim rahatlasa, mutluluğum tam olsa..." diye, peltek peltek söyleniyordu Orhan.

"Kaçak gelirken ben saçlarımı sarıya boyamış, Sarı Kemal olmuştum; o da gelse Sarı Sinan olurdu, ne olurdu yani şimdi burada olsaydı. O Gülşah denen kızı bekleyeceğim diye gelemedi, ona bir şeyler olacak diye ödüm kopuyor."

"Haklısın canım, bak yakın zamanda gelecek, hep öyle söylemiyor mu?" diye teselli etmeye çalışıyordu Orhan'ı.

"O gelemez, çünkü o kız istemiyor, durumun farkında değil."

Zeynep geçen aylarda Sinan'ın yine tutuklandığını öğrenmiş Orhan'a belli etmemek için ne yalanlar söylemişti. Bunu duysaydı kim bilir belki de Türkiye'ye geri giderdi. Son zamanlarda çok içki içmeye başlamıştı. İçtiği zaman sarhoş oluyor, Sinan'ın gelmeyişine takıyor, söylenip duruyordu.

Türkiye'de olayların daha da büyüdüğü, sokak çatışmalarında birçok gencin öldüğü haberleri geldikçe Orhan deliye dönüyordu. Son günlerde bazı gazeteler ülkede darbe beklendiğini yazmaya başlamıştı.

"Ülkemizde solculardan korkulduğu kadar hiç kimseden korkulmuyor. Sol düşünce, vatan hainliğiyle eşdeğer görülüyor. Ama kafatasçılar, onlar ülkenin bekçişi yapılmış âdeta. Sol, sosyal adalet demek, eşitlik demek, toplumsal kalkınma demek,

bundan niye korkarlar bir anlayabilsem." diye söylenmesini sürdürüyordu Orhan.

Yine aynı nedenlerden, üniversitede kürsüsü kapatıldığı için Paris'e gelen, öğretmenliğini burada sürdüren, Orhan'ın halk edebiyatçısı arkadaşı, yan masadan bu konuşmaları duyunca yanlarına geldi.

"Ülkemizde yetkili biri, 'Bana sağcılar suç işliyor dedirtemezsiniz.' demedi mi? Bu söz, bu düşünce cahil halkı etkilemedi mi, ülkücü kesimi yüreklendirmedi mi?" diyerek yanlarına oturdu.

Ülkücü kesimin desteğiyle üniversitedeki kürsüsü kapatılmış, o da davet aldığı, ona kürsü açan Paris Üniversitesine gelmişti. Çalışmalarını, derlemelerini, buradaki üniversitede yapıyordu.

"Bakın size bir anımı anlatayım, Anadolu'da alan araştırması yaparken en çok bilgiyi kahvelerde alırdım. Yine köyün birinde araştırmadayım öğrencilerimle, kahvede söz siyasetten açıldı, muhtar, 'Bu kızıl gomonistleri gebertmeli.' dedi ağzı köpürerek. Hırsından yüzü kızarmış, gözleri yerinden çıkacak gibi olmuştu.

'Bak emmi, tek kanatlı bir kuş uçabilir mi?' diye sordum.

'Tövbe hoca, sen dellendin mi, olur mu öyle şey!'

'Kuşun tek kanatla uçamaması gibi, sağ ve sol görüş olmazsa o ülkede demokrasi olamaz. Yani kuşun iki kanadı nasıl dengeyi sağlıyorsa demokrasinin yaşaması için sağ ve sol görüşün dengesi gerekir.' açıklamasını yaptım.

'Sol dediğin gomonist hocam, yoksa sen de...'

'Komünist ne demek, biraz önce kızıl dedin onlara, renkleri mi var?'

'Hocam sen de beni sınav ediyon, ama bak anlatayım. Gomonist; kuyruklu, canavar gibi, şeytan gibi bir şey, hep bize kötülük yaptırır. Bir de kızıl olanları varmış, iyice beter. Bunlar gençlerimizi esir alıp kendi dediklerini yaptırır. Vatanımıza göz dikmiş bunlar, Rus'la anlaşmışlar.'

'Sen hiç komünist gördün mü?'

'Onlar kendini belli etmez ki, bizim köyün öğretmeni var Musa Hoca. Onun oğlu gomonist olmuş dediler ama görünüşünden bir şey belli değildi. Herhâlde kuyruklarını pantolonun içine saklıyorlar.' dedi.

Bizim ülkemizde bu cehalet bir tek kırsalda değil ki, cehaletin farklı bir türü, entelektüel geçinenlerde de var. Bu cehaletin bedellerini ödüyoruz hepimiz.

Yani yetkilinin söylediği gibi, iti ite kırdınyorlar işte.

12 Mart muhtırasından sonra, bütün sol düşünceler bastırıldı, cezalandırıldı, ezildi. Birbiriyle taban tabana zıt olan sol görüşler arasında bile ayırım yapılmadı. Her sol görüş komünizmle eş görüldü."

"Abi biz vatanı Sovyetlere satarız sanıyorlar, vatanımızı ne kadar sevdiğimizi anlatamıyoruz." dedi gruptan birisi.

"Şairleri, düşünenleri yıllarca sürgünde tutan bu bakış değil mi? Birilerinin eserlerini okuyoruz, düşünüyoruz diye bizleri suçlayan zihniyet bilmem daha ne kadar sürer." dedi Orhan.

Zeynep bu konuşmaların Orhan'ın sinirlerini daha çok bozduğunun farkındaydı, taksinin bir an önce gelmesi için sabırsızlanmaya başladı.

"Bak bu mutlu günümde artık bunları konuşmayalım." dedi Zeynep.

"Gurbetteyim, ülkem karmakarışık, sevdiklerim, arkadaşlarım, kardeşim orada, mutluluk arkanda bıraktıklarının sağlığından, güvenliğinden eminsen olabiliyor. Kilometrelerce uzakta, yurda girme yasağı bir yandan, kardeşinin yaşam tehlikesi bir yandan, nasıl mutlu olabilirim! Kusura bakma senin en güzel gününü berbat ettim." diye kendine kızmaya başladı. Alkolün etkisiyle aklına geleni söylüyor, sürekli, "Sinan gelseydi içim rahatlardı." diye hayıflanıyordu.

7

Aylar geçmiş, dondurucu soğuklar başlamıştı. Paris'te soğuk, rutubetten mi bilinmez insanın kemiklerine işliyordu. Geceleri birbirlerine daha sıkı sarılarak üşümemeye çalışıyorlardı. Orhan, fakültede kendisine verilen üç metrekarelik deney odasında, derslerden artan zamanlarında katı hal fiziği ile uğraşıyor, artık eve gece yarısından önce gelemiyordu. Zeynep Fransızcasını ilerletmiş, Paris'e iyice alışmış, mesleğiyle ilgili pek çok şey öğrenmenin mutluluğuyla buraya geldiklerine neredeyse şükrediyordu. Orhan'ın vatan özlemi ve Sinan'a bir şey olması korkusu olmasa bu duygularını ona da söylerdi. Aldıkları ikinci el, küçücük araba ile bazı hafta sonları, şehir dışına gidiyor, ortam değiştirerek dinlenmeye çalışıyorlardı.

Yeni yılı geçen yıl gibi Eiffel Kulesi'nin altında şarap içerek kutlayacaklardı. Zeynep o gün dersten sonra Bon Marşé'ye gidip Orhan'ın daha önce beğendiği kaşkolü aldı. Hediye paketini kitaplarını taşıdığı çantaya koyarak, sık sık buluştukları Pigale'deki Cafe Carmen'e gitti.

Camdan dışarıyı seyrederken Orhan'ın, arabasını sert bir frenle durdurmasından, tuhaf bir durum olduğunu anladı. Telaşla dışarıya koşup Orhan'ın yanına gittiğinde onu arabada donmuş gibi oturur buldu.

Eski arabanın kapısını açıp yanına oturdu. Orhan'ın sıkıntısı arabanın içine sinmişti, soluduğu havanın moleküllerinde onun acısını içine çekiyordu. Ne olduğunu anlayamamıştı, belki de deneyler kötü gitmişti. Ama onu deneylerin bu kadar etkileyebileceğini de aklı almıyordu.

"Ne oldu Orhan?" diye sordu çekinerek.

Orhan gözlerini tek bir noktaya dikmiş, rengi simsiyah olmuştu, yanıt veremiyordu.

Duran arabanın içindeki bu dondurucu sessizlik, hiçbir şey bilmemek... Onu bu hâle getiren şey neydi, kocasını nasıl teselli edebilirdi Zeynep?

"Kardeşim." diyebildi, "Ölmüş." Yüksek sesle söylerse kabul edemediği gerçeğin pekişeceğinden kokuyormuş gibiydi.

"Nasıl yani, Sinan mı?"

Başını onaylarcasına salladı.

"Yanlış bir haber olmasın, nereden öğrendin?" derken Zeynep duyduklarına inanamamış, doğru olmaması için içinden yalvarmaya başlamıştı.

Eve girdiklerinde, yatağa kapanan Orhan'ın hıçkırıkları Zeynep'in içini burkuyor, onu teselli edecek söz bulamıyordu. Buraya geldiklerinden beri yıllar, böyle bir şeyin olmasından korkarak geçmişti. Sanki bu olacakları önceden görmüştü Orhan, "Endişelerinde ne kadar da haklıymış." diye düşünüyordu Zeynep, bir yandan onun başını okşarken.

Onun cevap verebilecek hâli olmadığını görüyor, bir şey soramadan ona sarılıyor, ona her dokunduğunda içindeki acıyı teninde hissediyordu. Evin her yerine sinen acı, gurbet, çaresizlik onları sarmalamıştı. Zamanın nasıl geçtiğini, karanlığın çöktüğünü, ikisi de uyuşmuş gibi olduklarından fark edememişlerdi. Sokak kapısının karanlığı yırtan sesi ile irkildiler, Zeynep saatlerdir büzülüp oturmaktan uyuşan bacaklarını zorla hareket ettirerek kapıyı açmaya gitti.

Orhan'ın arkadaşları içeriye girdiler. Paul, Orhan'la aynı bölümde ders veriyordu. Katı fizik deneylerini birlikte yapıyorlardı, ikisi de yeni bir buluşun peşinde aylardır uğraşıyorlardı. Sharl, biyoloji bölümünde hocalık yapıyordu. Annesi Türk'müş. Annesi ile babası boşandıklarında mahkeme Sharl'ı anneye vermiş, annesinin memleketi olan Bursa'da büyümüş. Osmanlı'dan olan dedesinin konağını, onun büyük ağaçlarla kaplı bahçesini, yediği yemekleri, oynadığı oyunları, dinlediği müziği anlatmaktan çok büyük zevk alırdı. Liseyi bitirinceye kadar

kaldığı Bursa'dan, annesini kaybedince ayrılmış babasının yanına, Paris'e gelmiş.

"Orhan nasıl?" diye sordular.

Zeynep eliyle yatak odasını işaret ettiğinde Orhan salonun kapısında belirdi.

Birkaç saat içinde sanki yaşlanmış, yüzü kara sarı olmuş, çökmüştü. Her zaman pırıl pırıl bakan siyah gözleri ferini yitirmiş, bakışları sönmüş, sabitleşmişti.

"Gazeteyi getirdiniz mi?"

"Çıkarken çantama koymuştum ama bakma istersen şimdi."

"Ver gazeteyi Zeynep de görsün. Israrlarıma rağmen beni dinlemeyen, buralara, bir kızın peşine takıldığı için gelemeyen kardeşimin nasıl öldürüldüğünü o da okusun."

Zeynep gazeteyi eline aldığında, ilk sayfada Orhan'ın mezara kapanmış annesinin resmini gördü. Resmin hemen üstündeki "ÖLDÜRÜLEN ÖĞRENCİNİN ANNESİ TABUTU AÇTIRIP OĞLUNU SON DEFA ÖPTÜ" cümlesini aynı anda okudu. Donmuş kalmıştı, bunun kötü bir rüya olduğunu düşünüyordu, uyuşmuş kalmış hâliyle. Alttaki açıklayıcı yazıları okuyamıyordu.

Orhan gazeteyi tekrar görünce birden haykırarak ağlamaya, ağlarken de söylenmeye başladı. Şimdiye kadar sessizce içine akıttığı acısını dışa vurmaya başlamıştı.

"Ben söylememiş miydim Zeynep, boşuna mı konuşuyor muşum? Ne zamandır söylediğim, korktuğum şeylerin beteri geldi işte başımıza, daha beteri. Gencecik fidanı vurdular işte, şimdi toprağın altında. Ben yasaklı olduğum için gidemiyorum bile, ailemin yanında olamıyorum bile. Tanrım bu acıyla nasıl yaşayabilirim?" Bağırdıkça çıldırıyor, eline geçen her şeyi fırlatıyordu.

Tam bir krizdi bu yaşadıkları Orhan'ın. Hiçbir suçu yokken Zeynep, onun bu tavrında sitem seziyor, acısından yapıyordur diye düşünmeye çalışıyordu.

Orhan'ın krizi saatlerce sürünce Zeynep sakinleştirici bulmak ya da bir doktor getirmek umuduyla evlerinin iki apartman ilerisindeki, yirmi dört saat açık olduğunu bildiği kliniğe gitti.

Danışmadaki görevli hemşireye durumu anlatmaya çalıştı.

"Kocam çok kötü durumda, bugün Türkiye'deki erkek kardeşinin çatışmada vurulduğunu öğrendi, ona bir sakinleştirici verebilir misiniz ya da bir doktor görse onu?"

"Şu anda doktorumuz meşgul, sakinleştirici de veremem."

"Ama durumu çok kötü, kriz geçiriyor."

"Birileriyle çatışırken düşünseydi kardeşi."

"Ama bizim ülkemiz çok karışık, Şili gibi, bilmem anlatabiliyor muyum?"

"Bak kızım şu anda sana ilaç veremem, doktor da yarın gelebilir."

Çaresiz, geri döndü Zeynep, kapıda Rıfat'la karşılaştı. Rıfat olayı biraz önce atölyesine gelen bir Türk arkadaşından duymuştu:

"Sen nereden geliyorsun Zeynep?"

"Yandaki klinikten, öyle acımasızlar ki..."

"Ne oldu?"

"Sakinleştirici istemeye gittim, durumumuzu anlattım ama hemşire çok kötü davrandı."

"Ben odamdan, ara sıra bunalınca kullandığım Diazem'i getirdim."

O gece hiçbiri, ilacın etkisiyle uyuklayan Orhan'ın yanından ayrılmadılar.

"Onun yaşadığına katlanmak çok zor, bir de bu olayı çok kötü bir şekilde öğrendi Zeynep." dedi Paul.

'Kütüphaneye üç günde bir gelen Türk gazetelerini okumaya gidiyorum, beni bir saat arama, üç günlük okuyacağım.' dedi ve gitti. Saatlerce gelmeyince yanına gittiğimde, onu gazete elinde kaskatı olmuş buldum."

"Gazeteyi okuyalım, nasıl olmuş." dedi Rıfat.

"Salı günü Tophane'de öğrenci-polis çatışması sırasında tabanca kurşunu ile vurularak ölen öğrenci Sinan Akay'ın cenazesi dün hazin bir törenle kaldırılıp Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi. Oğlunun tabutunun arkasından içler acısı hıçkırıklarla ağlaya ağlaya yürüyen dertli anne bir ara 'Bırakın, bırakın beni oğlumu son defa öpeyim, o benim biricik varlığımdı!' diye haykırdı. Gözlerinden akan yaşlar sicim gibi, yanaklarından aşağıya süzülüyordu.

Ankara'da öğrenci olan Sinan, Fındıklı'daki Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde başlayan protesto yürüyüşüne katılmak için İstanbul'a gelmişti. Öğrencilerin hastanede ölen Kıbrıslı bir öğrenci için yaptıkları yürüyüş, daha sonra Maltepe olaylarını protesto şekline dönüştü, bu arada kendilerine engel olmak isteyen polislerle, öğrenciler çatışmaya başladı. Çatışma sırasında vurulan Sinan Akay'ın cenazesi dün, kalabalık bir öğrenci topluluğu tarafından eller üzerinde Karacaahmet Mezarlığı'na götürüldü."

Zeynep, bu zor günleri nasıl göğüsleyeceklerini bilemiyordu. Sinan'ın ölümü onu da çok yaralamıştı. Orhan için ne yapabilirdi, onun acısını nasıl hafifletebilirdi, birbirlerinden başka ailelerinden kimse yoktu yanlarında. Bütün görev ona düşüyordu.

Sinan'ın ölüm haberinden sonra Zeynep Türkiye'ye gitmiş Orhan'ın ailesiyle on gün kalmış, acılarını azaltmaya uğraşmıştı. Babası, kız kardeşi kendi kıyafetlerini kaldırmışlar, Sinan'ın giysilerini giyiyorlardı, bunu nasıl bir ruh hâliyle yaptıklarını anlayabilmek çok zordu, ama herhâlde onun bir şeylerine dokunmak ona dokunmak gibi geliyordu. Belki de onu böylece biraz daha yaşattıklarına inanmak istiyorlardı. Kendileri de ne yaptıklarının bilincinde olacak hâlde değillerdi. Herkes acısını kendisine göre yaşıyordu işte. Orada kaldığı sürece yanlarından hiç ayrılmadı Zeynep. Ölümün kokusu tüm eve sinmişti, bu ortam daha da kötü hissetmelerine neden oluyordu. Zeynep onları biraz başka şeylerle uğraşmaları, başka yerlere gitmeleri

için zorluyor, ama hepsi sabahları salonda toplanıyor, acılarını tekrar tekrar yaşıyorlardı.

Zeynep sonunda Orhan'ın da durumundan söz ederek onun gelemediğini, böyle bir günde birlikte olmayı çok arzu ettiğini, buna çok gereksinimi olduğunu anlattı. Onları bir süreliğine Paris'e götürmeye ikna etti.

8

Orhan, kardeşinin vurulmasından sonra Zeynep'i önemsememeye, umursamamaya başlamıştı. Önceleri bunları onun acısına veriyordu Zeynep, sabrediyordu ama hiç düzelmiyordu Orhan, sanki kişilik değiştirmişti. Hiçbir şey eskisi gibi değildi. Zeynep'i saçma sapan nedenlerle suçluyor, onu arkadaşlarına şikâyet ediyor, herkesin içinde bağırıp azarlıyordu.

Arkadaşlarıyla her buluşmalarında:

"Kardeşim öldükten üç gün sonra Zeynep gitti, oyununu oynadı, nasıl bu kadar duygusuz olabiliyor bilemiyorum. Keşke ben de onun kadar duygusuz olabilsem." diye şikâyet etmesinden, çevresindekiler de bıkıyor, ama durumu düzeltecek bir yol bulamıyorlardı.

"Benim işim bu ama Orhan." diyordu Zeynep çekinerek her seferinde.

"Öyle zamanlar vardır ki, iş güç göremez insanın gözü. Tebrikler, her şeyi ayırabiliyorsun, ama biliyor musun, senin gibi olmayı hiç istemem, duygularını bir operasyonla aldırmış gibisin." yanıtını alıyordu.

Onun bu konuşmalarından herkes sıkılır olmuştu. Arkadaşları Zeynep'i haklı bulmaya kalksa, "Bak kızcağız koştu annenlerin yanına gitti, onları da alıp buraya getirdi, onları bir ay ağırladı, gezdirdi, daha ne yapacaktı?" dese kızıyor, onlarla da bir süre konuşmuyordu.

Rıfat sürekli, "Sen onu biraz daha idare et, bak düzelecek, çok büyük bir acı yaşadı. Kim bilir biz onun yerinde olsak neler yapardık." diyor, Zeynep'i teselli etmeye çalışıyordu.

Zeynep'se Orhan'a hem acıyor hem de kızıyordu. Olayın ardından iki yıl geçmesine rağmen o, acısını ilk günkü gibi yaşıyordu. Artık son yıllarda evliliğinin çatırdamaya başladığının farkındaydı, bu yüzden anne olmak arzusu her tartışmada azalır olmuştu.

Ona ne kadar iyi bir eş olduğunu kanıtlamak için yeni yemek tarifleri öğreniyor, sürpriz partiler düzenliyor, sakin olmaya çalışıyordu.

O gün yine Orhan'ın sevdiği arkadaşlarını ondan gizli davet etmiş, çok özel yemekler hazırlamış, ekmeği bile elleriyle yapmış, çok şık giyinmiş Orhan'ı bekliyordu.

Kapı her çalınışında, o gelmiştir, diye heyecan içinde kapıya koşuyor, başka bir arkadaşlarının geldiğini görüyordu.

Birkaç saat bekledikten sonra masaya oturdular, Zeynep Orhan'a bir şey mi oldu acaba diye endişeleniyor; Paul, "Bir şeyi yoktur, bir yerlere takılmıştır." diye geçiştiriyordu.

Gece yarısına doğru Orhan zil zurna sarhoş geldi eve.

"Orhan'cığım iyi misin?"

"İyiyim ne var?"

"Merak ettim, sana sürpriz parti hazırlamıştım."

"Ne yani ben mi suçluyum şimdi, senden ayrı programım olamaz mı?"

Orhan artık onun sevdiği adam değildi; kaba, öfke dolu, bencil biri olup çıkmıştı.

"Orhan hepimize çok ayıp ediyorsun, kızcağız senin için bir şeyler yapmaya çalışıyor, sen kabalaşıyorsun. Biz de buradayız, bu kadar kaba olmana ne gerek var?" dedi Paul.

Zeynep onun bu hâllerinden artık bıkıp usanmıştı, artık hiçbir umudu kalmadığı için mücadele etmemeye karar verdi. İki yıl geçmişti Sinan'ın ölümünün üzerinden, ne var ki Orhan'ın bunalımı bitmemişti. İlk evliliğini hatırlıyordu son zamanlarda sık sık; Orhan'ın aşağılamaları, nedenleri farklı da olsa Zafer'in hakaretlerini anımsatıyordu. Bu kez nedenini bilemiyordu ama o zamanki kadar umursamıyor, kendinde eksiklik görmüyordu,

böyle davranılmasının kendisinden kaynaklanmadığını biliyordu. Olayları doğru çözümleyebildiğini fark etmek rahatlatıyordu Zeynep'i. Eskiden olsa karşı tarafı her koşulda haklı görür, kendisini suçlu bulur, hareketlerini değiştirmeye çalışırdı. Yaşadıkları, ona olaylarla insanların, ilişkilerin değişebileceğini öğretmişti. Zaman içinde her şey değişebilirdi, buna boş boş üzülmek yerine, olanları kabul edip yeni duruma ayak uydurmalı, çözümler üretmeliydi, artık sadece böyle mutlu olunabileceğinin farkındaydı.

Onun yanağındaki ruj lekesini bile sormak içinden gelmedi. Sofrayı sessizce topladı, bu arada arkadaşları bir bir, evlerine gitmişlerdi. Battaniyesini alıp salondaki kanepeye uzandı. Başka bir kadınla olduğu belliydi ama nedense hiç kıskanmıyordu Zeynep, ona karşı duygularını analiz etmeye çalıştı, galiba bir tek acıma duygusu kalmıştı. Son iki yıl, aç bir kurt gibi mutluluklarını kemirip götürmüştü. Ne tuhaftı aynı insan için ülkesini, ailesini bırakıp gelmişti buralara. Şimdi ona karşı hiçbir şey hissedemiyordu acımak dışında. İyi ki çocukları yoktu yoksa ayrı eve taşınmayı bu kadar rahat planlayamaz, vicdan azabı çekerdi. Bu şehri seviyordu, burada çevresi vardı, okulunu tamamlamak istiyordu. "Bir öğrenci evine taşınırım, babamı aranın bir iş buluncaya kadar bana harçlık yollar." diye planlar yapıyordu. Oyunlardan kazandığı para yetmezdi ama çocuk bakmak gibi bir şeyler yapabilirdi. "Boşanma işlemlerini sonra düşünürüm artık, o iş Türkiye'den yapılabilir. Orhan'ın bir acelesi varsa belki o ilgilenir, avukata verirler ve çözümlenir." diye düşünüyordu.

"Bu yol da buraya kadarmış bir daha evlenmemeli." dedi kendi kendine, söz verir gibi.

Bu düşüncelerle uykuya nasıl daldığını fark edemedi. Sabah uyandığında kendisini çok iyi dinlenmiş hissetti. Bu stresten sonra nasıl böyle derin uyuyabildiğine şaşırdı, yoksa Orhan'ın hep söylediği gibi duygusuz muydu? Ya da her şeyi net görüp, kararını verdiğinden miydi bu rahatlaması?

Üstelik dün gece deliksiz uyuduğu kanepenin ortasının çukurluğundan bile etkilenmemişti. Orhan'ın ailesi geldiğinde

yataklarını onlara verip, salonda bu kanepelerde yattıklarında ikisinin de beli ağrımıştı günlerce, ama bu sefer hiçbir yerinin ağrımıyor olmasına da şaşırdı. "Yaşam insanı törpüler." derdi anneannesi, küçükken anlamlandıramadığı bu sözü yaşadıkça anlayabiliyordu. Belki bundan sonraki yaşayacaklarında daha da törpülenecekti. Hiçbir zaman, hiçbir şeye güvenmemeyi öğrenmeye başlamıştı işte. Orhan'la bir gün böyle olacakları, kimsenin aklının ucundan bile geçmezdi.

Orhan baş ağrısı ile uyandı, dün geceyi çok iyi hatırlamıyordu ama karısına söyledikleri aklındaydı. Usulca mutfağa gidip çayı ateşe koyarken kapı çalındı.

Orhan kapıyı açtığında o erken saatte Rıfat'ı görünce şaşırdı. Rıfat heyecan içinde:

"Türkiye'de neler olmuş biliyor musunuz?"dedi bir çırpıda.

"Ne olmuş, yine kötü bir şey mi?"

"İhtilâl olmuş."

Bir süre hiç biri konuşamadı, ülkelerindeki darbeler, çatışmalar bitsin diye beklerken bu haberle hepsi buz kesmişti.

"Yaygın şiddet eylemleri umarım durur, ama pek sanmıyorum. Şimdi kim bilir kimler tutuklanır, kimler işkenceler görür." dedi Orhan.

"Televizyonu açalım, Türkiye ile ilgili haber var mı, sen nereden duydun?"

"Kardeşimle telefonda konuştum, dün gece olmuş darbe. Kimse sokağa çıkarılmıyormuş."

"Geri kalmışız kardeşim, işte özet bu." dedi Orhan ve devam etti: "Genel olarak Türk insanı, ciddi bir değer ve kültür bunalımı içinde. Kır ve kent kültürü, laik ve İslamî değerler, geleneksel ve çağdaş yaşam biçimleri, tam bir karşıtlık içinde. Şimdi ülkemizde olsak bu darbeye çok sevinenlerin de çok üzülenlerin de olduğunu görürdük."

"Darbe durduk yerde olmuyor ki. Nedeni kötü yönetimler, keşke olmasaydı..." dedi Zeynep.

"Ya vatanseversin ya vatan haini, hemen damgalanırsın. Hepimiz ülkemizi, gerekirse uğrunda ölecek kadar seviyoruz. Ama vatanseverlik bir tek muhafazakârlann tekeline verilmiş. Bence ülkemdeki en büyük tehlike bilinçsizlik ve gericilik. Sokak çatışmalan, yüzlerce gencin ölümü, aynı ülkenin insanlannı birbirlerine, öldürecek kadar düşman eden kafatasçı zihniyetten, geri kafalılıktan kaynaklanıyor."

"1969'dan günümüze kadar anarşi nedeniyle öldürülenlerin sayısı -artan bir yüzde ile- 2206 imiş, düşünebiliyor musunuz, ne korkunç bir rakam." dedi Rıfat.

"Biri benim kardeşimdi." dedi Orhan. Ortalıkta buz gibi bir hava esti.

"Umarım, asker, masum insanlann öldürülmelerini engeller." dedi Zeynep.

"Hükûmet üyelerinden tutuklananlar olmuş mu?"

"Evet, Zincirbozan ve Hamzakoy'a götürülüyorlarmış. Koalisyon hükûmetinde kim varsa, bütün parti başkanları."

Zeynep babasının 1960 ihtilalinde evden alınıp götürüldüğünü hatırladı yine. Ne kadar çok üzüldüğü geldi aklına. Kimseyle paylaşmak istemediği anılan canlandı. Babasının arkasından, arabaya bindirilinceye kadar koşmuştu. Bütün mal varlıklanna el konmuştu. Annesi geçinebilmek için kırtasiye dükkânı açmak zorunda kaldığında, okuldan çıkıp ona yardım etmeye gittiği günleri hatırladı. Geçimlerini yıllarca bu dükkândan sağlamışlardı. Yassıada'da aylar sonra izin vermişlerdi görüşmelerine. Onu ilk gördüğünde babasının ne kadar değişmiş, ürkmüş ve zayıflamış olduğunu çocuk hâliyle bile fark edebilmişti. Babasının ne suç işlediğini bir türlü anlayamamıştı ama, suçluların hapse atıldığını biliyordu. Bir dönem babam neden suç işledi diye ona kızmıştı. Bu kızgınlığı, büyüyüp olaylan anlayacak yaşa gelinceye kadar sürmüştü.

O gün yine balkonda tek başına, onu alıp götüren arabanın sokakta durduğu yere gözlerini dikmiş babasını düşünürken aynı yere park eden arabadan, babasının indiğini gördüğünde sevinçten aklını kaçıracakmış gibi olduğunu hatırladı.

Orhan'la Rıfat'ın hararetli konuşmaları onu hatıralarından ayırdı.

Rıfat, Zeynep'in yüzünden içindeki fırtınaları fark etmişti:

"Haydi Zeynep, bugün oyunun da var, artık kafanı yorma sen bunlara, oyununa hazırlanman gerek. İstersen seni gideceğin yere bırakırım." dedi.

Rıfat'ın gösterdiği ilgiyi önceleri önemsemezken son zamanlarda bu ilgi hoşuna gidiyor, bundan adını koyamadığı bir mutluluk duyuyordu.

Zaten çok iyi vakit geçirdiği, en çok güvendiği dostunu kaybetmemek için, onun ilgisini anlamazlıktan geliyor, onunla olan mutluluğunun adını koymak istemiyordu. Rıfat'ın da evliliğinde aradığını bulamadığı, acele ettiğini düşündüğü, sözlerinden belli oluyordu.

Rıfat, bir otelin danışmasında geceleri çalışarak kazandığı parayla aldığı eski, küçük arabayla Zeynep'i her yere götürüyordu. Akşamüzeri tiyatro salonunun önüne geldiklerinde:

"Orhan gelmiyor mu?" diye sordu Rıfat.

"Gelmez, o zaten son aylarda benimle hiçbir yere gelmiyor."

"Nasıl yani?"

"Bana ayıracak vakti yokmuş, ben onun işinden hiç anlamıyor muşum, o benim işimle neden ilgilenecekmiş, anlayanlarla birlikte vakit geçirmek daha verimli oluyormuş."

"Ne demek yani senin fizikten anlamadığını yeni mi fark etmiş, ayrıca anlaman mı gerekiyormuş?"

"İşte böyle ne yapayım, anladığım kadarıyla okulda kendi bölümünde hocalık yapan bir hanımla ilişkisi var."

"Yok canım daha neler!"

"Geçen hafta sonu konuşmamızda biraz söz etti ondan."

"Peki sen ne düşünüyorsun?"

"Bir süreliğine seninki gibi bir öğrenci evi bulabilsem, ayrılacağım o evden."

"Bunalımda olduğu belli."

"Evet olabilir, ama iki yıldır yeter artık. Beni isteseydi eğer, onu bu zor zamanında bırakamazdım, ama başkasını seçti. Belki diğer kadınla bunalımını atlatır. Biraz da işindeki başarısızlığı onu rahatsız ediyor gibi geliyor bana. Bir buluşun peşinde yıllardır uğraşıyor. Son zamanlarda deneylerin hep başarısız gittiğini anlatıyordu. Kendi mesleğinden biriyle daha çok gelişeceğine inanıyor olabilir. Yani özetle benim ona yararım değil zararım oluyor Rıfat'çığım."

"Neyse sen en doğru olanı yaparsın, şimdi bırakalım bunları. Bizim heykel bölümünden Hasan var, tanışmıştınız hatırladın mı?"

"Nerede tanışmıştık?"

"Benim evde, hani bir yılbaşı gecesi benim atölyede, zil zurna sarhoş olduğumuz gece, hani kapıdan çıkar çıkmaz, tanımadığım bir Fransız kız gelip beni dudağımdan öpmüştü."

"Evet."

"Hasan da 'Adam ne şanslı gelip onu öpüyorlar, biz burada bekârız.' diye espri yapmıştı."

"Hatırladım çok sempatik biri."

"Bu akşam seni onunla birlikte izleyeceğiz."

"Tamam, çıkışta görüşürüz."

Çocuğunu kaybeden bir annenin dramını anlatan rolünü oynarken ön sıralarda oturan Hasan'la Rıfat'ın yüzlerinden okuduğu beğeni ifadesi, Zeynep'i iyice motive etmişti. Aylardır oynadığı bu oyunun en başarılı gecesinin bu olduğunun, kendisi de farkındaydı. Oyunun sonundaki alkışlardan ve sahneye defalarca çağırılışından da belliydi bu.

Artık Fransızcası da iyice gelişmiş daha akıcı olmuştu. Ama bu gecenin asıl başarısı arkadaşlarının övgü dolu bakışlarıydı. Zaten çocukluğundan beri övüldükçe daha başarılı olan, yerildikçe başarısızlaşan bir kişiliği olduğunun farkındaydı. Bir zamanlar bu beğenilme duygusunu ona Orhan verirdi. Onun bu

yanını çok iyi tanıyan babası da "Haklısın kızım, marifet iltifata tabidir." derdi.

Oyundan sonra arkadaşlarıyla Rıfat'ın öğrenci evine gittiklerinde gece yarısı olmuştu. Zeynep evliliğini bitirme kararını aldığından beri Orhan'a karşı sorumluluk hissetmemeye başlamıştı.

Rıfat'ın "Biraz önce Orhan'a haber verdim, buraya çağırdım ama 'Siz eğlenmenize bakın.' Dedi." derken arada kaldığını, tedirgin olduğunu hissediyordu Zeynep; "Kendisi bilir." Diye cevap verdi, "Keşke hiç aramasaydın."

Rıfat'ın öğrenci evi çok sempatikti. Atölye olarak kullandığı salonun üzerindeki asma katta nutuk atmak, şarkı söylemek çok eğlendiriyordu hepsini.

Orhan'dan uzaklaştıkça Rıfat onunla daha fazla ilgileniyordu. Belki bu zor günleri atlatmasına yardım etmek istiyordu, belki ondan hoşlanıyordu. Bunları hiç dile getirmediler o günlerde.

9

O yıl, Zeynep de bir öğrenci evi bulup orada yaşamaya başlamıştı. Babasının Türkiye'den gönderdiği para, onun sade yaşamını karşılıyordu. Orhan hemen boşanmayı istemişti. Türkiye'de iki avukata vekâlet göndermişlerdi ve boşanma işlemi tamamlanmıştı.

Orhan da sevgilisi ile hemen evlenmişti.

Birkaç ay içinde Rıfat'la samimiyetleri daha da arttı, bir tek gece yatarken ve ders saatleri ayrılıyorlardı artık. Rıfat eğitimini tamamlamıştı, yakında dönecekti Türkiye'ye. Üniversitede güzel sanatlar bölümünü kurma görevi verilmişti ona. Bütün sırlarını paylaştığı sevgili dostu gidecekti.

O Pazar bütün gün Seine Nehri kenarında dolaştılar, açık olan kitapçılardan Fransızca kitaplar aldılar.

Zeynep sevgili dostuna sürpriz veda partisi düzenlemeyi aklına koymuştu, Rıfat bir hafta sonra ülkeye dönüyordu. Onun şan tekniğiyle söylenen türkülerden çok hoşlandığını bildiği için gizlice şan öğrencilerinden ders almıştı. Sesine zaten çok güvenirdi, derslerle daha da açılmıştı gırtlağı, diyaframını daha ustaca kullanıyordu artık. Bir arkadaşları çok güzel bağlama çalıyordu, onunla birkaç türkü hazırladılar veda günü için. Cafe Carmen'de yerleri ayrılmıştı. Bizet'in Carmen operasını yarattığı bu mekânda bu türküleri söylemek için önceden izin bile almıştı.

Rıfat'ı çok değerli buluyor, ona bunu hissettirmeye çalışıyordu.

Hasan'ın, Orhan'la eşinin, başka birkaç arkadaşlarının daha bulunduğu on kişilik masaya oturduklarında kulaklarına gelen müzik, onları yumuşacık duygularla doldurdu. Edith Piaf'ın kadife sesini dinlerken Hasan, Külebi'nin dizelerini okumaya başladı:

"Kalın sesli kadınlar gelir,

Paris deyince aklıma,

Şarkı söyler gibi uykusuzluğa,

Göğsü bir iner bir yükselir."

Orhan her zamankinden daha sempatik davranışlarla etrafına mutluluk saçıyordu. "Ben de bir şiir okumalıyım." diyerek Fransızca bir hasret şiiri okudu. Yanda onu işiten masalardan bile tebrikler aldı. Zaten Fransızcası bir Fransızdan farksızdı.

En enteresan olan da, yan masada oturanlar, okudukları şiirlerin sözlerini unuttuklarında Fransızca şiirleri Fransızlara Orhan'ın hatırlatması oldu.

Gecenin sonunda Zeynep bağlamanın girişini yaptığı türküyü söylemeye başladığında bütün oturanlar sesini kesti onu dinlemeye başladı. ***"Gönül kalk gidelim sılaya doğru"*** dizelerindeki duygu, sözleri anlamayanlara bile hasreti *ezgisiyle* yaşattı.

Bir an Rıfat'a baktığında onun gözlerindeki yaşları gördü.

"Ağlamaktan teşekkür edemedim, sesinin bu kadar etkileyici olacağını tahmin etmemiştim, baksana Fransızları bile etkiledin, birkaç tane daha söylesene." dedi Rıfat. Kendisi için ilk kez böylesi güzel bir program yapılması çok duygulandırmıştı onu.

Zeynep söylerken, türkülerin nakaratlarını salonda bazılarının söylemeye çalıştığını gördükçe "İnsan hep insan, duygular hep insana ait, bunun milliyeti olmuyor, müzik, dil bilmesen de etkili olabiliyor." diye aklından geçiyordu.

Rıfat'ı yolcu etmek onu biraz sarstı ama her şeyin bir sonu vardı; onca sevdiğinden, eşi Orhan'dan bile ayrılmıştı. Köyden çıkan bu genç, Paris'te başarılı bir sanat eğitim almıştı ve ülke-

sinde yeni bir konumda olacaktı. Karısı onu kim bilir ne büyük özlemle bekliyordu.

10

Evde kendini rolüne kaptırmış prova yaparken çalışması kapının ziliyle bölündü. Yıllardır görmediği Güler, yanında bir erkekle karşısında duruyordu. Ülkesinden kilometrelerce uzakta, Güler'i görmek onu çok sevindirmişti ama onun burada ne işi olduğunu da anlayamıyordu. Yıllardır görmediği arkadaşı her zamanki mutlu gülümsemesi ile karşısındaydı.

"Bizi içeriye davet etmeyecek misin?" dedi Güler, onun şaşkınlığına gülümseyerek.

"Olur mu hiç, şaşkınlıktan dondum kaldım, buyrun."

İkisinin içeriye sarmaş dolaş girmelerinden, aralarında bir şeyler olduğu belli oluyordu.

"Tanıştırayım, eşim Metin."

"Tebrik ederim, evlendiğini duymamıştım."

"Evet ne güçlüklerle evlenebildik, sonra anlatırım."

Metin son derece samimi, sempatik, konuşkan biriydi.

"Nerede kalıyorsunuz?"

"Biz ülkeden kaçarak önce İsveç'e sonra da buraya geldik. İsveç bizim işimiz açısından pek uygun olamadı. Burada Metin'in kuzenleri matbaa işi yapıyorlar. Metin'in de Ankara'da matbaası vardı, yani bildiği iş."

"Neden kaçtınız?" diye sordu Zeynep, Güler'in kaçacak nesi olabilirdi. Sağ sol hareketlerine karışmayan kendi eğitimi ile uğraşan biriydi.

"Sizin yaşantınıza benzer olaylar yaşadık. Metin, Dev-Solcu diye başımıza gelmeyen kalmadı. Kapımıza haftada bir polis dayandı. Metin evdeyken onu aramaya gelen polisleri kayınvalidemle birlikte, 'Evde yok' diyerek korku içinde atlatıyorduk. Geriye dönüp bakınca neler yaşadığımızı daha iyi fark edebiliyor, ürküyorum. Aslında çok olay yaşandı, bundan sonra neler olacak bakalım, yaşayıp göreceğiz. Umarım güzel şeyler bekliyordur bizi artık."

"Senin ailen ne dedi bu işlere, Metin'le evlenmene nasıl izin verdiler?"

"Vermediler, ki biliyorsun abim sağcı, o da Ülkü Ocakları'ndan, ikisinin arasında kaldım. Ama ikisinin de vatanlarını çok sevdiklerinden kuşkum yok. Ülkemizde bir şeylerin düzeleceğine ve şimdi bana küs olan ağabeyimle günün birinde uzlaşacağımıza inanıyorum. İkisini de çok seviyorum. Biliyorum bu düşmanlıklar bir gün bitecek. Çok kötü olaylar yaşadık. Abim, Metin'in üzerine silahla bile yürüdü. Ama Metin çok sakin, akıllı bir insan; bunların üstesinden şimdilik geldik."

Güler bunları anlatırken coşuyor; bir ağlıyor bir gülüyordu. Ama umudunu hiç kaybetmiyor geleceğe gülerek bakıyordu.

"Ne zaman geldiniz?"

"Bir ay oldu, senin haberlerini Orhan'dan aldık ve oturduğun yeri de ondan öğrendik."

"O nasıl?"

"İyi görünüyordu."

"Sizin ayrılmanıza inanamadım, Orhan'ın kardeşinin öldürülmesi hepimizi çok üzdü, Metin'le cenazesine katıldık İstanbul'da."

"Sanırım bir suçlu aradı, en yakınında ben vardım; sürekli beni suçladı, sonunda da yaşamına başka birini soktu ve onunla evlendi." dedi Zeynep içi acıyarak.

"Sen nasılsın?"

"Alıştım herhâlde, kendimi sanatıma verdim, böyle de mutluyum. Kış başı Türkiye'ye dönüyorum, buradaki altı yıl

nasıl da geçti anlayamadım. Okul sonbaharda bitiyor, ülkemi çok özledim ama Paris'i de çok sevdim. Gidince özleyeceğim pek çok şey var buralarda. Bu yüzden sık sık geleceğim bu şehre."

"Biz bir süre burada yaşamak zorundayız." dedi Güler üzülerek. "Zorunluluk olmasa burası çok hoşumuza gidebilirdi ama şu anda yasaklı olmak... İşte en zoru bu."

"Bunların hepsi düzelecek ve biz Türkiye'de yeniden mutlu yaşayacağız." dedi Zeynep.

Güler çok tatlı bir kızdı. Liseden sonra gittiği Ticari İlimler Akademisi'ni yarım bırakarak buralara gelmek zorunda kalmıştı.

"Şimdi ne yapacaksın, buralarda bir eğitim almak ister misin?"

"Ben de onu konuşacaktım seninle, acaba ben de tiyatro eğitimi alabilir miyim?"

"Bak bu harika olur, hocalarımla konuşayım, seni yetenek sınavına sokalım."

"Buna çok sevinirim."

"Burada pek çok Türk genci var; üniversite eğitimi için gelmişler, sen de burada olmayı değerlendirmelisin. Hem okul ortamında pek çok sıkıntını unutursun."

O hafta tekrar buluşmak üzere ayrıldılar.

O akşam yaşamın tuhaflığını düşündü durdu. Güler, Orhan, Metin, Rıfat, Rıza, Hasan daha isimlerini sayamadığı pek çok gencin yaşamlarının bir nedenle burada kesişmesini anlamaya çalıştı. Anneannesini anımsadı, zaten ne zaman yaşamda şaşırtıcı şeylerle karşılaşsa onun mucizevî yaşamı ve bu yaşamın onda oluşturduğu felsefe gelirdi aklına.

Güler'le konuştuklarından beri zihni, onun nasıl bir tiyatro oyuncusu olacağı ile ilgiliydi. Yetenekli ve çok çalışkan biriydi. İri gözleri, düzgün yüz hatları, sesinin tonu, algılamadaki seriliği uygun gibi geliyordu ona. Ama sınavda hocaları karar verecekti. Yaz aylarında seçmeler olacaktı, kendisi ülkeye dönmeden sınav olacağına memnundu. Güler de onun, yanında olmasının

kendisine çok büyük güven vereceğini söylemişti. Güler'in en büyük şansı Türkiye'deyken lisede Fransızca okumuş daha sonra da Fransız Kültür'de ilerletmiş olmasıydı. Kendisi gibi Sorbonne'da önce dil eğitimi alır, eğer hocası Ali Gülersoy kabul ederse tiyatroda çıraklık yapabilirdi.

"Metin matbaa işinden iyi para kazandığı için geçim sıkıntımız yok." demişti. Metin, şimdilik kaçak çalışacaktı ama kuzenleri onu kollayacaklardı, anlattıklarına göre.

Güler'le Türkiye'de aynı oyunda oynadıklarını hayal etti. Türkiye'de ne yapacaktı daha bilemiyordu, ama Devlet Tiyatroları'nın sınavlarına girmeye kararlıydı. Sınav onun Türkiye'ye döndüğü hafta yapılacaktı. Buradaki hocası, "Kazanacağından eminim." diyordu ama Zeynep emin olamıyor, heyecanlanıyordu.

"Bu heyecan seni daha da başarılı yapacak."diyordu Ali Gülersoy.

Güler'le buluşup hocasının yanına gittiklerinde onda da Ali Gülersoy ile tanıştıkları günkü heyecanını görüyordu.

"Eteğimin boyu iyi mi? Makyajım nasıl olmuş?"

"Bak bunların hiç önemi yok. Önemli olan senin ruhun olacak, bakışlarındaki o ruhun görüntüsü olacak. Bunları sonradan daha iyi anlayacaksın. Ben de senin gibi olmuştum ilk tanışırken, ama zaman içinde bunun gereksizliğini sen de öğreneceksin."

"Peki, sakin görünmeye çalışacağım."

Güler'in bu kadar istekli olmasına seviniyordu Zeynep.

Akşamüzeri Saint Michel'deki kafede kahvelerini yudumlarken, Güler sevincinden yerinde duramıyordu.

"Ne kadar iyi karşıladı bizi."

"Öyledir, bir insanın istekli olmasının bir işi başarmaktaki baş koşul olduğuna inanır. Sende de bu isteği gördü."

"Sizin tiyatroda teklif ettiği suflörlük nasıl bir şey?"

"Oyuncuların repliklerini ezberleyip oyunda onlara hatırlatmalar yapacaksın. Aslında çok önemli bir iş, sakın hafife alma."

"Sana bildiğim her şeyi anlatacağım bu konuda. Kitap okuman, çok çalışman gerek. Gerçekten kolay bir iş değil suflörlük."

Güler'in günlerce aldıkları kitapları okumasıyla, Zeynep'in ona bildiklerini öğretmeye çalışmasıyla geçti bütün yaz. Güler çok iyi algılıyor, daha da öğrenmek istiyordu.

"Sünger gibisin valla, ne versek emiyorsun." diye takılıyorlardı ona Zeynep'le Metin.

Onun bu kadar çok çalışmasından Metin ara sıra şikâyet ediyor, Zeynep de ona:

"Güler vatandan uzak, yabancılık çektiği bu ülkede var olabilmenin savaşını veriyor. Hiç vazgeçirmeye çalışma, böylesi daha iyi. Hem kızcağız okulunu bırakıp geldi, Türkiye'ye döndüğünüzde çok hoş bir işi olacak inan bana." diyordu sıklıkla.

O öğleden sonra Metinlerin üç metro durağı uzaklıktaki evlerine giderken içindeki anlamlandıramadığı sevinçten, sekerek yürüyor; gördüğü her şey ona her zamankinden daha güzel geliyordu. İçindeki sevinç, Türkiye'ye döneceğinden miydi, iki saat önce Rıfat'la yaptığı telefon konuşması mıydı, yoksa artık her şey yoluna girecek umudundan mıydı? Bunların hepsi birden de olabilirdi. Neden bu kadar mutluyum, diye sorgulamak çok yanlış geldi düşündükçe, çok şükür mutluyum, diye düşünmek en güzeliydi.

Bunları düşünürken metro durağından evin önüne kadar nasıl yürüdüğünü fark etmemişti. Metin'i bahçe kapısının önünde onu bekler buldu.

"Geldiğini camdan gördüm, seni karşılamaya çıktım."

"Teşekkürler, bu çiçekleri Güler ve senin için aldım." derken küçük saksıdaki beyaz gardenyayı ona uzattı.

Eve girdiklerinde Güler'in akşam için pişirdiği güvecin kokusu bütün evi sarmıştı. Koşuşturmaktan bütün gün hiçbir şey

yemediğini hatırladı. Sol taraftaki girintiye yerleştirdikleri yuvarlak yemek masası, hazırlanmıştı bile.

Camın kenarındaki berjer koltuğa oturduğunda ne kadar yorgun olduğunu fark etti. Cam kenarındaki sardunyalar rengârenk açmış, açık camdan içeriye sarkıyordu. Metin'in getirdiği kırmızı şarabın tadı, sardunyaların ekşi kokusuna karışıyor, içini ferahlatan bir aroma oluşturuyordu. Sardunya yapraklarının ekşimsi kokusu, kısa bir dönemi Diyabakır'da geçen çocukluğuna götürürdü onu burnuna her gelişinde. Bu koku oradaki en yakın çocukluk arkadaşını hatırlatırdı ona. Neslihan ne yapıyordu acaba? Son yıllarda kendi derdiyle o kadar çok uğraşması gerekmişti ki, sık sık anımsadığı Neslihan'ı hiç arayamamıştı. En son Ankara'da resim öğrenimi gördüğünü biliyordu, ara sıra yaşamın onu nerelere sürüklediğini merak ediyordu ama bir türlü haberleşememişlerdi.

Metin de elinde şarabıyla karşısındaki koltuğa otururken:

"Güler duş alıyor, birazdan gelir." dedi.

"Nasılsın Metin?"

"Sana çok özeniyorum, ne kadar zorluk çıkarsa çıksın karşına, sen yolundan dönmüyorsun. Ben korkuyorum, senin kadar inişli çıkışlı bir yaşamım olursa senin kadar güçlü olamamaktan korkuyorum."

"Sen de uğraşırsın her güçlükle, yaşamalıyız çünkü. Hem nasıl oluyor biliyor musun, bu basit bir fizik kuralı. İçinde veya yakınındayken bir şeyin büyüklüğünü nasıl fark edemiyorsak sıkıntılı olaylar yaşarken de zorluğunu çok fazla algılayamıyoruz. Olaylar geçtikten sonra dışarıdan bir gözle bakınca ben nasıl dayanmışım bütün bunlara, diye kendimize, yaptıklarımıza inanamıyoruz. Ama bunun için mücadeleci yapı gerekiyor sanırım. Sende ve Güler'de bu yapıyı görebiliyorum. Yoksa bugün burada bu şarapları, sizin evinizde yudumluyor olamazdık."

Bütün bunları söylerken aklına yine anneannesi geldi, onun yaşadıkları, onun verdiği uğraş geldi, başarmak için uğraşacak gücü hep ondan almıştı.

"Türkiye... Burnumda tütüyor Zeynep, ülkem, tanıdıklarım, ailem, anılarım..." dedi Metin.

Bunları söylerken bir daha dönemeyeceği düşüncesinin içini ne kadar acıttığı sesinin pusundan, yüzündeki umutsuzluk yansımasından anlaşılıyordu. Metin yapı olarak çok iyimserdi ama yaşadıkları, umutsuzluğa sürüklemişti onu, karamsar yapmıştı. Akrabaları da olsa birilerine yük gibi hissediyordu kendisini.

"Sığıntı gibiyim, bu yaşa kadar yaşamımı kurmak için verdiğim bütün emeklerim boşa gitmiş gibi geliyor, yaşamımdaki tek güzel şey Güler. Ona da çok zarar veriyorum, bu yaşamda kaybettim ben."

Metin'deki bu ruh hâline alışıktı Zeynep. Zaman zaman bu duygulara kapılan pek çok arkadaşı olmuştu. Hatta kendisi de bunları yaşamıştı. Sonuçta hepsi bu ülkede sığınmacıydılar.

"Bunlar çok insanca, zamanla bunu aşacağını biliyorum. İyi yönden bakarsan bu düşünceler uzaklaşır aklından. Senin durumundan farklı değil çoğumuzunki. Bir gün yurdumuzda güzel günlerde bunları eğlenerek anacağız. Ülkemizde hepimizin yaşamasına olanak sağlayacak günler gelecek."

Zeynep, kadeh elinde ayağa kalktı, yanda duran sütuna yaslanarak:

"Güler'e bir sürprizim var, önce sana anlatayım. Oynayacağımız 'Benerci Kendini Niçin Öldürdü?' oyununda Güler de suflörlük yapacak."

"Ne zaman bu oyun?"

"Bir ay sonra."

"Nasıl hazırlanacak, nasıl ezberleyecek?"

"Zaten hazır, hem bir suflör daha var. Aylardır ona oyunun repliklerini ezberlettim sonra hocaya onun ezberlediğini söyledim. 'İyi diyorsan oyuna alalım.' dedi.".

O sırada Güler içeri girdi:

"Neler kaynatıyorsunuz bakalım?"

"Seni, haydi gel, bak şarabını da hazırladım." dedi Metin.

Güler biblo gibi ufak tefek, çok hareketli bir kızdı. Metin'e ne kadar âşık olduğu ona bakışlarından okunuyordu. "O, Metin'den ayrı kalsa çıldırır herhâlde." diye düşünüyordu Zeynep. Geçenlerde onlara uğradığında Güler'in, Metin'in gömleklerini ütülerken, canımın bunlar, diyerek ütüdeki gömlekleri koklamasına, öpmesine, okşamasına çok şaşırmıştı. Kendisinin daha önce hiç kimse için bu kadar yoğun duygular besleyemediğini düşünmüş, bunun, karşısına çıkanlardan mı, yoksa kendi yapısından mı kaynaklandığını bir türlü anlayamamıştı. Birini bu denli sevmeyi ne kadar çok isterdi.

"Zeynep'in sana bir sürprizi var, Güler."

"Sahi mi Zeynep, nedir?"

"Dur bakalım sen bana ezberlediğin kısa bir bölümü okursan söylerim."

Zaten bildiği, öğrendiği her şeyi anlatmayı çok severdi Güler, derin bir nefes alıp karşılarına oturup okumaya başladı:

Bu yaz:

Sabahları – taze süt gibi beyaz,

Öğle zamanları – Bombaylı kadınların aydınlık esmer teninden ılık

Ve geceleri – üzüm salkımları gibi yıldızlıyken hava

SOMADEV düştü yatağa.

Kan geliyor boğazından,

Dinleyin bunu Benerci'nin ağzından.

"Seni kutluyorum canım." dedi Metin ayağa kalkıp onu öperken.

"Ben de kutluyorum, duyguyu vererek okumak her suflörün harcı değil, harikasın. Öyleyse bir ay sonra oyunda suflörlük yapacaksın. Para da kazanacaksın."

Güler hayal ettiği şeylerin bir anda gerçekleştiğini duyunca sevincinden yerinde zıplıyor; bir Zeynep'e bir Metin'e sarılıyordu.

Ertesi gün gittikleri provalardan sonra Zeynep ne kadar doğru bir iş yaptığını bir kez daha anlamıştı.

Sekiz saatlik provadan sonra Zeynep'in öğrenci evine geldiler. Pencerenin yanındaki masada sohbet ederlerken koridordan müzik bölümü öğrencilerinin arya sesleri geliyordu. Bazı öğrenciler bu seslerden rahatsız olurken Zeynep uzun süredir oturduğu bu evden hiç şikâyetçi değildi, hatta bu durum hoşuna gidiyordu.

"Araba gürültüleri duyacağıma, güzel şarkılar dinliyorum." dedi.

"Tuvaletin ve banyonun ortak olması zor gelmiyor mu?" diye sordu Güler.

"O kadar kusur olur artık, ne yapalım. Kendimi banyo saatlerine göre ayarlıyorum, zaten geçici bir süre, insan idare ediyor."

"Sen bugün ne müthiştin Güler, bir ara replikleri hatırlatmak için yerlerde süründüğünü görünce Ali Bey çok güldü. Sözleri tonlaman inanılmazdı."

"Ne yapayım, ben bu işi yaparken oynuyor gibi oluyorum, iyiydim değil mi? Bana yeni bir kapı açtın nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum." derken Güler, mutluluktan uçuyordu.

"Türkiye'de hep yanımda ol, birlikte çalışalım."

"Ha sahi, Devlet Tiyatroları ile görüştün mü Zeynep?"

"Babam sınav tarihini öğrenmiş, kasım ayında imiş. Bir ay sonra buradaki diplomamı alınca başvurumu yapacağım. Yıllardır hep özel tiyatrolarda oynadım, bakalım Devlet Tiyatroları'nda işim nasıl olacak?"

Başka bir yaşama, bu kez tek başına başlayacaktı.

Türkiye'ye hep Orhan'la dönecekleri günü düşlerken, o gün gelmişti ama yalnızdı. Havaalanında kontrol için beklerken alıştığı bu şehirden ayrıldığı için üzülüyordu.

Dün Orhan'la vedalaşmak için onun okuluna gittiğinde ondan ayrılmanın, onunla geldiği bu ülkeyi onu bırakarak terk etmenin burukluğu vardı içinde. Ama yıllar bir şeyleri aşındırmış, onları bu günlere getirmişti.

"Yarın, sabah uçağıyla dönüyorum Orhan. Sana veda etmeye geldim." derken içi bir tuhaf oldu.

"Demek zamanın doldu buralarda, dönüyorsun. Benim zamanım hiç dolmayacak galiba, bir de buraya evlenerek temel atmış oldum. Sana haksızlık yaptımsa beni affet ne olur. Türkiye'de kendine çok dikkat et. Pek çok şey değişmiştir şimdi, acaba nasıl bulacaksın oraları. İhtilalden sonra ülkeyi nasıl göreceksin bakalım. Eski liderler bir radar üssünde sürgünde, yeni liderler yaratıldı, Anayasa değişti...

Ülkedeki sancılar devam ediyor, kim bilir ne zaman dinecek. Ben de çok özledim ama gelemiyorum işte, bundan sonra da zor." derken Orhan için de bu ayrılığın hiç kolay olmadığı belli oluyordu.

"Belki bir gün sen de dönersin." derken Zeynep onu yasaklı olduğu fikrinden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Aslında artık bir Fransız'la evlenip, buraya yerleştiği için Türkiye'ye temelli dönemeyeceğini biliyordu ikisi de.

"İstesem de dönemem. Hakkımdaki soruşturmalar sürüyor, hele şimdi ülke daha da karışıkmış, gelen haberler hiç iyi değil."

"Yine haberleşiriz, bakarsın af çıkar... Benden istediğin bir şey olursa senin yanında olacağımı biliyorsun, hoşça kal."

"Birlikte gideriz yarın, seni havaalanına bırakırım."

"Hiç zahmet etme, ben giderim."

"Olmaz öyle şey, havaalanına ben götüreceğim. Yarın erkenden hazır ol."

Orhan'ın onu aldığı andan hava alanına gelinceye kadar çevresini, bir şey kaçırmak istemezcesine seyretti. Ne tuhaf, aynı yolu ilk geldiğinde de seyretmişti, ama o zaman merak ve endişe doluydu. Bu kez geri dönünceye kadar içine sindirmek, gözüyle algıladığı bu manzarayı beynine çıkmamak üzere yerleş-

tirmek içindi. Ülkesinin fotoğraflarını beynine yerleştirmeye çok çalışmıştı buralara gelirken ama görüntüler solmuştu artık, onları tam seçemiyordu.

Yıllardır bir kez gidebildiği ülkesini çok özlediğini hissetti.

Çok özlediği ülkesinde ihtilalden sonra neler oluyordu? Yeni bir hükûmet, yeni bir cumhurbaşkanı gelmişti. Tutuklamalar yine sürüyordu. Çoğunun beğenmediği yeni anayasa referandumla kabul edilmişti. Pek çok aklı başında insan bu anayasanın çala kalem yapıldığını, bir süre sonra tıkanacağını, eksikliklerinin görüleceğini savunuyordu. Ama halk, anayasa maddelerini tek tek okuyup algılayamadığından, bunu onaylamıştı. Her şeyin farkında olanların hayır oyları, anayasanın kabul edilmemesi için yeterli olmamıştı.

"Buraya geldiğimde bir gün ülkeme yine bir ihtilal olduktan sonra döneceğim aklıma bile gelmezdi. Tamam, ülkede karmaşa, anarşi vardı ama yine de ihtilalsiz düzelmesini ummuştum." dedi Zeynep, ihtilâl sözcüğünü çocukluğunda çok acı bir şekilde öğrendiğinden tepkisi herkesinkinden daha fazlaydı.

"Ülkede yıllardır terör vardı, toplumun bazı kesimleri ve bazı siyasi partiler, sağ terörün, gittikçe güçlenen sola karşı bir 'panzehir' niteliği taşıdığı görüşü ile bu terör odaklarını desteklediler. Ve bu ihtilalin zeminini hazırladılar."

"Sen yine de çok dikkatli ol, eski arkadaşlara bile çok güvenme, ülkenin bu durumu bazılarını çabuk değiştirir. Bir süre sonra her şey daha iyi olacaktır umarım." dedi Orhan. Bir zamanlar âşık olduğu, yine de kendisi için çok önemli olan bu kadını uzaklara yolcu etmek, içinde tarifi zor bir burukluk yaratıyordu.

11

Ankara'nın ılık esintili sonbahar akşamında, Rıfat'la gittikleri lokantanın bahçesinden şehrin ışıkları pırıl pırıl görünüyordu. Kaleden, gece Ankara'yı seyretmenin bu kadar güzel olabileceğini bilemezdi. Paris'e gitmeden önce de buraya gelirdi ama şehir daha aydınlanmış daha çok ışıklanmıştı sanki.

Rıfat Paris'ten döndüğünden bu yana üniversitede güzel sanatlar bölümünü kurmaya uğraşmış; kurulan bu bölüm ilk mezunlarını vermeye başlamıştı. Türkiye'de Avrupa'ya göre çok yeni sayılan plastik sanatları yetenekli gençlere öğretmek, sevdirmek ve uluslararası sergilerde onları görmek için müthiş bir istek duyuyordu.

"Avrupa'ya gidince daha iyi anladım, onların yüzyıllardır uğraştıkları, dünyaca ünlü eserler verdikleri, ressamlar, heykeltıraşlar yetiştirdikleri kültürle biz son elli yıldır uğraşır olduk. Onlara yetişmemiz zor da olsa çabalamalıyız."

"Haklısın ama yaratma, alt yapı ve kültür işiyse Anadolu'nun zengin kültürü buna yetecektir. Bir de bizim yarattıklarımız bizi anlatmalı, bu yüzden kendimizi, bizi yetiştiren bu toprakların kültürünü çok iyi tanımalıyız."

"Tiyatroda da, sanatın her alanında da geçerli bu." dedi Rıfat.

Bundan sonra, işleriyle ilgili yapmak istediklerini birbirlerine anlatarak sürdürdüler konuşmayı.

"Artık kalkalım, evden beklerler seni, saat on bir buçuk oldu." dedi Zeynep.

O geceki buluşma, o sohbet, yıllardır her sıkıntısını anlattığı Rıfat'la tekrar görüşmek, Zeynep'e kendini çok iyi hissettirmişti.

Zeynep Devlet Tiyatroları'ndaki görevine başlamıştı. Rol aldığı oyunun provaları tüm zamanını alıyor, aylardır arkadaşlarıyla bile buluşamıyordu.

Paris Caddesi'nde tuttuğu teras daireye taşındığında mutluluktan uçuyordu. Babasını ayrı oturma konusunda çok zor ikna etmişti. "Ayrı evde yaşamaya alıştıktan sonra insan yalnız yaşamak istiyor." demişti babasına.

Terasın küçücük salonuna iki kanepeyi karşılıklı yerleştirdikten sonra arasına koyduğu cam sehpa, ortada kalan boşluğu kaplamıştı. Yandaki girintiye antikacıdan aldığı kare masayı zorlukla sığdırmıştı.

Duvarlara astığı birkaç tablo ve Rıfat'ın Paris'te yaptığı, Zeynep'e doğum gününde hediye ettiği heykelle, çok şirin bir ev olup çıkmıştı bu ufacık daire.

Ön cephedeki geniş terastan geceleri, ışıl ışıl Ankara'yı seyretmek gününün tüm yorgunluğunu alıyordu.

O yıl provalara koşturmakla dopdolu geçen günleri, oyun sahneye konduktan sonra daha da yoğunlaşmıştı. Hiçbir arkadaşı ile oturup sohbet edecek zamanı kalmamıştı.

Dostlarını oyunun galasına çağırdı da biraz olsun hasret giderdiler. Rıfat bu dostları arasında en çok sitem edeniydi. "İyi ki oyuncusun da gelip oyunda görebiliyoruz seni. Ya, sahnede olmasaydı işin, hiç görüşemezdik." diyordu sık sık.

"Haklısın Rıfat'çığım işime dalıp sizleri çok ihmal ettim. Önümüzdeki ay turne var. Ondan sonra söz veriyorum, daha çok buluşacağız."

"Vallahi bilmem, daha evini bile göremedik." diye takıldı Rıfat.

O gün yine öğle üzeri uyandı. Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Telefonla arayan arkadaşı, çok sevdiği gazeteci dostunun evinin önünde, arabasına konan bombayla öldürüldüğü haberini verdiğinde, yığılıp kaldığı koltuktan bir süre kalkamadı.

Aynı liseden mezun olmuşlardı, o altı yedi dönem önde olduğu için, onu okuldan hatırlamıyordu. Sonradan yazılarından tanıdığı, düşüncelerine aynen katıldığı bu gazeteciyle, yazdığı oyun senaryolarını görüştükleri sırada tanışmış, çok iyi dost olmuşlardı. Terör odaklarıyla ilgili birtakım araştırmalarının, birilerini rahatsız ettiğini, çok tehdit aldığını bu yüzden, tanınmamak için şapka, gözlük kullanması gerektiğini söylemişti. Onu en son havaalanında gördüğünü hatırladı. Zeynep, İstanbul'da bir oyuna gidiyordu; gazeteci arkadaşı havaalanında yanına gelip kendisini tanıtmasa onu tanıyamazdı. O da sürdürdüğü bir araştırma için İtalya'ya gidecekti İstanbul'dan. Başındaki siyah kalpağı, siyah gözlükleri ve uzun paltosu sayesinde tanınmamak hoşuna gidiyor, ona biraz güven veriyordu. "Ateşle oynuyorum ama bu beni yıldıramaz, her şeye rağmen bu araştırmayı sonuçlandıracağım, çok önemli bilgilere ulaştım." demişti.

Yağan karın tortop olup savrulduğu, puslu Ankara'ya bu cinayet haberi bomba gibi düşmüştü. Yirmi gün önce karşılaştığı bu gazeteci arkadaşının kanlarının, karların üzerine aktığını gösteriyordu televizyon. Parçalanan vücudu oraya buraya savrulmuştu. En korkuncu da bütün bunlar evlerinin önünde olmuştu; sokağa yapışmış bu fotoğraf hep orada duracaktı. Karısı ve çocukları camdan dışarı her bakışlarında neler hissediyorlardı, nasıl acılar çekiyorlardı kim bilir? Bütün ülkeyi yasa boğan bu cinayetin faili bulunabilecek miydi, yoksa diğerleri gibi, faili meçhul cinayet olarak mı kalacaktı ebediyen? Bütün bunları düşünürken bir yandan giyinip sokağa çıkmış; kendisini cinayet yerine götürecek taksiye binmişti bile.

Pek çok insan suikasta kurban giden gazetecinin evinin önüne toplanmıştı Zeynep oraya gittiğinde. Soğuk kış günü yerlerdeki kanlara saatlerce bakarak yas tutmuşlardı. Öldüğü alana kırmızı güller serpmiş, mumlar yakmışlardı. Âdeta bir tapınağa dönüşmüştü cinayet alanı. Öldürülen gazetecinin evinin önündeki bu aydınlar kalabalığı günlerce, aylarca nöbet tuttu, bombanın patladığı yerde.

O gün Zeynep, apartmanın girişine konmuş deftere, bu gazeteci dostu için şunları yazmıştı:

"Seni değil düşünceni, emeğini yok etmek istediler acımasızca, hiç düşünmeden işlediler bu cinayeti. Şimdi senin evinin önünü bir görsen, düşüncelerinin taşıyıcısı olacak aydın insanların oluşturduğu bu kalabalığı, bir görebilsen... Seni hep hatırlayacağım, tüm dostların gibi."

Günlerce etkisinden kurtulamadı bu cinayetin, onun görüştüklerinde son söylediklerinin... Cenazede göğsüne taktığı fotoğraf aylarca, masanın üzerinde durdu.

Paris'ten döndüğünden beri, ülkedeki karmaşıklık, kültürel erozyon, her ortamda bir tokat gibi yüzüne çarpıyordu. Gitmeden önce şık, zarif insanların yürüdüğü sokakları, omuz atıp geçenler, yerlere tükürenler doldurmuştu. Bağırıp çağıran, Türkçeyi kötü konuşan bu kaba saba insanların yanından sessizce geçiyordu Zeynep.

Kulağına gelen baygın melodiler, garip sözler, dinleyenlerin içini nasıl daha çok burkarız yarışı içindeydi. Ülkede birçok televizyon kanalı açılmıştı, aranan her şey bulunuyordu, herkesin evinde beyaz eşyası tamdı. Lisedeyken sokakta, bir babasının bir de karşı apartmandaki mimarın arabası varken şimdi, yollar arabalara yetmiyordu. Ne kadar hızlı değişiyordu her şey.

Yalnız bu hızlı değişim kültürel geriliği de beraberinde getirmişti. Tiyatro izleyicileri bile artık farklıydı. Arkadaşlık edilecek insanlar da azalmıştı çevresinde; kitap okuyan, film izleyen, bunları yorumlayıp tartışabilen çok az kişi kalmıştı. Eskiden evlerdeki sohbetlerinin kendilerini ne kadar eğittiğini, içlerini nasıl zenginleştirdiğini hatırlıyordu. Gün geçtikçe yalnızlaştığını fark ediyordu.

Güler, Paris'teki sohbetlerinde biraz söz etmişti bu değişimden:

"Türkiye'deki bu garip değişim senin yüzüne de bir tokat gibi çarpacak mı bakalım, sen karar ver, belki ben yanılıyorumdur." demişti.

Anlayamadığı pek çok şey olmuştu, onu en çok şaşırtan da bırakıp gittiği zamanların gençliğinden eser kalmamasıydı.

"Şimdiki nesle hiçbir katkımız olmadığı gibi, ters giden bir şeyler olmuş, madde her şeyin önüne geçmiş." diye düşünüyordu.

"Bizim gençliğimizde biz daha özgür beyinlere sahiptik. Ülke sorunları bizleri çok ilgilendiriyordu. Sonradan, aileler çocuklarının kendi yaşadıkları sıkıntıları yaşamalarını istemediler, yaşananlar ürküttü herkesi. 'Okuluna git gel, flört et, sakın düşünme, sana ne ülke idaresinden, aman evladım sağa sola bulaşmadan okulunu bitir.' diyerek çocuklarının beynini boşalttılar. Haksız da sayılmazlar, bu gençlik ideolojilerinin, gençleri hapislerde nasıl çürüttüğünü, gençlerin sürgünlere nasıl terk edildiğini, kimilerinin nasıl ipe gönderildiğini yaşadılar hepsi." diyerek kendine göre gerekçesini de açıklamıştı Güler.

Galiba haklılık payı vardı söylediklerinde.

Yönetim de bunu desteklemişti, ülkedeki her sektör, değişmişti hızla. Örneğin gençliklerinde dinledikleri müzik yerini arabeske bırakmış; yedikleri yemekler "hamburger"e; sevgi, hoşgörü ise "şiddet"e yenik düşmüştü.

Zeynep o akşam gittiği, çocukluğunun geçtiği evde, babasına şaşkınlığını anlatırken:

"İnsanı serseme çeviren hızda bir trende gidiyor gibiyim. Türkiye'ye döneli kaç yıl geçti, ben gelmeden önce başlayan bu değişime, içindeyken bile alışamıyorum. Yediklerimi daha hazmedemeden, ne olduğunu bilemediğim yeni yiyecekler tıkılıyor boğazıma sanki. Hele yaşadığım yerlere yabancı kalışım... Birçok yerdeki sosyal doku farklılaşmış, bozulmuş. Küçükken radyodan beş yıllık kalkınma planı diye bir cümleyi sık sık işitirdim. Her işittiğimde 'yine beş yıllık kalkınma planı' şeklinde gelirdi kulağıma, dört yıla ne zaman düşecek diye beklerdim. Beş yıl sonra tamamen kalkınmış bir ülke olacağımıza inanırdım. Koskoca devlet radyosu yalan söylemezdi ya. Şimdi, planların, sözlerin işe yaradığını, hele zamanla, kalkınmanın doğru orantılı olacağını hayal ettiğim için ne kadar saf olduğumu düşünüyorum." diye hayıflanıyordu.

"Ortega Y. Gasset'in bir sözü geliyor aklıma bu günlerde sık sık." dedi Tevfik Bey. " 'Hiçbir şey kitle kültüründeki yoz-

laşma kadar bulaşıcı değildir.' demiş. Ne kadar doğru değil mi? Hızla yayılan bu yozluk, ülkeyi aynk otu gibi sardı."

"Haklısın." dedi sessizce Zeynep.

"Kötü siyaset iyi siyaseti, kötü edebiyat iyi edebiyatı, kötü gazetecilik iyi gazeteciliği, kötü müzik iyi müziği kovuyor. Hasta bir toplum ortaya çıkıyor."

"En azından bunların farkındayız babacığım, bu farkındalık çözümü de beraberinde getirecektir." dedi Zeynep. Ülkesini ve halkını çok seven babasının bunlara ne kadar üzüldüğünü görmüş, onu avutmaya çalışıyordu.

Bir hafta sonra Paris'e gitmek zorunda olduğunu anlattı babasına, alacağı evin tapu masraflan için.

"Orada birisi mi var, yan Parisli olmayı neden bu kadar çok istiyorsun?" diye sordu babası. Kızından sık sık ayn kalmak istemediği konuşmalarından belliydi.

"Hiç kimse yok, bir iki dostumdan başka. Ama sık sık gidebileceğim bir evim olsun istiyorum o şehirde. Sonra, orada bağımsızlığım var. Ve sonra ezelden beri, hayatımı başkalannın yönlendirdiği düşüncesinden, böyle davranarak kurtulabilirim belki. İlk defa hayatımın efendisi olmak istiyorum artık. Bu yıllara kadar yaşamım, savrulan bir yaprak gibi, nereye sürükleneceği belirsiz, hep başkalarına bağlı geçti. Genç yaşta, yanlışlığını sonradan fark ettiğim bir evlilik yaptım, şimdi düşündüğümde bunun zorlama olduğunu, özgür bir karar olmadığını anlıyorum.

Cehalet çağında işlenmiş bir hata. Sonraki evliliğimde kocama destek olmakla geçirdim yıllanmı, gene de yurt dışına iltica etmem benim kararımdı. Ama yıllar bazı şeyleri öyle acımasızca süpürüp yok ediyor ki, dönüp bakınca boşa kürek çektiğini anlıyor insan. Artık kararlanmı salt kendim için vermek istiyorum, ancak böyle özgür olabilirim, haksız mıyım babacığım? Sen hep yaratıcılığın, ancak özgür bir beyinle olacağını öğretmedin mi?" diyerek babasını biraz olsun ikna ettiğini düşünüyordu Zeynep.

Oradaki arkadaşlannın beğendiği evi, fotoğraflannı görerek almaya karar vermişti. Resimlerini görüp beğendiği bu ev,

Montparnasse'da önceden oturduğu eve çok yakındı. Küçücük, iki oda bir salondan ibaret evin arka tarafı yine tren istasyonuydu, buna da nasıl olsa alışıktı. Hatta, trenlerin geçiş saatlerini bile ezberlemişti. Önceleri rahatsızlık verse de alıştıktan sonra tren sesi duyulmuyordu bile. Şimdilik, parasının yettiği bu ev onun için en iyisiydi.

Evin satın alma işlemleri için Paris Havaalanı'na indiğinde uzun süredir gelemediği bu şehre dönmek, onu çok heyecanlandırmıştı.

Orhan, siyah saçları, iki kuyruk yapılmış; pembe tenli, iki üç yaşlarında güzel bir çocukla karşılamaya gelmişti onu.

Anne olmaya hiç vakit bulamayan Zeynep, Orhan'ın kızından görür görmez etkilenmiş, çocuğun şirinliğine bayılmıştı.

"Seni tekrar görmek ne güzel Zeynep, bu kızım Margot."

"Margot, ne güzel bir isim, kendisi de çok güzel."

"Hoş geldiniz." dedi Margot, yarım konuşmalarıyla, Orhan'ın öğrettiği Türkçe karşılama sözü onu daha da sevimli yapmıştı.

Yol boyunca Margot'la konuşmaya çalıştı Zeynep, ikide bir: "Çok tatlı bir kızın var." diyordu.

"Seni oteline götüreyim şimdi, sonra yapmak istediklerini söyle bana." dedi Orhan.

Orhan, evliliğinin son dönemlerinde girdiği bunalımı atlatmış, yine eskisi gibi olmuştu. Evliyken anlaşamadıkları kadar iyi anlaşabiliyorlardı şimdi. "Keşke evliyken böyle olabilseydik, bir zamanlar çok sevdiğim bu adamdan boşanmazdım o zaman. Belki de bu eşiyle olan uyumu onu bu kadar olumlu etkilemiştir." diye düşünmek ona kendisini kötü hissettirdi. Aslında olup bitmişti her şey, şimdi eski kocası, kızıyla gelmiş; kendisini karşılamış, oteline bırakıyordu. Memnun olacağı şeylerdi bunlar, ama insan egosu işte, başkasının onu daha mutlu ettiğini görmek aklının karışmasına yetmişti.

"Teşekkürler, hiç bu kadar uğraşmasaydın, evden bekleyenin var."

"Beni sana o gönderdi, deli deli konuşma, ne var bunda. Sen benim eski dostumsun, hiçbir zaman değişmeyecek bu."

Yılların geçtiği, anılarla dolu bu şehre yine gelmişti; yalnız bu gelişinde, sılaya dönmüş gibi hissediyordu. İlk geldiği günlerini, her şeyi bir an önce öğrenip şehrin dinamiğine katılabilmek için bütün gün yürümekten, ayaklarına kara sular indiğini hatırladı. Şimdi ev satın alacak, içinin eşyalarını alıp yerleştirecekti, ama hiç paniklemiyor, her şeyini öğrendiği bu şehirde bunların hepsini kolaylıkla yapabileceğini biliyordu.

O gün dinlendikten sonra ertesi gün Güler'le buluşup tapu işlemlerini hallettiler. Önceden yapılması gereken her şeyi Güler ve Metin hallettikleri için Zeynep'e çok fazla iş kalmamıştı.

Evi gördüğünde çok beğendi Zeynep:

"Tıpkı resimdeki gibi, hiçbir detayı atlamadan fotoğraflamışsınız, süper!" diye anlattı sevincini.

Küçük bir antre, sol taraftaki açık mutfağın sağında yola bakan sevimli bir salon, karşıdaki kapının açıldığı başka bir antreden de banyo ve iki yatak odasına geçiliyordu.

Sıra evin boyasına gelmişti, buraların bütün girdi çıktısını çok iyi öğrenen Güler, boyacıları da ayarlamıştı.

O akşam, Metin ve Güler'le, ara sıra gittikleri İtalyan restoranına girdiklerinde, tadı yıllardır hiç değişmeyen fesleğen soslu makarna ve yanındaki buz gibi soğutulmuş Chardonnay şarabıyla keyfi iyice yerine gelmişti.

"Şu anneannem müthiş bir kadın, ben Paris'ten ev almak istiyorum ama param yok deyince Diyarbakır'daki büyük araziyi sattı bana verdi. Evi hazırladıktan sonra onu Paris'e getireceğim."

"En kötü şartlarda, tek başına, eşek üstünde, at arabasında yolculuk yapmış anneannenin, uçakla buraya gelmesi ne kadar ilginç olur." dedi Güler.

"Bir insan ömründeki şu teknoloji değişikliğine bakın, insanın aklı almıyor."

Şarabın tadı, aroması, bir anda Zeynep'e Rıza'yı hatırlattı. Aynı şarabı Rıza evlerine geldiğinde onun tutukluluk ve kaçış hikâyesini dinlerken sabaha kadar içmişlerdi.

"Sahi Rıza nasıl?"

"Rıza yüksek lisans ve doktorasını geçen yıl tamamladı, Fransa'nın en çok iş yapan avukatlık şirketinden çok cazip bir teklif aldı, şimdi orada çalışıyor. Çok iyi para kazanıyor, vatandaşlığı da aldı."

"Rıza'nın çalıştığı şirket, baskı için bizim matbaayı kullanıyor, sık sık görüşüyoruz."

"Arayalım, onu da çok özledim."

"Yarın zaten buluşacağız, senin geleceğini duyunca öyle sevindi ki! Sana sormadık ama yarın, akşam yemeği için Pierre Gagnaire'da yer ayırttık."

"Nerede bu restoran?"

"6 rue Balzac, biz seni saat yedide alırız."

"Tamam."

Ertesi gün boyacılar evi boyarlarken evin eşyalarını almak için bütün gün mağazalarda dolaştıktan sonra arkadaşlarıyla buluşmak Zeynep'in çok hoşuna gitmişti. Hele yıllardır görmediği Rıza'yla buluşmak olağanüstüydü.

"Haydi sen de yan Parisli oldun artık, dedi Rıza. Ben de hiç aklımda yokken buralı oldum. Nietzsche: 'Hayatı kaybetmenin kıyısına yaklaşanlar, onu daha iyi tanırlar.' demiş ya işte bu sözün doğruluğunu benim gibilerin yaşamları kanıtlıyor. Hayatı kaybetmenin kıyısından dönebilenler eksileri artıya çevirebiliyor."

"Gerçekten sıfırdan nerelere geldin, seni kutluyorum." dedi Zeynep.

"Yanılıyorsun, ne sıfır, eksilerden geldim, dipteydim, ayaklarımı bütün gücümle vurarak çabaladım yukarıya çıkmak için." dedi Rıza.

Rıza bütün sıkıntılarından arınmış gibiydi, çok başarılı bir avukat olup çıkmıştı.

Paris'te kaldığı bir aylık süre evini hazırlamaya yetmişti Zeynep'in, evinde arkadaşlarına parti bile vermişti.

Aralarında konuştukları konular değişmiş, bugün kim tutuklandı, yarın ne olacak tedirginliği bitmiş, herkes yaşamını bir şekilde kurmuştu. "Zaman her şeyin ilacıdır." derdi babası sık sık, ne kadar da haklıydı.

Artık yaşamının bir bölümünü bu şehirde geçirmesini sağlayacak temelleri atmıştı.

Bir evi Paris Caddesi'nde, bir evi Paris'teydi, "İlginç bir şekilde, Paris'le organik bağlarım oluştu." diye düşünüyordu.

Türkiye'ye döndükten sonra Devlet Tiyatroları'nın suflörlük sınavı açtığını duyduğunda bu konuda hem deneyim kazanan, hem de eğitimini tamamlayan Güler geldi aklına, zaten ülkeye dönmek istediklerini biliyordu.

Güler'i arayarak sınav tarihini verdi, af çıktığı için, Metin'in gelmesinde de bir sakınca kalmamıştı. Metin'in matbaası zaten hazırdı.

Bir ay sonraki sınava, Güler'in Paris'ten gönderdiği belgelerle başvuruyu yapmıştı Zeynep.

Sınavı çok büyük bir başarıyla kazanmıştı Güler, artık yıllar önce kurduğu, tiyatroda çalışma hayalleri gerçekleşmişti.

12

Arabanın bagajındaki giysiler ne zamana kadar idare ederdi bilemiyor, çok da umursamıyordu. Geçen hafta genel müdürlükten gelen sarı zarflı resmi kâğıttaki cümle beynine kazınmış, aynen bir oyun repliği gibi hafızasına yazılmıştı. Hiç de gerekli olmayan bazı şeyleri ezberliyordu.

"Bakanlığımızın gördüğü lüzum üzerine, ikinci bir talimata kadar, Mersin Tiyatrosu'nda süresiz görevlendirilmeniz ..."

Bunun nedenini çok iyi biliyordu, zaten iki ay önce de Genel Müdürlüğün idarecilerini görevden alıp dağıtmışlardı. Sıra sanatçılara gelmişti.

İki gün önce yapılan bu uygulamayı herkes gibi dava edecekti, kazanacaktı herkes gibi ama bütün bunlar kaosa neden oluyor; herkesin yaptığı işi geriye götürüyordu. Hele oyunculardan ne istiyorlardı? Ne istediklerini kendileri de pek bilmiyor, cephe oluşturuyor, "Kendi adamlarımızla çalışalım." diye düşünüyorlardı.

Altı ay önceki seçimlerde, meclise giren iki parti, hükûmet olmuş, kadrolarda köklü değişiklikler yapmaya çalışıyorlardı.

"Her neyse biraz değişiklik olur, yeni ortam, yeni dostluklar..." diye düşünüyordu. Toros Dağları'nın başladığını görünce o ana kadar hiç mola vermeden geldiğini fark etti, artık mola zamanı gelmişti.

Çok önceden babası ile gittiği bu yolları hatırlıyordu. Yıllardır geçmemişti bu yoldan ama Şekerpınar'da yıllar önce yediği peynirli pidenin tadını hâlâ hatırlıyordu. Dağın eteklerinde, coşkuyla akan derenin yanındaki tahta masaya oturduğunda

her yerinin tutulduğunu fark ederek ayağa kalktı. Dere boyunca yürürken suyun yüzüne çarpan serinliğiyle dirildiğini, oturmaktan tutulan vücudunun açıldığını hissetti.

Bu arada yanına gelen, yüzünü tiyatrodan hatırladığı ama ismini bilemediği erkek:

"Bana göre bu güzergâhtaki en güzel yerde mola vermişsiniz, beni hatırlıyorsunuz değil mi?" diye sordu.

"Evet hatırlıyorum, sizinle oyunumuz kesişmedi hiç, ama birkaç kere kantinde görüşmüştük sanırım."

"Oyunumuz kesişmedi ama yaşantımız kesişti. Ben sizinle ilgili pek çok şeyi biliyorum, ama siz benim ismimi bile bilmezsiniz sorsam. Benim de sizinle birlikte Mersin'e sürüldüğümü de
 bilmezsiniz. Sizinle ilgili her şeyi takip edip bildiğimi, hiçbir oyununuzu kaçırmadığımı, size ne kadar hayran olduğumu da bilmezsiniz eminim." diye bir sürü laf etti.

"Doğru, isminizi unuttum, isim hafızam çok zayıf ama diğer sitemleriniz şakaydı galiba."

"Evet canım, takılıyorum işte, ama hiçbir oyununuzu kaçırmadığım gerçek. Çok iyi oynuyorsunuz. Birlikte yiyelim mi yemeğimizi. İsmimi hatırlatayım, Ümit." dedi.

"Tabii, şu masa benim buyurun." dedi Zeynep.

"Nerede kalacaksınız?" diye sordu Ümit.

"Babam öğretmen evinde yer ayırttı, bir süre deneyeceğim orayı. Sizin kalacağınız bir yer var mı?"

"Ablamın Tarsus'ta bir evi var, boş duruyordu. Tarsus Mersin'e çok uzak değil, oraya her gün gidebilirim."

"Zaten bakalım ne iş yapacağız, bıktırılmak için gönderildik. İstedikleri usandırıp istifa ettirmek ama benim hiç niyetim yok."

Ümit, yıllardır tanışıyorlarmışçasına yakın davranıyordu. Birdenbire sen demeye de başlamıştı. İkide bir "İyi ki seninle aynı yere sürüldüm." demesine pek anlam veremiyordu Zeynep. "Çok yapışkan bir şey." diye geçiriyordu içinden.

Ümit arabasına doğru yürürken: "Sen önden git ben seni takip ederim." dedi.

Zeynep: "Uzun yolda ikili gitmek daha zor oluyor." dese de Ümit onu gözünden ayırmamayı kafasına koymuştu bir kere.

"Ne yapayım kendisi bilir, ben istediğim süratle giderim." diye düşündü. "Ama işimiz var bununla hem de ufaklık daha, benden herhâlde beş yaş küçüktür." diye söylenmekten de alıkoyamıyordu kendisini.

Mersin Öğretmenevi'ne geldiğinde ılık sonbahar akşamının gün batımını odasının penceresinden izlerken Paris'i hatırladı. Sokaklarındaki şansonlar kulağına geliyor gibiydi. Son gittiğinde, Paris'in Rennes Caddesi'nde, insan yaratıcılığına dair ne varsa okumak, dinlemek, görmek için en iyi adres olan FNAC dev kültür evine gitmişti... Orada gezmek, dolaşmak, orayı solumak başlı başına bir mutlulukken, "Mr. Peters'in Aptallığı" adlı oyunun yazarıyla karşılaşmak, ona kitaplarını imzalatmak, inanılmazdı. Kitabı imzalatırken, "O aktristi çok sevdiniz mi gerçekten?" diye sormak gelmişti içinden, onun intiharından nasıl etkilendiğini merak ediyordu ama çekindi, soramadı. Yıllar önce, bu ünlü yazarla, ünlü film aktristinin aşkları basında günlerce yer almıştı. Güzel, sarışın aktristin en parlak döneminde hiç anlaşılamayan intiharını, ünlü yazarın o öldükten sonra neler hissettiğini herkes gibi o da merak etmişti.

Sorsaydı nasıl bir yanıt alacağını hayal etti.

"Bunu son yıllarda soran nadir insanlardansınız." derdi herhâlde. "Onu özlüyorum." diye sürdürürdü konuşmasını. Ona imzalattığı birkaç kitabı yanında getirmişti, daha önce oyunlardan okumaya pek zaman bulamamıştı. Burada, Ankara'nın koşuşturmasından uzak, programını kendi yapma özgürlüğü olan bu şehirde, rahat rahat okuyabilirdi.

Bu Akdeniz şehrinin hiçbir yanı Paris'e benzememesine rağmen, hatırlamıştı yine. Belki de Paris ve Mersin'deki sürgün ortaklığındandı.

Mersin'i tanımak; daha önce hiç gitmediği, doğduğu yer, Silifke'yi görmek çok hoş olacaktı. Hem bu kışı portakal, man-

dalina, turunç kokuları içinde geçirmek fikri güzel geliyordu. Ortalık kararırken yaşamı düşünüyordu, akıp giden zaman bundan sonra ona neler gösterecekti...

Tam o sırada çalan telefona bakmak için ayağa kalktığında şarap kadehinin boşaldığını fark etti.

"Nasılsın? Bir saat sonra seni yemeğe götüreceğim, hemen hazırlan. Gideriz değil mi?" diyordu Ümit telefonda.

"Soruda bir zamanlama hatası var, önce gelip gelmeyeceğimi sorsaydınız." dedi Zeynep, onun bu rahatlığından tedirgin olmaya başlamıştı.

"Tamam haklısın ama ne olur gelemem, yorgunum falan deme."

Onun ısrarlarına dayanamayıp:

"Tamam bir saat sonra hazırım." dedi Zeynep.

Ümit geldiğinde hazırlanmış, aşağıya inmişti bile. Eskiden beri aceleci yapısı sayesinde hiç kimseyi bekletmemişti, herkesten önce hazır olurdu bütün pratikliğiyle.

Ümit uzun yolda kirlenen arabasını yıkatmıştı, cama yapışan sinek ölülerinden eser kalmamıştı arabada.

"Duş kendime getirdi, yarım saat de uzandım, hiç yol gelmemiş gibiyim." dedi Ümit. Coşkulu, kabına sığamayan hâli Zeynep'in hoşuna gitmeye başlamıştı. Sürgünde bile mutlu olmanın yolunu bulmasını imrenerek izliyordu. Kendisi de çok mutsuz sayılmazdı ama çok da sevinmemişti doğrusu. Bilmediği yerlerde yeni yaşam kurmak, bir yandan ilginç olabilirdi ama düzen değiştirmek, zor işti; bunu daha önce de defalarca yaşadığı için bıkmıştı belki.

İnsan yaşamında mekânlar ve kişiler sık değişince bir yerlere kök salmak hayal oluyordu. Yaşam belki monotonluktan kurtuluyor, sıkıcı gelmiyordu hiçbir zaman, hatta her bölümünün tadı ayrı güzellikte kalıyordu ama güvensizlik, yarınını görememek yoruyordu insanı.

"Ne düşünüyorsun Zeynep, daldın gittin?"

"Bilmem, yaşamı düşünüyordum sanırım, içinde bulunduğum durumu, şimdiye kadar yaşadıklarımı düşünüyordum. Benim kaderim hep gurbetten açılıyor nedense. Aslında öyle alışmışım ki değişken yaşama, yarın ne olacağından emin olsam, ne yapardım bilemiyorum."

Deniz kenarında çok sevimli bir balıkçı lokantasına geldiklerinde, iri yarı, göbeği aşağıya sarkmış, esmer bir adam: "Hoş gelmişsiniz Ümit Bey, geleceğinizi duyunca en güzel masayı size ayırttım. Ne zamandır özlemiştik sizi." diyerek karşıladı onları.

"Buralarda meşhursunuz galiba?" diyerek takıldı Zeynep.

"Beni tanırlar, çok ünlü bir oyuncuyum ya! Şaka yapıyorum canım, ablam Tarsus'ta olduğu için sık sık gelirdik buraya."

Deniz kenarında ayrılan masalarına oturduklarında gecenin karanlığında denizdeki balıkçı teknelerinin ışıkları, ateş böcekleri gibi parlıyordu.

Tahta masaların üzerleri, mavi beyaz kareli örtülerle kapatılmış, her birinin üzerine saksıda fesleğenler konmuştu.

"Bu fesleğenler, sivrisinek gelmesin diye konuyor, biliyor musun?" dedi Ümit.

"Bilmiyordum, ama fesleğen kokusunu sinekler sevmese de ben bayılırım." derken elleriyle çiçeği okşadı, keskin fesleğen kokusu ortalığa yayıldı.

O gece yemekte hep Ümit anlattı: Hiç evlenmediğini, karşısına evliliği düşündürecek birinin çıkmadığını, tiyatro eğitimi almadan önce işletmede okuduğunu, ama terör yüzünden okulunu yarıda bıraktığını ...

Konuştukça birikimli biri olduğu anlaşılıyor, bu da Zeynep'in çok hoşuna gidiyordu. Onu dışardan, çok ve gereksiz konuşan biri sandığı için utanmaya başlamıştı, dinlerken hayranlığı artıyordu.

Bugün bu sürgünü yaşamalarının nedenlerini, sanatla siyasetin nasıl ilişkilendirilip, buralara gönderildiklerini hiç anlayamadığını anlatıyordu. Konuşmadan onu dinlemekten keyif alı-

yordu Zeynep, akıllı, birikimli insanlardan hep hoşlanmıştı şimdiye kadar.

"Siyasal İslam 12 Mart'tan sonra gelişti. Sağ partiler içinde yer alan liberaller dışındaki muhafazakâr kesim, İslam'ı, komünizmin yayılmasına karşı kalkan olarak gördükleri için özellikle sahip çıktılar. Türkçü ve İslamcı kesim bir araya geldi." diye sürdürdü konuşmasını.

"Ben sadece sanat yapmayı seçtim, siyaset bana göre değil." dese de, siyasi olaylara karışmamasına rağmen konuyu incelediği ve duyarlılığı belli oluyordu. Birilerinden duyduklan ya da okuduklan değildi anlattıklan, yerinde ve doğru yorumlar yapıyordu. Bir şeyleri biliyormuş gibi yapmıyor, konuyu gerçekten biliyordu. Düşünüyor, ülkesi için kafa yoruyordu. Olaylar onu derinden yaralıyordu.

"Şu meşhur mizah yazarının, karanlık düşüncelilerin yaşam biçimine karşı, birey olarak, yapmış olduğu açıklamalar onu düşman konumuna getirmedi mi?"

"Onu savunan bir grup yazar ve düşün adamı, onlarca kişi diri diri yakılmadı mı?" Konuştukça coşuyordu.

Zeynep, içini acıtan bu olayları hatırladıkça konuşulanların hüznü içine çöküyor, bundan kurtulmaya çalışıyordu.

"Ümit, artık başka şeylerden söz etsek, meselâ buralarda neler yapabiliriz? Bu yöreyi çok iyi bilemiyorum, birkaç turne dışında gelmemiştim." diyerek konuyu değiştirmeye çalıştı.

"Tamam, ne zaman istersen ben seni istediğin yerlere götürürüm."

"Bakalım programımız nasıl olacak, bir oyunda rol alacak mıyız, ne görev verecekler, daha hiçbir şey bilmiyoruz."

"Ne kadar kalacağımıza bağlı, hiç görev vermeseler de olur aslında, bu yılı okuyarak, yazarak, gezerek geçirebiliriz."

"Süresiz olarak geçici görevlendirildiniz." yazılıydı, bakanlıktan gelen sarı zarftan çıkan beyaz kâğıtta. Geçici geldikleri bu yerde, ne kadar kalacaklarını bilemiyordu Zeynep. İki sürgün buraya gelmişlerdi, diğer arkadaşları da başka yerlere gönde-

rilmişlerdi. Ankara'da hazırlanan oyunlar da değiştirilecekti herhâlde, oyuncuların büyük bir kısmı dağıtılmıştı.

O gece Ümit onu otele bıraktığında "İyi ki buraya birlikte gelmişiz." diye düşündü. İlk anda çok yapışkan sandığı Ümit bu akşamki konuşmalarıyla onu etkilemişti.

Mersin'de kışı portakal kokuları içinde, bahar havasında yaşamak, ağustosta kar yağması kadar garipti Zeynep için. Ankara'nın karlı kış günlerinden ve Paris'in içine işleyen soğuğundan sonra buraların ılıman havası hoşuna gitse de, nemli havada vücudu anlatılmaz derecede ağırlaşıyor, her yeri şişmiş gibi geliyor, kolunu bile kaldırmak istemiyordu. Nem bazen o kadar çok oluyordu ki nefes alamıyor; arabasına atlıyor, Çamlıyayla yollarına düşüyordu. Kullandığı arabanın açık camlarından dolan, yükseklere çıktıkça yüzüne daha sert çarpan, kuru yayla havasında zindeleşiyordu.

"Ben yayla insanıyım herhâlde." diyordu kendi kendine. Saunalar, buhar odaları hiç ona göre değildi. Küçükken annesinin götürdüğü hamamda buhardan bayılmıştı, kaplıcaları çok seven annesi onu bir daha götürmeye tövbe etmişti.

Tiyatro müdürü, "Siz buraya gelin her gün imzanızı atın, sonra da bir şeyler okuyun, isterseniz kütüphanemizi düzenleyebilirsiniz." gibi saçma sapan laflar etmişti. Burada tatil yapacakları belliydi, Bu zamanı değerlendirmeli, hobilerine ağırlık vermeliydi. Örneğin, hep bir enstrüman çalmak istemişti; şimdi, burada, gitar derslerine başlayabilirdi.

O akşam Mersin Operası'na sürgün gelen arkadaşları ile sohbet sırasında bu isteğini dile getirdiğinde burada çok iyi bir dershane olduğunu, çok iyi bir gitar hocasının bulunduğunu söylediler. Sonraki günler, gitar çalmayı öğrenmeye çalışmakla geçti.

Ümit'in evinde sık sık toplanıyorlardı sürgün arkadaşlarıyla. Ümit'in Zeynep'e düşkünlüğünü hepsi biliyor, onları birbirlerine çok yakıştırıyorlardı.

Söz evlilikten açıldığında, "Soyadımı değiştirip kimliklerle uğraşmaktan bıktım." diyordu Zeynep. Şaka bir yana evliliğe olan inancı tamamen yok olmuştu.

Ümit Zeynep'le evlenmeyi çok istemesine rağmen, artık evliliğe karşıymış gibi davranmaya başlamıştı.

"Sonunda bana evliliği düşündüren birini buldum, o da evlenmiyor." diye takılıyordu ara sıra Ümit.

Ümit'in ses tonunu, saçlarını, esprili kişiliğini seviyordu ama ona âşık değildi, aşk olmadan da biriyle beraberlik, imkânsızdı Zeynep için.

"Aslında her insan biraz diğeri değil mi? O insanı beynimizde aşkınlaştıran özel bir tahta oturtan biziz." diye düşünü-
 yordu. Birine bel bağlayarak yaşamayı çoktan bırakmıştı Zeynep. "Eskiden ne kadar hata yapmışım meğer." diye düşünüyordu. Sevdiği erkek, onun yaşamının merkezi olur, ona göre davranmak için didinir dururdu. Artık kimseye odaklanamayacağını biliyordu, bu hâlinden çok memnundu, keşke daha önceleri bunun farkına varabilseydi. O zaman belki boşanmazdı, kırgınlıkları da olmazdı, birisini hayatının merkezi yapınca beklentileri de fazla oluyordu insanın. Belki de boşanmaları onun içini bu denli acıtmazdı. Gerçi çevresine, çok kolay boşanmış gibi görünmüştü her zamanki rol yeteneğiyle, ama içi hiç de öyle değildi. Anneannesi Mahmure Hanım gibi güçlü olduğunu kanıtlamak yaşamdaki tek prensibiydi.

Ümit her zamanki gibi çok mutluydu, yaşamı onun kadar irdelemiyor, olaylara daha olumlu bakıyordu. Ona, eskiden beri hayran olduğu kadınla aynı ortamı paylaşmak, sadece arkadaş olarak kalmak bile yetiyor, bunun ilerisini gerisini düşünmüyor, olayları dolu dolu yaşıyordu.

Çok bol zamanları olduğu için, geleneksel tiyatro araştırması yapmaya karar verdikleri andan itibaren çevrede gezip görmedikleri yer kalmamıştı.

Toros Dağları'nın sisli ıslak havasını içine çekmek, yeniden doğmak gibi bir şeydi Zeynep için. Yörük köylerinde pek çok seyirlik oyunu kameraya çekti. Doğallığı içinde köylülerin oyna-

dığı oyunları izledikçe, insanın olduğu her yerde ilkel ya da çağdaş, sanatın var olduğunu bir kez daha anlıyor, bundan da müthiş heyecan duyuyordu. Seyirlik oyunlarda rol alan köylüler, sanat yaptıklarının bile ayrımında değillerdi ama ortaya bir eser koyuyorlardı. Eğlence niyetiyle kurdukları bu oyunlarda öyle oyuncular vardı ki, hele köyün delisini oynayan delikanlı, öyle bir oyun çıkartmıştı ki, Broadway'de bile oynayabilir gibi gelmişti Zeynep'e. Köyün boş alanında koşmasıyla, haykırışlarıyla, eline aldığı bir sopayla yaptığı hareketleriyle eğitimli bir oyuncudan hiçbir farkı yoktu.

O kış böylece, çalışmadan geçtikten sonra ikisi de kazandıklarını bildiren mahkeme kararıyla Ankara'daki görevlerine döndüler. Ankara'da yaşam her zamanki gibi sürmeye başlamıştı.

O yaz, hastanelerde geçti. Mahmure Hanım sık sık hastalanıyor, yüksek tansiyonu bir türlü düşürülemiyordu. Tansiyonu yükseldiğinde yüzü kıpkırmızı oluyor, gözleri sulanıyor, başı ağrıyordu. Her zaman güçlü görünmeye çalışan kadıncağızın, ne kadar uğraşsa da, hastalığı yüzünden okunuyordu.

O pazar günü bütün aile kahvaltı masasına otururlarken bir anda yere devrildi, Mahmure Hanım. Panikle yerden kaldırıp yatağına taşırlarken o hiçbir şeyin farkında değildi. Eve gelen doktor, "Yüksek tansiyondan beyin kanaması geçiriyor, bu yüzden de felç olmuş." dediğinde o canlı, herkese örnek, akıllı kadının bu hâle gelmesi bütün ev halkını etkilemiş, olanlara inanamamışlardı. Kaldırıldığı hastanede, felçli vücudu yatağa mahkûmdu artık.

Hiçbir şeye tepki vermiyor, sadece zaman zaman, ağırlaşan dilinin döndüğü kadar, çocukluğunu, Van'dan kaçışlarını çok düzgün cümlelerle anlatıyordu. Zaten yaşamı boyunca düzgün konuşması, ikna yeteneği ile herkesi etkilerdi. Zeynep çok düşkün olduğu anneannesini kimselere bırakmıyor, yanından hiç ayrılmıyor, bütün gün elleri ellerinde sorular sorup, onu konuşturmaya çalışıyordu. Ama Mahmure Hanım onun söylediklerini duymadan bir şeyler söylüyordu. Üç gün sonra hiç konuşmaz oldu. Gelen doktorlar durumun kötüye gittiğini, artık yapabile-

cekleri bir şey olmadığını söyledikleri günün gecesi, Zeynep, uyuklarken bile hiç bırakmadığı Mahmure Hanım'ın ellerinin soğuduğunu hissetti.

Yaşamındaki en önemli insanlardan ilki ondan sonsuza kadar ayrılmıştı. Bu duyguyu ilk kez yaşıyordu Zeynep. Soğuyan ellerini hiç bırakmadan, onun topuz yapılmış ak saçlarına, ufacık kalmış vücuduna, küçücük ayaklanna uzun süre baktı. "Şimdi konuşabilseydi, bana neler söylerdi, beni nasıl teselli ederdi? Güçlü olmamı, ölümün kaçınılmaz olduğunu, herkesin bir gün gelip öleceğini, yaşamın yine devam ettiğini söylerdi." diye geçirdi içinden. Ağlayamıyor, anneannesinin buz gibi olmuş küçücük ellerini bırakamıyor, öylece seyrediyordu Zeynep. Onu Paris'e götüremeden, uçağa bindiremeden son yolculuğu-
 na çıkmıştı Mahmure Hanım.

Odaya giren hemşire, Zeynep'i Mahmure Hanım'dan çekerek ayırdığı zaman ağlayabildi. İlk defa, sevdiği birinin ölümüyle karşı karşıyaydı. Daha önce ölmüş birini hiç görmemişken, yaşamında en önemli kişilerden birinin cansız, soğumuş vücuduna sarılmıştı. Her an yanında olabilseydi, onun dilsiz, buz olmuş hâli bile yetecek gibi gelmişti Zeynep'e.

13

Rıfat'la birkaç yıldır görüşememişlerdi, sebep Zeynep'in programları, son yılın zaten Mersin'de geçmesi gibi görünüyordu ama, asıl neden Zeynep'in onun ilgisini anlaması ve bundan ürkmesiydi aslında. İsteseydi onca işinin arasında zaman ayırabilirdi, ama korkuları engellemişti görüşmelerini. Bana duyduğu ilgiye yenik düşer, Rıfat'ın yaşamını allak bullak ederim kaygısıyla, araya mesafe koymaya çalışmıştı.

Onun evliliğinde aradığını bulamadığını, kendisine ilgisi olduğunu fark ettiğinden beri böyle davranmaya çalışmıştı Zeynep. Eğer bir ayrılık kararı verilecekse kendi başına olmalı; birinin varlığına sığınarak olmamalıydı ona göre. Orhan, başka biriyle ilişkisi yaşamasaydı, bu kadar çabuk boşanabilirler miydi? İki kişinin yaşamını başka birinin değiştirmesi, üçüncü kişiye korkunç bir sorumluluk yüklemiyor muydu? Üçüncü kişi olmak, bir şeylere sebep olan kişi olmak... Böyle bir yükü taşıyamayacağını biliyordu.

Rıfat o gün onu ziyarete geldiğinde bir süre ses çıkarmadan Zeynep'i seyrettikten sonra yüzüne yerleşen gülümsemeyle:

"Tedirginsin, biliyorum. Eşim bekler, senin yüzünden tatsızlık yaşanır, diye tedirginsin. Yıllardır, benimle görüşmekten kaçtın, aramızda bir şeylerin olmasından korktun. Bugün de seni gafil avlamasam yine görüşemezdik biliyorum. Ama artık tedirgin olacağın hiçbir şey yok. Artık bekleyenim yok." diye tamamladı konuşmasını.

Biraz önce Rıfat telefonla aramış, evde olduğunu anlayınca da habersiz gelivermişti. Çok iyi oynadığını sanmakla yanıldığını düşünüyordu, duygular saklanamıyordu.

"Ne demek yani bekleyenim yok?"

"Yok artık, boşanıyorum, senin bununla bir ilgin olmadan."

İşte yine aynı şeyle karşılaşmıştı Zeynep. Son zamanlarda o kadar çok boşanan arkadaşı olmuştu ki... Ölene kadar birlikte olmak için kurulan bir evlilik daha sona eriyordu. İnsan karşısındakini ne kadar iyi tanırsa tanısın, evlilik öncesi arkadaşlıklar ne kadar uzun sürerse sürsün, uyum olamadıysa yürümüyordu. Bazen de öyle telaşlar yaşanıyordu ki uyum ya da uyumsuzluk fark edilemiyordu bile. Ancak nedense düzen tam olarak kurulduktan sonra iki kişi arasındaki sorunlar ortaya çıkıyordu. Eskiye oranla boşanmalar ne kadar da artmıştı. Çocukluğunda eşinden ayrılmış bir iki arkadaşı vardı annesinin, ya şimdi, arkadaşlarının yarıdan fazlası bir ya da kendisi gibi iki, bazen de daha çok kez evlenip boşanmıştı. Halasının kocasından boşandığını yıllar sonra öğrenmişti Zeynep. Eniştesinin öldüğünü söylemişlerdi her sorduğunda. Kuzeni bile babasının öldüğünü sanıyordu. Bir gün annesi ağzından kaçırmıştı da gerçeği öğrenebilmişti. Annesi yüzlerce kez yemin ettirmişti, bu sırrı kimseye söylememesi için. Kendi boşanmasını da Türkiye'ye döndükten sonra Zeynep duyurmuştu herkese. Boşanmanın çok ayıp olduğu düşünülüyor, bundan utanılıyordu. Kimselere duyurmamasından, annesinin de onun boşanmasından utandığını anlamıştı.

Annesine boşanmanın doğallığını, ayıp olsa kanunda yerinin olmayacağını anlatmaya çalışmıştı. Bunları annesine anlatmaya, onu rahatlatmaya çalışırken birden aklına, Zafer'den boşandığında değiştirdiği nüfus cüzdanının medeni hâli bölümüne yazılan "Boşanmış" kelimesinin kendisini de çok rahatsız ettiği geldi. Kocaman yazılmış bu kelime sanki, "çok güvenmeyin, artık evli de değil bekâr da değil, arada bir şey." anlamında gibiydi.

"Ne oldu dilini mi yuttun, üstelik senin gibi iki koca eskiten biri." diye takıldı Rıfat.

"Boşanmayı düşünüyordum, bak sana kolay gibi geliyor, ama boşanmanın acısı, yakın birinin ölümünün acısına çok

yakın. Sevdiğin birinin ölümünün verdiği acı yüzde yüzse boşanmanınki yüzde doksan. Bu acıyı senin de yaşayacak olman beni ürkütüyor. Bir de kızın var, benim çocuğum yoktu işim daha kolaydı. Geçekten kararlı mısın?"

"Kararlıyım, bozuk giden bu işi bitireceğim. Aile büyükleri, bazı arkadaşlar, boşanmamam için çok baskı yapıyorlar ama kararımı verdim artık. Hem eşim de istiyor benim kadar, boşanmayı."

Rıfat'ın bu yapısını çok iyi biliyordu Zeynep. Bitirmeye karar verdiyse onu bundan döndürmek imkânsızdı.

"Biten beraberliklerin, insandan neler alıp götürdüğünü, ben de çok iyi anladım. Kimse boşanmak için evlenmiyor, ama düzelmiyorsa, hiçbir şey yapamıyor, elin kolun bağlı hissediyorsan, sonunda boşanacağım, diye düşünüyorsan, bir an önce bitirmeli, herkes yeni yaşamını kurmalı. Düzeltmek için çok uğraştım ama gittikçe kötüleşti, uyum sağlayabilmek için, her alttan almam onu biraz daha huysuzlaştırdı.

Bir de kıskançlıklar eklendi. Bana ve işime hiç saygı duymaması, beni davranışlarıyla cezalandırmaya çalışması, bütün bunlar beni uzaklaştırdı. Hatta o hâle geldi ki eve getirdiğim arkadaşlarımın yanına bile çıkmamaya başladı." dedi Rıfat.

"O da senden beklediği şeyleri bulamamıştır herhâlde."

"Mutlaka öyledir."

"Ben mükemmelim demiyorum zaten, uyum sağlayamadık. Dava, sanıyorum iki ay sonra. Bu arada annesinin evinde kalıyor."

Rıfat kendini yaşamaya karar vermişti, yaşama daha etkin bir şekilde katılmak istiyordu. Sadece kendi sorumluluğunu taşıyıp, yaşamına anlam katmak, özgür olmak istiyordu. Yaratıcılığının buna bağlı olduğunu çok iyi bildiğinden, toplum baskısı, çocuk gibi faktörlerle mücadeleyi göze almıştı. Evliliğin engelleyici etkileri süregeldikçe özgür olamayacağını söylemişti, dün gece. Konuşmaları onun gittikçe katılaştığını anlatıyordu.

Bir yandan da çok acı çektiği belliydi, hatta Zeynep:

"Çevrendekilerin suçlamasıyla sonuçlanacak bazı davranışların yüreklilik olduğunu düşünmüyorsun değil mi? Yürekli görünmek için acı çekmeni hiç istemem. Seni tanıyorum, içinde bir karmaşa yaşarsın diye korkuyorum. Bence en kötüsü bu olur, toplumsal kargaşanın içinde yaşadık hepimiz, ama yine şık giyinmeye özen gösterdik, âşık olduk, günlük yaşamlarımızı sürdürdük. İç karmaşa yaşarken, yaşamdan kopabilir insan." diyerek kararından vazgeçirmeye çalışsa da Rıfat kararını vermişti.

"Yıllardır bunları düşünerek bitmiş bir evliliği uzattım, artık bunu sürdüremeyeceğim Zeynep." diyerek son noktayı koydu.

O yaz, Tiyatro Genel Müdürlüğü çalışanları, mahkeme kararı ile geri dönmüşlerdi, eski kadrolar, yerlerinde çalışmalarını sürdürüyorlardı.

Yapılan seçimle gelen koalisyon hükûmetinin kurulmasıyla daha rahat bir çalışma ortamı bulmuşlardı. Kış sezonu için yeniden oyunlar hazırlanmaya başlanınca Zeynep'in provalardan başını kaşıyacak zamanı kalmamıştı. Güler oynayacağı oyundaki suflörlerden biriydi. Güler'in gerçekten bu iş için doğduğunu düşünüyordu onun başarılarını gördükçe.

"Zeynep seni anlayamıyorum." demeye başlamıştı son zamanlarda, Güler. Senin gibi hoş bir kadının yalnız yaşaması beni çok şaşırtıyor, çevrene hiç mi bakmıyorsun ya da Orhan'ı mı unutamadın?

Bu soruyu Zeynep de soruyordu kendisine, yeniden evlenmekten korksa da yalnızlık hiç hoşuna gitmiyordu. Yanı başında bir şeyleri paylaşacağı, sevdiği birinin olmasını çok isterdi ama öyle birisi yoktu. Bunun olmayışının Orhan'la bir ilgisi olmadığını biliyordu. Orhan artık herkes gibiydi onun için. Eskiden ona her bakışında Nazım'ın: "Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi" dizesini düşündüren Orhan, şimdilerde aynı şairin: "Şimdi artık sen de herkes gibisin" dizesini hatırlıyordu. Duygular, yaşananlarla öyle hızlı değişiyordu ki. Bir zamanlar çok önemli olan, bir süre sonra herkes gibi olabiliyordu.

Yıllar öyle hızlı akıp gidiyordu ki, yaşlanınca yapayalnız kalacağından korkuyordu Zeynep. "Bir çocuğum olsaydı, belki yalnızlığımı hissetmezdim bu kadar." diye düşünmeye başlamıştı son zamanlarda. Havaalanında gördüğü, Orhan'ın güzel kızı geliyordu hep gözünün önüne.

Her zamanki rol yeteneğiyle bunları hiç umursamaz görünmeyi becerebiliyor, kimsenin kendisi adına düşünmesine izin vermiyordu. Zor durumlardayken çevresine çok iyi olduğunu göstermeye öyle alışmıştı ki, istese de başka türlü davranamazdı.

O akşamüzeri Rıfat aradı tiyatrodan, provadayken.

"Bugün seninle bir kutlama yapalım eğer işin yoksa?"

"Tamam, yok bir işim."

"Saat sekizde seni evden alırım. Sana o kadar çok şey anlatacağım ki içimde biriktirdiğim, günlerce konuşsam bitmez. Ayrıca benim özgürlüğümü kutluyoruz."

Zeynep boşanma haberini vereceğini tahmin ediyordu ama konuşacak, biriktirdiği çok şeyinin olduğunu söylemesi, heyecanlandırmıştı onu. Paris yıllarından beri kendisinden hoşlandığını hissettiği, ondan etkilendiğini kendisine bile itiraf edemediği Rıfat, bu akşam konuşacaktı. Bunları düşündükçe kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu, ellerinin titrediğini fark etti. Akşam bu hâlini ona göstermemeliydi.

Provalarda, ezberlediği replikleri sık sık unuttu; Allah'tan, Güler, yanı başında büyük hatalar yapmasını engelliyordu.

Provadan çıktıklarında, dinlenmek için kahvelerini içerken Güler:

"Bugün neyin var senin, ilk kez unuttuğunu görüyorum. Dün aynı replikleri hiç şaşırmadan söyledin, bugün ne oldu? Bu heyecanın niye? Biraz önce sigaranı yakarken ellerin titriyordu."

"Deme! Çaptan düşüyorum demek, eskiden hiç kimse benim ruh hâlimi anlayamazdı, bana neler oluyor bilemiyorum."

"Haydi lütfen söyle, lütfen."

"Tamam söyleyeceğim, bu akşam çoktandır tanıdığım, bir süredir hoşlandığım biriyle yemeğe çıkıyorum. Ama kim olduğunu sorma bana sonra söylerim, söz veriyorum."

"Haydi o zaman eve git, duşunu al, hazırlan; koş!" dedi, telaşlı bir şekilde Güler.

Evin arka cepheye bakan yatak odasının sağ tarafında duran dolabın önünde dakikalarca, ne giyeceğine karar vermek için oyalandı.

Sonunda ona çok yakışan düz siyah elbisesini giyip, saçlarını ensesinde topladı, aynaya baktığında içi rahatlamıştı. Karşıda duran boy aynasında, hoş, zarif bir kadın, duru ve dingindi. Yüzünü aynaya yaklaştırdığında, alnında, göz kenarlarında oluşan çizgilerden biraz rahatsız oldu ama yapabileceği bir şey yoktu, yıllar herkes gibi onu da acımasızca yıpratıyordu.

Bir sigara yakarak evin ön tarafında Amerikan Büyükelçiliği'nin bahçesine bakan terasa çıktı. Şehrin uzaktaki siluetinin arkasında uzanan uçsuz bucaksız ufuk, içini ferahlatıyordu. Bu terasa her çıktığında karşılardaki boşluğu seyretmek, içinde anlatılmaz bir derinlik hissi yaratıyor, huzur buluyordu. Yine çatıya ilişti gözü, oradan bu bahar yere düşen yavru kuşu hatırladı, nereden aklına geldi bilinmez. Birden içinin burkulduğunu hissetti.

Yavru kuş annesinin çatıya yaptığı yuvadan düşmüş, yerde yatıyordu onu bulduğunda. Pamuklara sarıp, ağzına damlalıkla süt verdikten sonra tabureye çıkıp yuvaya geri koyarken anne kuş onu çırpınarak yere savurmuş ve yavru oracıkta ölmüştü.

Günlerce nerede yanlış yaptığını düşünmüştü Zeynep ama yanlışını bile bulamamıştı. Yavrusunu yuvadan neden atardı annesi.

Diyarbakır'da Neslihan'la bahçede oynarlarken de kuş ölümlerine şahit oldukları geldi aklına, eli sapanlı çocuklar, karşılarına bacaklarını bağlayarak dizdikleri zavallı kuşları sapanla taş atarak öldürüyorlardı. Onlara engel olamamışlardı, küçük oldukları için güçleri yetmemişti. Öldürülen bu kuşları bahçede

toprağı kazıp gömdüklerini hatırladı. Bu olay akıllarına geldikçe günlerce ağlamışlardı.

Neslihan ne yapıyordu acaba neredeydi, onu çok özlediğini hissetti tekrar. Buluşmalılardı, buluşup çocukluk anılarını tekrarlamalı sonra da neler yaptıklarını birbirlerine anlatmalılardı. Ama ona ulaşabileceği hiçbir ipucu yoktu elinde. Buluşabilseler belki Neslihan'ı Paris'e götürürdü, belki sürdürdüğü bir evliliği vardı, belki de boşanmıştı o da kendisi gibi.

Bu düşüncelerle tamamen unuttuğu Rıfat'ı, kapının zil sesiyle hatırladı, kendisine antredeki aynada son kez baktıktan sonra dışarıya çıktı.

-Bonne nuit madame.

-Bonne nuit monsieur.

Arabanın kapısını tutarak, Zeynep'i koltuğa oturttuktan sonra, dans edercesine kendi koltuğuna oturdu.

Zeynep'e uzun uzun beğeniyle baktıktan sonra, arabayı çalıştırdı.

"Çin yemeklerini sevdiğini bildiğim için Çin lokantasında ayırttım yerimizi."

Zeynep onu, coşkusunu gülümseyerek izliyor, bozmamak için hiç sesini çıkarmıyordu. Sadece: "Teşekkür ederim." dedi.

Birden sağ eliyle Zeynep'in elini sıkı sıkı kavrayarak, arabayı tek elle kullanmaya başladı. Hiç konuşmadılar Çankaya'nın üstlerindeki lokantanın önüne gelene kadar.

Lokantanın kalabalık salonunda kendilerinden başka kimse yok gibi geliyordu o akşam.

Yemek siparişini verdikten sonra konuşmaya başladı Rıfat:

"Dün boşandım, bir süredir gitmediğim evime, dün akşam gittiğimde..." dedi ve bir süre sustu.

"Ne oldu, bir şeyle mi karşılaştın neden susuyorsun?" dese de Zeynep bir süre yanıt alamadı. Rıfat'ın o coşkulu hâli yok olmuştu, gözlerinden yaşlar boşalıyordu. Hiçbir şey söylemeden

lavaboya gitti, uzunca bir süre sonra döndüğünde yüzüne zoraki bir gülümseme yerleştirmişti.

"Anahtan çevirip içeriye girdiğimde bomboş parkelerle karşılaştım, yalnızca salonun bir köşesine atılmış giysilerim duruyordu. Önceden bastığım halılar, oturduğum koltuklar, izlediğim televizyon hiç birisi yoktu."

"Tabii eşin de." diyerek devam etti Zeynep.

"Neden bilmiyorum, böyle bir şeyle karşılaşmaya hiç hazır değildim, herhâlde ondan. Yere oturdum saatlerce ağladım, böyle olmamalıydı, dedim durdum kendime. Olanlar bunlar, ama ben bu akşam bunlardan söz etmek istemiyorum, bizden söz etmek istiyorum. Ben şimdiye kadar hiçbir kadına: 'Bir tek seni sevdim.' diyemedim. Buna seni nasıl inandırabilirim bilmiyorum ama, çok samimiyim: 'Bir tek seni sevdim' bugüne kadar. İkimiz de evliydik ilk tanıştığımızda, Orhan'ı öyle kıskanıyordum ki... Sanki bana aitmişsin de seni elimden almışlar gibi saçma sapan duygular içindeydim."

"Sen benden daha iyi oyuncuymuşsun." dedi Zeynep.

"Sen adını ne koyarsan koy, duygularım bunlar, ama ikimiz de boşanmasaydık bu konuşma hiçbir zaman olmazdı. "Biliyor musun senden oğluma, kız kardeşime söz ettim, bir gün tanıştınnm sizi. İyi ki sen benim karşıma çıktın, iyi ki..."

"Seneca'nın sözleri gelir sık sık aklıma: 'Yalnız akıllı insan sevmeyi bilir. Sevip de yitirmek sevmemiş olmaktan daha iyidir.' der, ama ben seni yitirmeyeceğim." dedi Rıfat.

"Gençliğimde, geceleri yıldızlara bakıp hayal kurarken senin gibi biri süslerdi düşlerimi, senin gibi ak tenli siyah saçlı, senin gibi başını dik tutan, bir kadındı hayalim. Seni ilk gördüğümde 'o benim olmalıydı' diye düşündüm, düşündüklerimden ürktüm. Ama şimdi..." dedi Rıfat.

Zeynep nedense aralarında bir ilişki başlamasından yine korkuyordu. Onu çok istemesine, ondan çok etkilenmesine rağmen nedenini bilmediği bir korku vardı içinde. Rıfat'ın duygularında samimi olduğuna inanıyordu ama bilemediği bir şey, bu birlikteliğin aralarındaki dostluğu da bozacağını hissettiriyor-

du. Belki de çok severek başlayan beraberliklerinin nasıl olduğunu anlayamadan bozulması, güvenini yitirtmişti.

"Daha yeni boşandın, acele etmeyelim. İstersen, hesabı isteyip kalkalım, bende, evin terasında devam edelim."

Restoranın sokağa açılan merdivenlerini tırmanıp kapıdan dışarıya çıkınca temiz hava yüzlerine çarptı.

Eve giden ağaçlıklı yollarda, açık camlardan içeriye giren çam kokuları, radyodan gelen Fransız şarkıcının buruk, baharatlı sesiyle birleşiyordu. Zeynep aldığı bir kadeh şaraptan mı, Rıfat'ın aşk itirafının verdiği heyecandan mı bilinmez, masal âleminde gibiydi.

Arabayı park ettikten sonra Zeynep'in teras kattaki evine, dört kat merdivenleri çıkarken Zeynep, Rıfat yanında değilmişçesine sessizleşmişti. İçeriye girip geniş antreden salona geçtiklerinde Zeynep'in aklına yine nereden geldiyse evin saçma iç mimarisi geldi. "On beş metrekare antre yirmi beş metre kare salon çizen mimarın mantığı anlaşılır gibi değil." diye geçirdi aklından her eve girdiğinde düşündüğü gibi. Yalnızken bu düşünceler belki normaldi ama şu anda yaşamında kendisinden, daha önce hiç kimseden olmadığı kadar etkilendiği biriyleyken bunları düşünmek tuhaftı, insan beyni ne garipti.

Bu arada Rıfat terasa açılan kapıları açmış, büyük bambu koltuklardan birine oturmuş, sigarasını yakmıştı.

"Gel artık ne bekliyorsun?"

"Hava biraz serin ama..."

"Olsun hırkalarımızı giyeriz, üşüyünceye kadar oturalım."

"Kahvelerimizi yapıp geliyorum." derken ne diyeceğini bilemiyor, biraz daha zaman kazanmaya çalışıyordu, bilinçsizce. Bir yandan da içinden kendisine kızıyor, "Bunca şey yaşadıktan sonra yıllardır tanıdığım birisine âşık olmanın nesi var, bunları neden normal kabul edemiyorum!" diye söyleniyordu. Başkası olsa uçardı sevincinden, tanıdığı, beğendiği birinin ona bu denli derin duygular hissetmesinden. Aslında Rıfat'a karşı duygularının Paris'te başladığıyla ilgili gerçekle bu akşam ilk kez yüzleşi-

yordu. Orhan'la ilişkileri iyice bozulduğu zaman yanından hiç ayrılmayan Rıfat'ın ilgisinden çok memnun olmuş, "Keşke bekâr olsaydı." diye geçirmişti içinden. Yıllardır bu duygularını örtmeyi başarmış, bunları kendi kendine bile itiraf edememişti.

Bu akşam Rıfat'ın, içinde cennet bahçeleri açtıran sözleri, bakışları ve dokunmalarından sonra ona olan duygularını örtemiyor, sürekli bunu düşünüyordu. Artık kendisini bu ilişkinin çekim alanından çıkamayan bir uydu gibi hissediyordu.

"Bir Aşk Varmış" oyunundaki sözleri anımsadı, belki on yıl olmuştu oynayalı ama unutmadığı kalıplardandı.

"Büyük aşklar, büyük yaşamlar için yaratılmış insanlar, büyük yaşayamayınca yüreklerini nereye sığdırırlar? Hangi hayatlara sığarlar?

Hangi mucizelere?"

Kahvelerle terasa çıktıklarında, içindeki coşku ve mutluluğun hiç bozulmamasını diledi.

"Bekleyecek zamanımız var mı sence, tren hızla kayıp gidiyor, gel son vagona atlayıverelim diyorum." derken Zeynep'in elini sıkı sıkı tutuyordu Rıfat.

"Senden o kadar etkileniyorum ki, böylesi yoğun duyguları, ilk kez sana karşı hissediyorum, işte bu beni korkutuyor. Ama haklısın, becerebilirsek şu vagona atlayalım."

Rıfat, kendi hakkında her şeyi Zeynep'in bilmesi gerektiğine inanıyor, çocukluğunu, köyündeki düğünleri, nasıl çobanlık yaptığını, karanlıkta sürüyü otlatırken korkmamak için nasıl şarkı söylediğini, hayallerini, ağaçlarda nasıl ev yapıp içinde uyuduğunu, gökyüzündeki yıldızları anlatıyordu. Saatlerce süren sohbete doyamıyor, gecenin büyüsünün bozulmasından korkuyorlardı. Yatmaya gittiklerinde güneş doğmak üzereydi.

Sabah güneşi tam terasa vurduğu için, yan tarafta uzunlamasına duran kapalı terasta hazırladılar kahvaltıyı. Zeynep her yeri camla kapatılmış, bu büyük alanı sera gibi kullanmış, her yanı çiçeklerle donatmıştı. Masanın yanına yasemin ağacı bile

dikmişti, gelen yasemin kokuları altında yapıyorlardı kahvaltılarını.

Zeynep'in elini tutarak:

"Nasıl senin programın önümüzdeki günlerde Paris'e gidelim mi?" diye sorarken Paris'te evlenme teklif etmek vardı aklında Rıfat'ın.

"Bir haftalık işim var, Mersin Tiyatrosu'nda bir çalışmam olacak."

"Peki ondan sonraki hafta için biletlerimizi alayım ben."

"Olur."

"Tenis oynuyor musun?" diye sordu Zeynep. Paris'te ikisi de okulun kortlarında öğrenmişlerdi bu oyunu. Boş zamanlarının en keyifli uğraşlarından biri olmuş çıkmıştı tenis. Ama Türkiye'de yıllardır pek görüşememiş birlikte hiçbir şey yapamamışlardı.

"Ara sıra bizim üniversitenin kortlarında oynuyorum. Ama seninle oynadığım günleri çok özledim. Nasıl koştururdum seni kortun bir o yanına, bir bu yanına. Hele ilk öğrenirken bana attığın saçma sapan topları kurtaracağım diye göbeğim çatlardı, hatırladın mı?"

"Tamam o zaman. Bugün kulüpte kort ayırtıyorum, akşam üzeri oynuyoruz, kim kimi koşturacak bakalım?" dedi Zeynep, yine çocuk gibi iddialaşmaya başlamışlardı. Tenis söz konusu olunca ikisi de birbirlerine takılmadan edemiyorlardı.

"Sizin kulüp çok karmaşık, şu yukarılarda belediyenin, orman içindeki yerine gidelim istersen?"

"Olur, yerimizi ayırtırım."

"Bu arada öğlen olmuş, ben atölyeye geç kaldım." diye söylenmeye başlamıştı.

İçine yerleşen, çocukluktan kalma sorumluluk duygusunu: "Herkes uyusun da sen uyuma Rıfat, herkes dinlensin de sen çalış Rıfat, herkes tatil yapsın sen yine bir şeylerle uğraş Rıfat." diye kendisi için uydurduğu tekerlemeyle dile getiriyordu.

Akşamüzeri korta giderken raket ve topların yanı sıra Zeynep'in yaptığı gözlemeleri, bir termos çayı, bardaklarını yanlarına aldılar.

Zeynep'in evine geldiklerinde duştan sonra içtikleri viski, keyiflerine keyif kattığı sırada Rıfat, Zeynep'in ellerinden tutarak:

"Bebeğim, daha önce hiç yaşamadığım bu güzellikleri bana sen yaşatıyorsun, beni çimdikle de bunun hayal olmadığını bileyim." dedi.

Zeynep de daha önce bu denli mutlu olmadığının farkındaydı.

Mersin'deki bir haftalık görevi bir yıl kadar uzun gelmişti ikisine de.

Herkesin çıkar peşinde olduğu, akılcı beraberliklerin ön plana çıktığı bu çağda, salt birbirlerini sevdikleri için beraber olmak, Zeynep'i gururlandırıyor, onun geçmişte açılmış tüm yaralarını sarıyordu. Bu onun kaybetmemesi gereken şansıydı. Ütü yapmayı hiç sevmeyen Zeynep, o gün onun tenis şortunu ütülerken Rıfat'a dokunur gibi hissetti kendisini. Güler'in Metin'in gömleklerini nasıl severek ütülediğini, ona nasıl imrendiğini hatırladı. İşte o imrendiği duyguları kendisi de tatmıştı. "Sevgi buymuş demek ki." diye düşündü. Zafer'in "Benim için bir şeyler yapmıyorsun, sen de kadın mısın?" diye söylenmeleri geldi aklına, onu yeteri kadar sevemediğini şimdi daha iyi anlıyordu. Kendiliğinden, hiçbir zorlama olmadan yaşayabildiği bu mutluluk için Tanrı'ya teşekkür ediyordu sürekli.

Paris'te Zeynep'in evine girdiklerinde gün bitmek üzereydi. Duş alıp özledikleri bu şehrin caddelerine çıktıklarında, yanan sokak lambalarının ışıkları daha güzel görünüyordu her zamankinden. Caddeler, binalar, kafeler başka anlamla yüklenmişti.

"Seninle yaşamaktan hiçbir zaman bıkmayacağımı biliyorum. Seni seviyorum bebeğim. İster inan ister inanma, daha önce hiçbir kadına bu sözü söylemedim."

"Sana gelmeden önce bütün köprüleri yaktım, dönüşü yok bu yolun.

Bir düşünürün söylediği gibi: 'Zordur köprüleri yakmak, yaşamın rehavetine alışmışlar için, tan yeri ağarırken aniden, dününden ve bugününden vazgeçmek ve içinde bir yerlerde saklanmış yarın heyecanının kanatlarına tutunarak havalanmak, cesaret ister.' işte bu isteği ve cesareti içimde uyandıran sensin."

"Geçip yaktığın bu köprünün sırat köprüsü olmadığından emin misin? Onun seni cennette mi, cehenneme mi götüreceğini biliyor musun?" dedi Zeynep, gireceği sorumluluğu fark ederek ürküyordu.

"Ben havalandım yarınlara bir kere, sonucuna katlanırım, dedikten sonra, yine Zeynep'in ellerinden tutarak: 'Evlen benimle.' dedi."

Zeynep artık hiç evlenmem derken, âşık olduğu birinin bu teklifi onu çok zor duruma sokmuştu. Rıfat'la beraber olmak istiyor ama evlilikten ürküyordu önceki kötü deneyimlerinden sonra. Kabul etmeme nedenini Rıfat'a nasıl anlatabilirdi, Rıfat bunu anlasa bile evlilik dışı bir beraberliği ailesi nasıl karşılardı. Günlerdir bunu düşünüp, işin içinden çıkamamış, aklından uzaklaştırmaya çalışmıştı hep. İstediği tek şey bundan sonra yaşayacağı yılları Rıfat'la paylaşmaktı. Evliliğin, aralarındaki bu duygu bağına zarar vermesinden korkuyordu.

"Ne oldu Zeynep, neden susuyorsun, teklifim üzdü mü seni?"

"Olur mu hiç, sadece evliliğin ikimizin arasındaki bu iletişimi bozmasından korkuyorum. Ben yaşamımı seninle sürdürmek istiyorum, çoğu evliliklerin bittiğini ikimiz de gördük, yaşadık. Ya bizim de üstümüze evlilik rehâveti çöker de birbirimize gerekli özeni gösteremezsek, ya birbirimizi sahiplenip yaşamı boğucu hâle getirirsek, ya artık 'o benim' rahatlığıyla birbirimizi ikinci planda bırakırsak, hiç düşündün mü?"

"Senin gibi birini hiç tanımadım, benim gördüğüm tüm kadınlar, hemen evlenmek isterler. Aslında evlilik konusunda söylediklerin çok doğru, ben de ilişkimizin şu ya da bu nedenle yıpranmasını hiç istemem. O zaman uzun bir süre daha nişanlı-

lık gibi bakalım birlikteliğimize, zaman ne gösterecek yaşayalım ve görelim. Ben bu beraberliği, hiçbir şeyin bozamayacağından eminim de, bunu senin de anlaman için bekleyelim bir süre."

Rıfat'ın onu bu kadar kolay anlayacağını beklemiyordu, onu kırmadan duygularını anlatabilmişti.

"Ama ikimiz de köprülerin yandığını bilelim, bu da son sözüm." diyerek şirin bir şekilde kararlığını ortaya koydu, Rıfat.

Yıllar önce Orhan'la geldiği bu şehirde şimdi başkasına âşıktı, üstelik daha önce yine bu şehirde tanıştığı birine. Yaşam ne tuhaftı, daha kaç yol vardı gidilecek. Nasıl olduğunu anlayamadan değişiveriyordu her şey kendiliğinden. Bu yaşadıklarını hayal bile edemezken, olaylar onu içine almış götürüyordu. Bir zamanlar arkadaşı, sırdaşı olan, en zor günlerinde ona yardım eden Rıfat'la bu şehirde, sevgililerdi.

14

Odanın sessizliğini, yağmurdan ıslanmış caddeden geçen arabaların hışırtısı zaman zaman bölüyor, bunun dışında saatin tik taklarından, bazen de kalorifer borularının çıtırtısından başka ses duyulmuyordu. Yağmurun ıslattığı aralık camdan puslu havanın kasveti içeriye doluyor, Neslihan'ın yüzüne çarpıyordu. Ama o buz kesmiş, kımıldamadan saatlerdir oturduğu koltukta hiçbir şey algılamıyor; elindeki mektuba donuk, acılı gözlerini dikmiş öylece bakıyordu. Uyuşan vücudunu hissedemiyor, koltuktan kalkarsa bacakları üzerinde duramayacakmış gibi geliyordu. Tam karşısındaki nota sehpasında duran besteyi daha dün bitirmişti, ne kadar coşkulu yapmıştı bu şarkıyı, ondan gizli. Daha doğum gününe çok zaman vardı ama, hediye edeceği besteyi yapıp sözlerini yazmak istemişti bir an önce. Şimdi bu melodiye ne söz yazacaktı bilemiyordu. Mutlaka buruk ve acılı olacaktı.

O kadar büyük bir aşkla bağlandığı Rıfat onunla ne kadar da soğuk konuşmuştu telefonda. Rıfat'a yazdığı mektubun mürekkebi gözyaşlarıyla ıslanıyor, krem renkli koltuğa damlıyordu. Yanındaki büfenin üzerindeki telefon yine çalmaya başladı. Son bir saattir belki beşinci, belki altıncı kez çalan telefonun sesi, ıslanmış caddeden geçen arabaların sesine karışmıştı "Abimdir." diye geçirdi içinden. "Akşama beni çağırıyordur, ama nasıl giderim, bu hâlimi nasıl gösteririm." Onun Rıfat'a olan ilgisinden hiç haberi yoktu. Rıfat'la ne güzel bir dostluk kurmuşlardı. Evlilik sözü açıldığında Rıfat, evlenenlere ne kadar şaştığını, evliliğin aptallık olduğunu ve aşkı bitirdiğini söylüyordu.

Rıfat'la bir konserinden sonra verilen kokteylde tanışmışlardı. Duygularını kimsenin anlamamasına çalışmış, en yakın dostlarına bile bundan söz etmemişti. O günden sonra Rıfat'la her fırsatta görüşebilmek için bahaneler bulmaya çalışmış, onu her gördüğünde biraz daha bağlanmıştı.

Rıfat bu samimiyete normal bir arkadaşlık diye bakmış, Neslihan'ın davranışlarını dostça değerlendirmişti. Aslında paylaşılacak çok şeyleri vardı. Neslihan Viyana'daki bir konserine davet etmişti onu. Viyana'ya birlikte gitmiş aynı otelde kalmışlardı. Viyana'da kardeşi gibi sevdiği Neslihan'ın bu samimiyetinin aşk olduğunu anladığında kendisini çok tuhaf hissetmişti Rıfat. Nerede hata yaptığını düşünmekten bütün gece uyumamıştı.

Diyarbakır'dan, önce ağabeyi tıp eğitimi almak için gelmişti Ankara'ya. Daha sonra anne ve babalarını kaybedince aile büyüğü olarak kardeşlerini de yanına almıştı. Neslihan konservatuarı bitirinceye kadar ağabeyinin evinde kalmış, bu yaşına kadar onun sözünden hiç çıkmamış, onun her dediğini kabul etmişti. İki yıl önce ağabeyi İsmail'in muayenehanesine gittiğinde, onunla bir konuda tartışmış, hastaların yanında haksız yere azarlamıştı Neslihan'ı. O, sessiz, hanımefendi ve saygılı tavırlarının İsmail'i yola getireceğine inanmıştı ama her seferinde daha beteri olmuştu.

İsmail, tıp alanında Ankara'da söz sahibi ve çevresinde tanınan bir insandı. 1968 kuşağının hızlı devrimciliği yüzünden gençliğinde defalarca tutuklanmıştı. Bütün bunlar onu yaşama karşı iyice bilemiş, katılaştırmıştı. Genelde kaba ve küstah davranışları, içkiyi kaçırınca hiç çekilmez oluyordu. Yine de devrimci ve entelektüel kişiliğinin yanında, başarılı bir cerrah olması sayesinde çevrenin sempatisini kazanmıştı. Karısı Nermin ve Neslihan ondan çekinirler, onu sinirlendirmemek için olağanüstü gayret gösterirlerdi. Bu baskılar Neslihan'ı iyice içine kapanık yapmış çevreyle ilişki kurmasını engellemişti.

"Keşke annem ya da babam yaşasaydı, çeker, onların yanına Diyarbakır'a giderdim. Buralardan ve her şeyden ayrılırdım." diye geçirdi içinden. Diyarbakır'da ırmak kenarında, yük-

sek tavanlı cumbalı evleri geldi aklına. Kışın, içinde soba yanan odadaki yer minderlerini ve sırt dayadıkları ot yastıkları anımsadı. O odayı her hatırladığında, anneannesinin mangalda pişirdiği Türk kahvesinin kokusu gelirdi burnuna. Yazlan sedirlerle döşeli sofada yaşarlardı. Sıcaktan suları çekilen ırmakta oynadıkları oyunları hatırladı. Küçükken bir suç işlediğinde ırmağın aşağılarında bir yerlere saklanırdı, onu kimse bulamazdı, işte şimdi de kaçıp saklanmak istiyordu. Bir keresinde çocukluğunun yine mutsuz bir gününde kaçmak istemiş, ırmak su ile dolu olduğu için aynı sokaktaki, çocukların "perili ev" diye adlandırdıkları terk edilmiş evin bahçesinin demir kapısından içeri girerek bahçeyi saran insan boyundaki otların arasına saklanmıştı, korkudan tir tir titreyerek uzun bir süre orada kalıp sonunda evine dönmüştü.

O gece bütün vücudu kabarmış, kaşınmış, annesi onu rahatlatmak için bir şeyler yapıp sürmüştü. Sonra da hiçbir çocuğun tek başına giremeyeceği perili olduğuna inandırıldıkları bu evin bahçesinde, tek başına saatlerce kaldığı için kendiyle gurur duymuştu.

Şimdi de tek gurur duyduğu ve mutlu olduğu şey Rıfat'tı. İşte yaşamında onu tek mutlu eden, ona yaz günlerinde geceleyin saatlerce gökyüzünü seyrettiren, yıldızları anlatan Rıfat artık yoktu. Bu arkadaşlığı ilişki olarak algılıyor, Rıfat'ı da kendisine aşık sanıyordu Neslihan. Bazen Rıfat'ın davranışlarındaki sevgisizliği anlıyor içi acıyordu. Evlenmekten hiç söz etmediğini hatta evlenenlerle dalga geçtiğini biliyordu bilmeye ama hep bu düşüncelerinin bir gün düzeleceği ve evlenecekleri umudunu da hiçbir zaman kaybetmemişti.

Rıfat, Viyana konserinden sonra Neslihan'ın davranışlarından neler hissettiğini iyice anlamış, ürkmüş bu dostluğu bitirmeye çalışıyordu. Ben nerede yanlış yaptım diye düşünmeye başlamıştı. Aralarındaki dostluğu aşk zannettirecek ne yaptığını irdeliyordu. Samimi davranışları, Neslihan tarafından yanlış anlaşılmıştı.

Neslihan'la o gün sabah yaptığı telefon konuşmasında, onu kırmamaya çalışarak, aralarında dostluktan başka bir şey olamayacağını anlatmaya çalışmıştı.

Bu konuşma Neslihan'ı derinden yaralamış, daha önceleri de güçlü bir şekilde hissettiği ölme isteği yine başlamıştı içinde. Yıllar önce de bu isteğe yenik düşme korkusuyla abisi doktorlara götürmüş terapi görmüştü.

Hayatından kopan ve asla ulaşılmamak üzere çekip giden biriydi artık Rıfat onun için. Yaşamının uzaklaşan bu parçasına bakmaktan başka hiçbir şey gelmiyordu elinden, sadece bakıyor ve acı çekiyordu. Tüm yaşamı, Rıfat ile yaşadıklarına sızmış, onunla kaynaşmıştı. Rıfat'ın gizemin marifetiyle kaderine yazılmış olduğuna inanmıştı uzun zamandır. Doktoruna bunları anlattığında ona " Dikkatli ol senin bu arkadaşlığın senin sandığın gibi olmayabilir, takıntın olabilir" demişti Neslihan'ın anlatmalarından. O günden sonra terapiste gitmeyi de kesmişti.

Oturduğu yerden, çalan telefona uzandı: "Alo." dedi güçlükle saatlerdir hiç konuşmadığından, boğazı kurumuş, sesi çatallanmıştı.

"Ne oldu sesine telefonlarına neden cevap vermiyorsun?" dedi İsmail.

"Sanırım üşütmüşüm, yatıyordum, halsizliğimden kalkıp telefonlara bakamadım." dedi Neslihan.

"Haydi toparlan, gelip seni alırım bir saat sonra."

"Bu akşam ben gelmesem, hiç hâlim yok, biraz çorba var evde, ben onu içer yatarım." diye sürdürdü konuşmasını, sesi biraz açılmıştı.

"Tamam o zaman, kendine dikkat et, bir isteğin olursa bana haber ver, ben sana yarın uğrarım." dedi İsmail.

Saat akşam üzeri dört olmuştu. Usulca yerinden kalktı, Rıfat'ın vesikalık resmini çekmeceden aldı, onun yüzünü, gözlerini okşadı, "Nasıl yaptın bunu." diye geçirdi içinden. Dikdörtgen salonun kapısından çıkarak sağa döndü uzun koridorun solundaki yatak odasına geldiğinde "Duvarları ne kadar da islendi bu

evin, Ankara'nın isinde de iki yılda bir boya gerekiyor." diye düşündü. Bu üzüntüsünün içinde bunu düşünüyor olmasına şaşırdı, insan beyni ne tuhaftı.

Şu anda rüyada olmayı ne kadar isterdi, uyanınca bile etkisi günlerce sürecek bir rüya olurdu ama razıydı, ya şimdi, ömür boyu sürecekti içindeki kınklık. Pirinç başlı yatağın üzerine oturdu, üzüntüsünü nasıl hafifleteceğini düşünmeye başladı. "Ben bu adamı çok mu seviyorum? ne fena beni hiç sevmeyen birini aklımdan atamıyorum.

Şimdi istediği tek şey vardı: Buralardan gitmek. Boğuluyordu, bütün ev üstüne geliyor gibiydi, annesinden hatıra ayna kapaklı dolap bile. Oysa bu dolabın karşısında oturur onu seyre dalar, çocukluğuna giderdi. Annesinin tayyörlerinin, elbiselerinin asılı olduğu, önü kocaman aynalı bu dolap, ona çocukluğunu hatırlatan önemli bir eşyaydı.

Bu düşüncelerle yan odaya geçti, her gün keman çaldığı bu oda onu boğuyordu, camı hafifçe araladı. Bir sergiden çok beğenerek aldığı, karşı duvarda asılı tabloya ilişti gözü, denizin ortasındaki kayıkta tek başına duran balıkçıya imrendi. Sanki orada olsa içindeki bütün sıkıntıları deniz alıp götürecekti. Rıfat'la hiç gelecek planlan yapmamışlardı ama bir gün deniz kenarı bir şehre birlikte yerleşeceklerini ummuştu hep. "Yanılmışım bunda da." diye geçirdi içinden. "Meğer ben tek başıma buralardan gidecekmişim." Geçen yıl emekli olmuştu çalıştığı müzik okulundan. Ona bir şey söylememişti ama Rıfat'ın emekli olmasını bekliyordu, o zaman bu fikrini ona açmayı planlıyordu.

Küçüklüğünde daha hiç deniz görmemişken beyninde deniz imajını oluşturan arkadaşını hatırladı. Çocukluğunda Diyarbakır'da her yaz gelen bir arkadaşı vardı. Zeynep'ler Ankara'da otururlar, her yıl yaz aylarında Diyarbakır'daki anneannesini on beş günlüğüne ziyarete gelirler, oradan da deniz kenarına tatile giderlerdi.

Zeynep'in annesi Diyarbakır'lı tanınmış bir ailenin kızıydı. Zeynep'le, o zamandan beri görüşmemişlerdi ama oynadıkları oyunları ve onun anlattıklarını ve onu hiç unutmamıştı; neşeli

yapısını, uzun siyah saçlarını... "Şimdi ne yapıyordur acaba, yine karşılaşabilir miyiz?" diye sürekli düşünürdü. Bir zamanlar o daha Ankara'ya gelmeden, Zeynep'in Ankara'da tiyatro eğitimi aldığını duymuştu ama bir türlü onu bulamamıştı. Onun oynadığı oyunun tanıtımını gazetede görmüştü bir kez. O oyuna gitmiş, oyunun sonunda sahne arkasına geçtiğinde görüşmüşlerdi. Zeynep'in de onu unutmadığını, samimi davranışlarından anlamış çok mutlu olmuştu. Daha sonra Zeynep'ten haber alamamıştı.

Küçüklüklerinde de Zeynep sürekli dans eder, bahçede sahne diye çıktığı bir taşın üstünde oyunlar sergiler, şarkılar söylerdi. Neslihan'a gittikleri tatil beldelerini, otelleri, denizi, İstanbul'u, Ankara'yı anlatırdı. Neslihan bunları dinlerken beyninde buraları canlandırır, Zeynep gittikten sonra da hayallerinde onun anlattığı yerlerde yaşardı. Zeynep her yıl geldiğinde değişik bir yer anlatırdı, bunların arasında en çok Marmaris'i görmek gelirdi içinden. Denizin nasıl bir şey olduğunu ondan öğrenmişti, ama bir türlü hayal edemiyordu o zamanlar, büyüklüğünü anlayamıyordu. Zeynep gibi İngilizce şarkılar söylemeyi dans etmeyi çok istiyordu ama ailesinde bir kız çocuğunun böyle dans etmesi, şarkılar söylemesi, hiç hoş karşılanmazdı. İlk önce abisi kızar ya da alay ederdi. Zeynep "Ben büyüyünce mutlaka sahnede bir şeyler yapacağım." derdi. Neslihan Zeynep'in bembeyaz tenine bakar bakar imrenirdi. "İkimizin saçı da siyah ama onun teni ne kadar beyaz keşke benim tenim de onunki gibi olsaydı." diye düşünürdü, ama bu asla kıskançlık değildi.

Neslihan yaz geldiğinde onların gelecekleri zamanı, Zeynep'in anneannesinden sorar; o günü iple çeker, gelecekleri gün pencereden ayrılmaz, Zeynep'in babasının gri Opel arabasının sokağa girmesini beklerdi. Biraz sonra gidip büyük ahşap kapının sağ tarafında duran, el şeklindeki sarı pirinç tokmağı çalarken ne kadar da heyecanlanır, kapıyı Zeynep'in açacağını bilirdi. Merdivendeki ipi çekerek sokak kapısını açan Zeynep, Neslihan'ı görür görmez tahta merdivenlerden aşağıya birer ikişer atlayarak iner ona sarılırdı. Kapıyı iple açmak Zeynep'e oyun gibi geldiğinden kapı her çalınışında üst kattan koşar ipi o

çekerdi. Onun bu kadar sıcakkanlı olması Neslihan'ı da etkiler o da ona simsıkı sarılırdı. İşte o andan itibaren gece uykusu dışında hiç ayrılmazlar, hep Zeyneplerde konuşup oynarlardı. Onun anneannesi Mahmure Hanım'ın büyük bahçesinde geçerdi zamanlarının çoğu. Diyarbakır'ın zenginlerindendi Zeynep'in anneannesi. Cumbalı evleri çok büyüktü; içinde her türlü ağacın, çiçeğin, sebzeliğin olduğu bir bahçe içindeydi. Bahçeye zarar verdiklerinde hele at yapmak için kavak fidanlarını söktüklerinde anneannesi çok kızardı. Zeynep'in annesi çocukları savunur, "Anne zaten kaç gün kalıyoruz, onlar çocuk daha, söylerim bir daha yapmazlar." derdi. Çocukluğunda en sevdiği arkadaşı Zeynep'ti. Bir yıl birbirlerini hiç görmez, mektuplaşmaz ama görüştükleri kısacık süreye sanki bir yılı sığdırırlardı.

Çocuk yaşlarındaki o sohbetlerinin çoğunu hatırlıyordu Neslihan. 1960 ihtilalinin yazında Zeynep'in çektiği acıyı dindirebilmek için neler yapmıştı ama fayda etmemişti. Zeynep'in babasına düşkünlüğünü çok iyi biliyordu. On beş gün için Diyarbakır'a verdiği sözü tutmak için Zeynepleri getirir, hemen Ankara'ya dönerdi babası ve o sürede Zeynep her gün babasını ne kadar özlediğini anlatırdı.

27 Mayıs günü babasını askerlerin gelip evden götürdüklerini gözyaşları içinde anlatmıştı.

"Askerlere çok yalvardım, 'ne olur babamı götürmeyin' diye. Caddede evin kapısının önünde bekleyen askerî araca kadar babamın elini bırakmadım, ama onu benden alıp götürdüler." diye anlatmıştı.

Babası Bahçelievler 4. Cadde'deki evlerinden götürüldükten sonra Zeynep bir süre balkondan caddeden geçen arabaları seyretmiş saatlerce babasının geri getirilmesini beklemiş. Evlerinin yakınındaki bakkaldan ekmek almaya gittiğinde bakkalın ihtilâli kutlamak için gelip geçene gazoz dağıtması, Zeynep'in anlayamadığı bu sevinç, onu şaşkına çevirmiş.

O yaz Zeynep ne şarkı söylemiş ne dans etmiş ne de konuşmuştu. Sürekli babasının resmine bakıp ağlamıştı. İlk kez o yaz tatilinin tamamında Diyarbakır'da kalmışlardı. Keşke babam

hep vali kalsaydı, keşke hiç milletvekili, bakan olmasaydı, diye hayıflanıp durmuştu Zeynep.

O yıl radyodan duruşmaları hep dinlemişti Neslihan, Zeynep'in babasından haber almak umuduyla. Ama hiçbir şey anlayamamış, öğrenememişti. "Bebek Davası, Köpek Davası" sözleri aklında tekerleme gibi kalmıştı.

Karşısındaki tabloya ilişti gözü, yine resimdeki denize uzun uzun baktı, "Deniz kenarına gitmeliyim içimdeki acıyı oraya dökmeliyim." diye mınldandı. Tekrar yatak odasına döndü, birkaç pantolon çıkardı, onlann yanına çekmeceden birkaç bluz ayırdı. Yeşil olanını Rıfat'ın doğum gününde giymek için almıştı, onu çekmeceye geri koydu. Tekerlekli valizini dolabın üstünden indirdi, eşyalarını içine yerleştirdi. Bunları yaparken mektubu sımsıkı tutuyordu. Yatağın üstüne oturdu, tekrar tekrar içinden bir şeyler koparak okudu elinden hiç bırakmadığı mektubu.

Karmakarışık duygulannda kaybolmuşken bile kadınca meraklarından kendini alıkoyamıyordu. Rıfat'ın sanatla uğraşması mı onda böyle gel gitleri oluşturuyordu. Rodin geldi aklına, onun yaşadığı aşkları, hele Camille Claude'nin büyük sanatçıya âşık olmasıyla yaşamının ne hâle geldiğini, bu aşk yüzünden ömrünü bir akıl hastanesinde tükettiğini düşündü. Rıfat'ın evli olduğu için duygularını açamadığını düşünmüştü hep, kendisini çok sevdiğini sanmıştı. Bu kadar nasıl yanıldım diye geçirdi aklından. Ama bir yanı yanılmadığını, onun söylemese de kendisine aşık olduğunu söylüyordu. Onu her özlediğinde eline kâğıdı alıp görüştüklerinde vermek üzere yazdığı mektupları veremeyecekti kendisine. Bunları düşündükçe vücudunun bir yanını koparıp almışlarcasına acı duyuyordu. Terapisti haklı çıkmıştı, ondan daha da çok nefret etti. Kendi duygularını bir başkasının kendisinden daha iyi bilmesi sinirlendiriyordu onu. Tekrar "takıntılı bir aptalım diye" geçirdi içinden.

Bu acıyla ona yazdığı elinden hiç bırakmadığı mektubu bir kez daha okudu.

Sevgili Rıfat,,

Sana bu mektubu yazmak ne kadar zor, bir anlatabilsem. Okuduğun anda neler düşüneceğini bilemiyorum.

Ama yazmasaydım bu yük öyle ağır olurdu ki, yüreğimde taşıyamazdım. Seninle çok güzel yıllarım geçti, çok şey paylaştım, seni çok sevdim, hâlâ da seviyorum, ama tek taraflı olduğunu ancak anlayabildiğim bu sevgi beni çok yoruyor. Güzel günlerimizin anısına ne olur beni suçlama. Seni anlamak ne kadar da zormuş meğer, hep seni benim sevgilim sandım. Uzak durmanın sebebini ise evliliğin diye düşündüm. Ama bana yakın davranışların beni yanılttı. Keşke sen de beni sevebilseydin, ne kadar mutlu olabilirdik. Artık seninle aynı şehrin havasını soluyamam, yaşam beni öyle kırdı ki, nasıl düzeleceğimi bilemiyorum.

O güzel siyah gözlerin ne olur buğulanmasın, karşılaştığımızda bana yine sevgiyle bak. Sen ölene kadar yüreğimin en gizli köşesinde korunacaksın.

Kelimelerle sana olan duygularımı çok iyi anlatamıyorum ama senin için yaptığım beste bunu sana anlatacaktır. Bu besteyi, doğum günün için yapmıştım,

Söz de yazmayı düşünmüştüm, ama artık sevgi sözleri yazamam, istersen mırıldanır beni hatırlarsın.

Senden ayrı olmak bana da acı verecek, başka ilişkilerini duyduğumda içim sızlayacak, bazen seninle dinlediğim bir ezgi, bakışlarını gözlerimin önüne getirecek, bazen bir tablo seni tekrar düşündürecek, bazen de yudumladığım şarap...

Hoşça kal,

NESLİHAN

15

Güneşin ilk ışıkları ortalığı aydınlatırken otobüs, ağaçların arasından, virajları kıvrak hareketlerle dönerek yol alıyordu. Her virajda Neslihan düşmemek için ön koltuğun sırt kısmına tutunuyor, bundan da hiç şikâyet etmiyordu. Zaten bulunduğu ortam onu çok ilgilendirmiyordu, o bundan sonra neler yapacağını düşünüyordu sürekli.

Elinde kahvaltı kutusu ile yanında duran delikanlının: "Abla alır mısın?" demesi ile bölündü düşünceleri.

Eliyle almayacağını işaret etti, konuşmak istemiyordu.

Kayalıkların üstünde tırmanmış keçileri gördüğünde, "Ne kadar şanslılar, ne kadar özgürler." diye geçirdi aklından. Tanrı'nın onlara verdiği doğal yeteneklere özendi. Kayalıkların içinde yaşamak çok hoş olmalıydı. Zaten hayvanları çok severdi. Rıfat'ın Eskişehir yolundaki heykel atölyesindeki köpeğe bayılırdı. Atölyeye sık sık gitmeye çalışırdı köpekle oynamak için. Atölyenin önündeki sokakta, araba çarpan annesinin yanında titrer bulmuşlardı simsiyah, küçücük, korku içindeki yavru köpek. Annesi ölmüştü, Neslihan'ın ısrarıyla almışlardı onu. Kısa zamanda yeni ailesine alışmıştı köpekcik. Bir süre isim bulamadıkları kediye bir gün "Zeytin" adını verdiler. Büyüdükçe siyah, pırıl pırıl tüyleri iyice uzamıştı. Neslihan her atölyeye gittiğinde ona akla gelmedik oyunlar yapardı.

Marmaris'e yaklaştıkları, yollardaki otel ilanlarından belli oluyordu. Otobüs hızını azaltmıştı, sanki çevredeki güzellikleri herkes rahatça görsün istiyordu. Yolun yan tarafında iki yanı büyük okaliptüs ağaçlarıyla bezenmiş eski yol uzanıyordu. O güzelim ağaçlıklı yolda, birkaç eşeğin önünde, kasketli, kara

şalvarlı yaşlı bir adam yürüyordu. Bir an "İyi ki arabalar oradan geçmiyor." diye düşündü, bu doğal güzelliği karşıdan seyretmek daha iyiydi.

Biraz sonra otobüs Marmaris otogarına girmişti. Otobüstekiler kendilerini karşılamaya gelenleri görmüş, kavuşmanın sevinciyle el sallıyorlardı. İşte o anda ne kadar yalnız olduğunu iyice hissetti, bir gün önceki telefon konuşmasının içinde yarattığı fırtına onu alıp buralara savurmuştu. Oysa telefonda onun sesini duyduğunda Rıfat'ın sözlerini duyuncaya kadar ne kadar da sevinçliydi.

Apar topar hazırladığı küçük valizini, kemanını aldı, otobüsten indi, çok uzun kalacağı bu yerleri duvarın kenarında durup bir süre seyre daldı. Yumuşacık havanın sabah esintisiyle gelen çiçek kokuları içini açtı. Daha önce hiç görmediği bu şehirde nereye gittiğini bilmeden yürümeye başladı.

Yolu kimseye sormaya gerek görmüyordu, zaten çok zamanı vardı ve ne yapacağını bilmiyordu. Dar sokakların iki yanındaki küçük dükkânlar yavaş yavaş kepenklerini açmaya ve satılacak turistik eşyalarını dükkân önlerinde teşhir etmeye başlamışlardı. Şehrin gürültüsü her geçen dakika artıyor, sokaklar daha kalabalıklaşıyordu. Yol onu sahile götürdüğünde içi biraz daha ferahladı. Bir süre yürüdükten sonra tekerleklerinden sürüklediği küçük valizin ağırlığını taşıyamaz oldu ve sahilde önüne gelen ilk kahveye oturdu. Plastik masaların örtülerini genç bir çocuk yeni örtüyordu. Gelen çay ve poğaçayı görünce ne kadar acıktığını hissetti. Burası ona iyi gelecek gibiydi. Oysa Ankara, kasvetli apartmanlar içini daraltıyordu daha dün. Bir de burada ne yakını ne tanıdığı ne akrabası vardı: "Neyin var?" diye soracaklara bir şeyler uydurmak zorunda değildi. Üzüntüsünü saklamak zorunda kalmak, hele abisine bu gizli sevgisini anlatabilmek işte en zoru buydu. Bir de Rıfat'la aynı şehirde yaşayamazdı artık, o kendisini istemezken.

Yan masada erkenden uyandıkları için uykularını alamadıkları esnemelerinden anlaşılan iki genç oturuyordu.

Garson da daha pek uyanamadığından, sallanarak servis yapıyor, "şuracıkta birazcık daha uyusam" diye düşündüğü her hâlinden belli oluyordu.

Delikanlılar onun ağır davranışlarından rahatsız olmuş olacaklar ki:

"Kardeşim ne iş bu, bir çay istedik kaç zaman oldu daha gelmedi, biraz dirilsene artık!" dediler.

"Abiciğim, çok haklısınız kusura bakmayın." dedi çocuk.

"Ya, koçum sen buralardan değilsin herhâlde nerelisin?" diye sordu, delikanlılardan biri.

"Ben Diyarbakırlıyım abi." dedi. "Kalacak yerim olmadığından burada yatıyorum, bu da patronun işine geliyor, o gelmeden çayı demliyor, pastaneden poğaçaları alıyorum. Burası gece yarısından sonra kapanıyor, sabah erken açılıyor."

"Tamam kardeşim kusura bakma." diyerek özür diledi, ona hesap soran delikanlı.

Bu konuşmalara kulak misafiri olmak Neslihan'a iyi gelmişti. Artık çevresi ile daha çok ilgileniyordu. Poğaçasını yedikten sonra gelen tavşankanı çayını içerken denizi seyrederek bir de sigara yaktı. Buradan nereye gideceğini düşünmeye başladı, daha önce hiç macera yaşamamıştı, "İşte macera bu." diye düşündü. Bir saat sonra nerede olacağını bilmeden, tamamen olaylara bırakmıştı kendisini. Yol nereye götürürse oraya gidecek, orada bir süre kalacaktı. Hiçbir şeyi planlamak istemiyordu.

Onu buralarda daha kolay unutabilirdi, biraz da Rıfat'ın onu aramasını, bulamamasını, merak etmesini ve vicdan azabı çekmesini istiyordu galiba. Duyguları karmakarışıktı. Burada bunların hepsiyle yüzleşecek ve içindeki zehri atacaktı. Hiç kimse onun nerede olduğunu bulamayacaktı. Allah'tan mektup gelmeden bir gün önce üç aylık maaşını çekmişti de Marmaris'ten para çekmek zorunda kalıp arayanlara ipucu vermeyecekti. Bir de biriktirdiği altınları vardı onları da yanına almıştı. Gerçekten yeni bir yaşama başlamak, herkesten uzaklaşmak istiyordu. Biri onu yanılttığı için, ona değil kendine yanılgısına

kızıyor; gerçeklerden bu kadar uzakta, hayal dünyasında yaşadığı için kendini suçluyordu.

Eylül ayı olmasına rağmen güneş yükseldikçe hava da ısınmış, Ankara'dan gelirken üzerine aldığı kalın ceket onu bunaltmaya başlamıştı. Ceketini çıkardı, yavaşça katlayarak valizin üzerine koydu. Garsona çay ve poğaçanın hesabını ödeyerek kalktı, sahilde yürümeye başladı. Sol tarafında demir atmış teknelerde de hareketlilik başlamış bazılarında kahvaltı masasında insanlar, denizin üstünde keyif yapıyorlardı. Ankara'nın yağmurlu ve serin sonbahar havasından sonra burada bitmemiş yazı yaşamak çok ilginç geliyordu. Zeynep'in küçüklüğünde hep anlattığı Marmaris burasıydı demek. Etrafını soludukça içini coşku kaplıyor, içindeki sıkıntılar yavaş yavaş azalıyordu. Ne zamandır ortasına düşüp içinde kaybolduğunu hissettiği girdap, hızını kesmiş onu ayaklarının üzerine bırakmıştı sonunda. "Artık yapmak istemediğim hiçbir şeyi kimse bana zorla yaptıramaz." diye düşünmek, özgürlüğünü bir kat daha artırıyordu. Başkalarının gençken yaşadığı maceralı hayatı, Neslihan kırkını geçtikten sonra yaşayacaktı. Marinada valizini çekerek yürürken önünü kesen tekne görevlileri günü birlik turları:

"Ablacığım, sabah dokuzda buradan hareket ediyoruz, Günlük, Akvaryum, İçmeler, Turunç; körfezin dışından dolaşıp geliyoruz." diyerek anlatıyorlardı.

"Bir günlük tur otuz milyon, öğle yemeğinde balık salata ikram ediyoruz." diye tamamlıyorlardı. Yol boyunca bu gezinti teknelerinden aynı sözleri işiterek yürüdü. Bir yer bulup düzenini kurduktan sonra böyle bir tura katılmalıydı.

Zeynep her yaz Marmaris'e geldiği için buradaki tanıdıklarını da anlatırdı. Balcı Salih Amca'nın çarşıda bir dükkânı olduğunu hatırlayıverdi Neslihan. Belki ona kalacağı bir yer bulabilirdi Salih Amca. Zeynep'i ve ailesini akrabaları gibi sevdiklerinden de söz ederdi Zeynep onları anlatırken.

Balcı Salih'in dükkânını bulmak için limanın sağ tarafında dükkânların olduğu yere doğru yöneldi. "Zeynep şimdi nerelerde acaba, keşke onunla buralarda karşılaşabilsem." diye hayıflandı, yıllardır görüşmemişlerdi ama çok sevdiği, yılda on gün

görmesine rağmen hiçbir şeyini unutmadığı, arkadaşına şimdi her zamankinden çok ihtiyacı vardı. Belki de hayatının en masum yıllarına tekrar sığınmak istiyordu.

Bir gün çocukluğunda çok dinlediği bu şehre tek başına, herkesten kaçarak, her şeyi geride bırakarak geleceği, yepyeni bir yaşama başlayacak bu gücü kendinde bulacağı aklına bile gelmezdi. Ama son yaşadıkları galiba bahanesi olmuştu. Artık abisinin otoriter ve kaba davranışlarına dayanamıyor, çevresindeki insanlarla da içten bir ilişki kuramıyordu. Koskoca şehirde kendisini tek başına hissediyor, kimseyle hiçbir şey paylaşamıyordu. Bu sıkıntılardan kurtulmanın en iyi yolu yepyeni bir yaşam gibi geliyordu ona. Büyük şehirlerdeki çıkar ilişkilerinden, yapmacık davranışlardan, dudağında gülümsemeyi eksik etmeyerek kuyusunu kazmaya çalışanlardan, her şeyden bıkmıştı artık. "Abim beni aramaya başlamıştır, ama bir gün çekip oralardan gideceğim aklının ucundan bile geçmemiştir." diye düşündü. Aslında ailesini üzmek en son isteyeceği şeydi ama, o ortamda yaşamaya devam etse ruh sağlığının daha da kötü olacağını biliyordu. Zaten telefon görüşmesinden sonra ölümün cazibesinden kendisi bile ürkmüş, çekmecesinde duran ilaçları içmemek için kendisiyle mücadele etmişti. Zor bir durumda kalınca ortaya çıkan, kendini öldürme isteğiyle baş etmeyi de öğrenmişti. Birçok şey insanın iradesini nasıl ve ne kadar kullandığıyla ilgiliydi. Belki ilk intihar girişiminde gittiği terapistin faydası olmuştu ama bu ölme isteğinin üstesinden kendi iradesiyle geldiğini biliyor, bununla da gurur duyuyordu.

Yolda gece boyu gözünü bile kırpmamıştı ama bu şehir ona güç vermiş olsa gerek ki hiç yorgunluk duymuyordu. Farkında olmadan çok sevdiği "Gün olur alır başımı giderim, denizden yeni çıkmış ağların kokusunda" dizelerini mırıldandığını fark etti. Hissettiği bu özgürlük duygusu onu rahatlattı.

16

Bitişik, küçücük dükkânların bulunduğu, üstü güneşten korunmak için çok büyük tentelerle örtülü daracık sokaklarda, bavulunu sürüyerek yürüyordu Neslihan. Mayolar, pareolar, bazı dükkânlarda deri ve kürkler, bazılarında bluzlar, etekler, pantolonlar, küçücük dükkânların önüne taşmıştı. Sıkça gördüğü kuyumcu dükkânlarından buranın halkının mücevhere düşkünlüğü belli oluyordu. Neslihan karşıdan gelen kalabalık grubu görünce kenardan yürümeye başladı. Rusça konuşan grubu gören esnaf iyice hareketlenmiş, onlarla çat pat Rusçalarıyla anlaşmaya çalışıyorlardı.

Sağ tarafındaki deri mağazasından yaşlı bir adam:

"Hasan, çabuk ol gemi gelmiş. Şunlara bizdeki malları dükkânın önüne çık da anlat bakalım. Seni Rusça öğren diye okullara boşuna mı gönderdik." diyerek söyleniyordu.

Gelen grubun giyim kuşamlarından zengin oldukları belli oluyor, özellikle yaşlılar kuyumcu dükkânlarına giriyorlardı. Bu zengin Rus grup daracık çarşı yollarını öylesine kaplamışlardı ki Neslihan artık iyice ağır gelen valiziyle sokaktan çıkarak bir kaldırım taşına oturmasa yola sığamayacaktı. Oturduğu yerden sokağı daha rahat görebiliyordu, yanı başındaki manolya ağacı sayesinde artık iyice yükselen güneşten korunuyor, biraz önce içini daraltan kalabalıktan kurtulmak, içini rahatlatıyordu.

Kalabalık azalınca yerinden kalktı, yine valizini çekerek çarşının dar sokaklarına daldı. Bir yandan da Balcı Salih Amca'yı nasıl bulacağını düşünüyordu. Birilerine sormaktan başka yol gelmiyordu aklına. Daha önce girdiği yolun soluna saptı, önüne ilk gelen dükkâna sormayı planlamıştı. Bu ona küçüklüğünde

oynadığı oyunları hatırlattı. Bir şeyi merak etmek, olayı biraz da şansa bırakmak onu hep heyecanlandırırdı. Diyarbakır''da evlerinin önündeki bozuk yolda gözlerini kapatıp, sekerek koşar, bir çukura tesadüfen girmeden yolu geçerse sevinir, dileklerinin kabul olacağına inanırdı. Bir keresinde yoldaki çukura düşmüş ayağını incitmişti bu yüzden. Abisi buna çok kızar, "Sen aklına geleni önce yapıyor, sonra düşünüyorsun." diye onu eleştirirdi. Neslihan bunun uğuruna inanırdı, şimdi de ilk dükkâna sormanın, çok gereksinimini duyduğu bu günlerde, ona uğur getireceğine inanıyordu.

Sol tarafa döndüğünde ilk dükkânın bir kafe olduğunu gördü. Birkaç Rus turist kafenin önüne konulan masalarda oturuyor, tatilde olmanın keyfini çıkarıyorlardı. Çekinerek kafeden

içeriye girdi, masaların arasından geçip büfe kısmına gitti, tezgâhın arkasında oturan yaşlı bir adama,

"Ben Balcı Salih Bey'i arıyorum, acaba nerede bulabilirim?" diye sordu.

Yaşlı adam başını kaldırıp Neslihan'a baktı sağ elinin işaret parmağını şakağına dayayıp biraz düşündükten sonra:

"Artık balcılık kalmadı ki kızım, sen bizim Salih'i mi arıyorsun acaba?" dedi.

Müşterilere servis yapan oğluna seslendi:

"Hasan, bizim Salih'in dükkânı açık mı, bir koşu bak da gel." dedi.

Neslihan'ı bir masaya oturtup kendisi de yanına oturdu: "Bak kızım çok solgun görünüyorsun, yoldan yeni geldiğin belli oluyor. Eğer aradığın bizim Salih ise, o işini bıraktı ama onun dükkânında oğlu Hakan, kuyumculuk yapıyor. Dükkân açık mı diye oğlumu gönderdim. Sen çayını içerken o da bakar gelir." dedi.

Kısa süre sonra Hasan kafeye girerek:

"Bizim Hakan dükkânda baba." diye seslendi.

Çayını bitiren Neslihan:

"Bana Hakan'ın dükkânını tarif eder misiniz?" diye rica etti.

"Bu yolun sonuna kadar git, yol bitince sağa dön Kuyumcu Hakan'ı göreceksin, istersen biraz bekle seni ben götüreyim." dedi yaşlı adam.

Neslihan her şey için teşekkür ederek ayrıldı kafeden. Dar sokakta yine valizini çekerek yürümeye başladı. Aklında hep Zeynep vardı, onun yıllar önce anlattıkları ile, yaşayacak yer bulacaktı bu kasabada.

Kuyumcunun önüne geldiğinde içeride müşteriler olduğunu gördü. Onların çıkmasını bekledikten sonra içeriye girdi.

"Günaydın, siz beni tanımazsınız, ben sizi Zeynep'ten duydum." dedi. "Babası ve annesi Ankara'dan sizin pansiyonunuza gelirlermiş, çok yakınmışsınız." diye ilave etti.

Hakan biraz şaşırmış:

"Nerede, Zeynep Abla da geldi mi yoksa, çoktandır görmedim onu." dedi heyecanla.

Zeynep'i ve ailesini duyunca Hakan'ın yüzü mutluluktan aydınlanmıştı. O anda Neslihan'ın yüreği rahatladı, "Zeynep'in anlattıkları ne kadar da doğruymuş." diye geçirdi aklından. Hakan bir yandan Zeyneplerin ailesini ne kadar sevdiklerini, uzun yıllardan beri aralarında akrabalık gibi bir bağ oluştuğunu anlatıyordu. Sarı saçlı pırıl pırıl yüzlü çok içten biriydi Hakan.

"Yok gelmedi o, ben de yıllardır görmüyorum, benim burada kalacak mütevazı bir yere ihtiyacım var. Ankara'dan bir iki saat önce geldim. Sizleri Zeynep o kadar çok anlatırdı ki, bana yardım edebilirsiniz diye düşündüm." dedi Neslihan.

Dükkâna yeni turistlerin girmesiyle Neslihan konuşmasını kesti, beklemeye başladı. "Bir an önce gitseler." diye geçiriyordu içinden, saatlerdir uyuyamaması vücudunu artık yorgun düşürmüştü. Marmaris'in havasından mı ya da buraları ve bu insanları umduğu gibi bulmasından mı bilemiyordu ama tüm yorgunluğuna, sıkıntısına rağmen, vücudu gevşemiş, huzur dolmuştu. Turistler altınları seçerken Hakan ondan biraz bekle-

mesini rica etti, özür dileyerek. Orta boylu tıknaz turist yanındaki orta yaşlı kadına illa bir şeyler alması için ısrar ediyordu. Sanşın, güzel kadın kolyelerin içinden iki tanesini ayırıp hangisinin daha güzel olduğunu deneyerek anlamaya çalışıyordu. Birden bire Neslihan'a dönüp:

"I could't choose which one is best, what's your opinion?" diye sordu Neslihan'a aksanlı İngilizcesiyle. Neslihan yeşil taşlı olanı işaret etti. Kadın karar verinceye kadar oturduğu yerde beklemeye koyuldu.

Yine Rıfat'ı düşündü, onunla alyans seçme hayalleri geldi aklına. İçindeki yara deşilmişti işte. Keşke onu hiç hatırlayamasa; yüzünü, onunla yaşadıklarını beyni silseydi de bundan sonra acı çekmeseydi. Onu gerçekten sevmişti, ondan ayrılmak vücudunun bir parçasını kaybetmek gibiydi. Ama üstesinden gelecekti. İçinde kemanını çalmak için müthiş bir istek duyuyordu. "Bir yerleşeyim, hemen müzik yapmaya başlayacağım." diye düşündü.

Keman çalarken başka âlemlere gider, bulunduğu sıkıntılardan kurtulurdu.

Sonunda turistler alışverişlerini bitirmiş, dükkândan çıkmışlardı.

"Neslihan Abla haydi sizi annemlere götüreyim." dedi Hakan.

İşte bu teklif Neslihan'ı çok sevindirdi. Neslihan'ın valizini çekecek hâli kalmamıştı, valizi arabaya kadar iyi ki Hakan taşıdı. Araba düzgün asfalt yolda ilerlerken sol tarafındaki masmavi denize baktıkça içi açılıyordu Neslihan'ın. "İyi ki buraya gelmişim." diyordu kendi kendine.

Bir süre sonra araba geniş bir bahçenin içindeki iki katlı beyaz boyalı evin önünde durdu. Demir kapıdan bahçeye girdiklerinde meyve ağaçlarının altındaki tahta masaya oturttu Neslihan'ı Hakan.

"Anne, gelsene bak konuğumuz var, Zeynep Abla'nın arkadaşıymış." diye seslendi.

Bir yandan da Neslihan'ı rahat ettirmek için tahta iskemlenin arkasına yastık koyuyordu. Masanın yanındaki yasemin çiçeklerinin kokusunu içine çekiyordu Neslihan. Ankara'nın kuru sert havasından sonra burası cennet gibiydi. Çok geçmeden beyaz tenli, kumral, dalgalı saçlı, neşeli bir kadın geldi. Zeynep Nuran Teyze'yi de çok anlatmıştı, çok şakacı, tatlı bir kadın olduğunu biliyordu. Bu bölgenin şivesi ile konuşması ona ayrı bir sevimlilik katıyordu.

"Sen bizim Zeynep'imizin arkadaşıymışsın, hoş geldin." derken sarıldı, Neslihan'ı öptü.

"Zeynep ne zaman gelecek? Epeydir buralara gelmedi." dedi Nuran.

"Ben Zeynep'in çok eski arkadaşıyım ama epeydir göremedim onu, ne zaman geleceğini bilmiyorum." dedi Neslihan.

"Yıllardır görüşemedik ama sizleri o kadar çok anlatmıştı ki bana çocukluğunuzda." dedi ve sustu Neslihan. Nuran Teyzeye nasıl anlatmalı nereden başlamalıydı bilemiyordu.

"Ben emekli müzik öğretmeniyim, Ankara'da yaşamaktan sıkıldım, Marmaris'te yaşamaya karar verdim." dedi bir çırpıda, bunları nasıl da söyleyivermişti.

"Peki yalnız mısın, eşin, çocuğun yok mu?" diye sordu Nuran.

"Yalnızım, Ankara'da da yalnız yaşıyordum."

"Neyse sen açsındır şimdi. Yemek yerken konuşuruz bunları." diyerek mutfağa gitti. Ne olduğunu, bu kızın buralara neden tek başına geldiğini, çekingen ürkek tavırlarını pek anlayamamıştı ama, zamanla anlaşılırdı nasılsa.

Hakan da Neslihan'ı bırakıp hemen dükkâna dönmüştü. Turist gemisi geldiği günlerde satışlar çok iyi olduğundan gitmek zorundaydı.

"İşte, çocuklar büyüyünce Salih ile ben kalakaldık bu koca evde, çocuklar evlendi, gitti."

"Eskiden bu sofraya on kişiden aşağı oturulmazdı, yorulurdum ama güzel günlermiş, şimdi ara sıra geliyorlar. Herkesin

kendi işi gücü var. Zeynepler her yaz buraya gelirlerdi şimdi onlar da eskisi kadar sık gelmiyorlar. Zeynep'i bazen gazetelerde görüyorum, iyi bir tiyatro oyuncusu oldu. Evlilikleri iyi gitmedi, kadersiz kız, iyiye düşemedi. Zaman zaman arar birkaç yılda bir de gelir. Artık oyuncuyum diye hiç şımarmaz, çok vefalıdır, tabi öyle bir aileye de öyle bir kız yaraşır." dedi Nuran.

"Küçüklüğünde Zeynep'i 'topak kız' diye severdim, o da bana kızardı, çok sevimli, biraz etine dolgun bir kızdı. Ama iyice büyüyüp boyu uzadıktan sonra topaklığı kalmadı da ben de sataşmaktan vazgeçtim." diye sürdürdü konuşmasını.

Nuran'ın komik bir yapısı vardı, her şeyi eğlence yapan kişiliği her hâline yansımıştı. İnsanlarla çok samimi diyaloglar kuruyor, yeni tanışmış olmak onun için hiç fark etmiyordu.

Neslihan'ın bu durgun, çekingen hâli canını sıkmıştı. "Bu garip kızın bir derdi var ama biz burada ona destek olur moralini düzeltiriz, bir de yaşayacağı yeri ayarladık mı rahatlar." diye aklından geçiriyor; bir yandan da o sabah sardığı yaprak dolmasından biraz daha alması için Neslihan'a ısrar ediyordu.

"Ne bu hâlin! Vallahi kimseler beğenmez seni bir deri bir kemik. Azıcık etlenmen lazım senin." derken bir yandan da gülüyor, söylediklerini şakaya vuruyordu.

Yemekten sonra kahvelerini bahçedeki portakal ağacının altındaki küçük masada içerlerken Nuran:

"Peki sen güzel keman çalıyor musun? Bak benim torun müziğe çok yetenekliymiş, öğretmenleri söyledi sen onunla da ilgilenirsin artık. Bir de bana şarkılar çalarsın ara sıra, pek severim." diye takıldı Neslihan'a kemanına bakarak.

"Size keman da çalarım, torununuzla da ilgilenirim, zaten burada çok zamanım olacak, hiç merak etmeyin."

Oturdukları bahçenin yan tarafındaki tek katlı, beyaz boyalı, küçücük şirin evi göstererek: "Burada kalmak ister misin?" diye sordu Nuran. Neslihan'ın yanıtını beklemeden evi anlatmaya başladı:

"Biz gençliğimizde uzun yıllar pansiyonculuk yaptık. İçinde oturduğumuz şu gördüğün büyük, iki katlı evin odaları yetmeyince bahçeye bu evi yaptık. Niyetimiz büyük evi gelenlere kiralayıp küçükte yaşamaktı. Ama o kadar çok turist geliyordu ki, tabii o zamanlar oteller de çok azdı, biz bu küçük evi de kiraya verip evin damında yatıyorduk. Bu eve de "Fırfır" ismini yakıştırmıştık. Zeynep Fırfır ismine çok gülerdi, "Nuran Teyze ne olur ben Fırfır Palas'ta yatayım" derdi, küçüklüğünde, şimdi ne zaman gelse burada kalır.

Bir süredir, bu bölgede türkü derlemek için buralara gelen Kemal isminde bir delikanlı bu evde kalıyor ama yakında Dalaman'a gideceğini söyledi. O gidinceye kadar sen bizim evde kalırsın, nasıl olsa üç oda bomboş duruyor.

"Sizi Zeynep çok anlatmıştı, Ankara'daki zor günlerimden sonra sizin sıcacık ilginiz bana yaşama sevinci verdi. Size ödemem gereken miktarı da bana söylerseniz sevinirim." dedi Neslihan.

"Zeynep ve ailesi bizim can dostlarımızdır. Onlarla ilgili yapacağımız her şey bizleri mutlu eder. Sen kalmaya başla bakalım, bunları sonra konuşuruz."

Bahçenin demir kapısının kapandığını duydular: "İşte, Salih Amca'ndır gelen." dedi Nuran. Kısa boylu, yaşına göre çok hareketli, kumral biriydi Salih. Bisikletini bahçenin duvarına dayadıktan sonra: "Kızım hoş geldin, bizim Zeynep'le arkadaşmışsınız. Ne kadar sevindim bilemezsin. Sanki Zeynep'imi görmüş gibi oldum Nuran. O da yakında gelir inşallah." dedi.

"Neslihan bir süre bizde kalacak sonra Kemal gidince Fırfır Palas'ta yaşayacak."

"Aman ne güzel olur, bizim çocuklarla da tanıştırırız onu, hep beraber yaşar gideriz, sen bize ara sıra kemen çakarsın" dediğinde, Salih'in sözlerinin içtenliği Neslihan'a yeni bir dünya açıyordu. En zor günlerinde en sevdiği dostunun sayesinde yepyeni bir yaşam başlıyordu.

Neslihan bahçedeki bu küçücük evi gördüğü anda çok beğenmişti, ama orada kalabileceğini hiç düşünmemişti. Zeynep geldiğinde de burada birlikte kalırlardı.

Büyük evde, Neslihan'ın geçici olarak kalacağı odada karşılıklı iki yatak, ayakucu tarafında da eski, iki kapaklı bir gardırop duruyordu. Gardırobu görünce Ankara'daki evini ve annesini hatırladı. Koridorun sonundaki banyoda duşunu aldıktan sonra iyice ağırlaşan vücudunu yatağa bırakıverdi.

Uyandığında hava kararmıştı, bahçeden çatal bıçak sesleri geliyordu. Türkü mırıldanan erkek sesinin Kemal'e ait olduğunu tahmin etti. Dinlenmiş, kendine gelmişti ama uyanır uyanmaz yüreğindeki acı da başlamıştı. Böyle zamanlarda, sadece hiçbir şeyin farkında olmadığı uyku anlarında huzur buluyordu. Pencereden görünen karanlık denizin üstündeki balıkçı kayıklarının fenerlerini seçebiliyordu. Daha uzakta o gün gelen koskoca, ışıl ışıl turist gemisi görünüyordu.

Bahçeye indiğinde:

"Gel bakalım kızım, iyi dinlendin mi, rahat uyudun mu?" diye sordu Salih. Ev halkı toplanmış yeni gelen konuğu bekliyorlardı.

"Ben Kemal, hoş geldiniz."

"Teşekkür ederim."

Tanışma faslı bitip biraz sohbet ettikten sonra masaya geçtiler. Kemal esmer uzun boylu, çok konuşkan biriydi. Neslihan'a durmadan sorular sorması biraz rahatsız ediciydi ama yapılacak pek bir şey yoktu. Neslihan kısa cevaplarla geçiştirmeye çalışsa da o durmadan bir şeyler soruyordu. Neyse ki Salih araya girip:

"Kemal, kızcağız daha bugün geldi sonraya bırak sorularının birazını da."dedi de Kemal sustu.

Kemal bu kez de kendini anlatmaya başladı, onu dinledikçe dost canlısı ve sevecen biri olduğunu anlıyordu insan. Irak'tan Türkiye'ye fakülte yıllarındayken kaçarak gelmiş, ailesiyle. Orada veterinerlik fakültesinde okurken burada konservatuar sınavlarına girmiş, kazanmış ve etnomüzikoloji bölümünü

bitirmiş. O zamandan beri yerel müzik araştırmaları yapıyormuş. Sesi de çok güzeldi. O gece yemek masasında, derlediği türkülerden birkaçını söyledi. "Benim yaşamım bir roman." diyordu sık sık. Kaçış hikâyesini anlatıyor, anlattıkça hüzünleniyordu. Aslında çok neşeli biriydi, üzüldüğü bir şeyler varken nasıl bir yandan da bu kadar neşeli olabildiğine biraz şaşırmıştı Neslihan.

"Bugünlük bu kadar, benim hikâyem çok uzun, daha sonra sana anlatırım. Herkese iyi geceler." diyerek küçük evine çekildi Kemal.

O yattıktan sonra Nuran Teyze: "İyi bir çocuk, Irak'tan Saddam'ın şerrinden kaçarak gelmişler Türkiye'ye yıllar önce. Allah'tan annesi Samsunluymuş da oraya yerleşmişler. Babası edebiyat öğretmeniymiş. Özgürlükten yana düşüncelerini yayıp, çevresini örgütlermiş Irak'ta. Bu yüzden çok hapis yatmış, çok işkence görmüş. O olaylan bir türlü unutamıyor işte, sık sık aklına geliyor ve üzülüyor." dedi.

Neslihan da odasına girip yalnız kaldığında pencereyi açarak dışarıyı seyre daldı. Ilık sonbahar havasını içine çektikçe ferahlıyordu.

Bu kasabada onu neler bekliyordu, alışabilecek, içindeki sıkıntıyı atabilecek miydi? Zeynep'le hiç haberleşememişlerdi, "Nuran Teyzelerde onun telefonu vardır herhâlde ondan alınır." diye düşündü.

Açık valizdekileri yerleştirdi annesininkini anımsatan gardıroba. Ne kadar az kıyafet aldığını fark etti, onlan yerleştirirken. İki kapılı, küçücük gardırobun yandan fazlası boş kalmıştı. Az eşyayla geldiği için kendisini kutladı, Ankara'daki evinin bütün dolapları doluydu ama onun kullandıklan yine bu kadardı. Bundan sonra da eşya yükü olmadan daha kolay yaşayacağını biliyordu. Ama bilemediği içindeki acının yükünden nasıl kurtulacağıydı. Rıfat'ı aramak, "Bunca zamandan sonra, nasıl yapabildin bunu?" demek geçiyordu içinden, bunu yapmak istemiyor, kendisine engel olmaya çalışıyordu.

Kemal iki hafta sonra Dalaman'a taşındığında Neslihan "Fırfır Palas"a yerleşmişti. Küçücük bu ev denizi görmüyordu ama burayı tek başına kullandığı için daha rahattı. Günlerini notalarının karşısında geçirmeye başladığından beri zaman daha kolay geçiyordu. Ama yaşamak, zaman geçirmek olmamalıydı; bir tek beste yapmak, düşünmemeye çalışmak, uyku ilaçlarına sığınmak, her şeyden kaçarken yaşamı kaçırmak demekti. Bütün bunların farkında olmasına rağmen, öyle sıkıntılar çekiyordu ki, yaşamını bir çilehanede sürdürür gibiydi. "Keşke nefsimi eğitebilsem de her şeyden vazgeçebilsem." diyordu kendi kendine.

Buradaki bu tekdüze yaşam sürerken kış gelmiş, yeni yıl yaklaşmıştı.

Abisi, kardeşi, yeğenleri, aylardır arıyorlardı herhâlde kendisini. Yanında getirdiği parası tükenmişti ama maaşını çekememişti şimdiye kadar, abisi, yakınları yerini tespit ederler korkusuyla.

17

Paris'ten Ankara'ya döndükten bir hafta sonra Rıfat geçen kışın planlanan, uluslararası heykel sempozyumuna katılmak için bir buçuk aylığına İtalya'ya gitti. "Önceden seni yeniden bulacağımı bilseydim asla katılmazdım." diye günlerce hayıflanmıştı gitmeden önce. Bir buçuk aylık ayrılık, yıllar kadar uzun geliyor; "Gurbette olanın yârini el alır." diye korkularını dile getiriyordu, Zeynep'in kendisine ne denli bağlı olduğunu bilmeden.

İtalya'dan çekmeyen cep telefonları yüzünden iki üç günde bir, telefon bağlatarak zar zor görüşebiliyorlardı. Uzaklık hiç de önemli değildi Zeynep için, yüreği Rıfat'la dolu geçiyordu günleri. Her akşam terasta bir kadeh şarabını alıp ona onsuz neler yaptığını yazıyordu; yazarken onun yanındaymış gibi hissediyordu.

Ailesine anlatmıştı Rıfat'ı, onun evlenmek istediğini, kendi korkularını, beraberliklerinin bir süre evlilik dışı olmasını kendisinin istediğini...

Onlara ters gelse de: "Bu senin hayatın, senin mutluluğun önemli bizim için, sonunda kınlmamam önemli." demişlerdi.

Zeynep'in evlilik konusundaki korkularını anlayabiliyorlardı, onun sonunda incinmemesiydi önemli olan. Toplumun koyduğu katı kuralların insanı zaman zaman ne kadar zorladığını onlar da biliyorlardı.

Yaz tatilini, Rıfat gelinceye kadar, gitar çalmak, tenis oynamak ve okumakla geçiriyordu Zeynep'in en sık buluştuğu arkadaşı Güler'di. O akşam Zeynep'te otururlarken televizyon

haberlerini içleri kanayarak izlemişlerdi, ikisinin de moralleri yine bozulmuştu.

"Nereye gidiyor bu ülke?" dedi Güler. "Artık gazete manşetleri, televizyon haberleri, içimi parçalıyor."

"Doğru, eskiden birtakım kışkırtmalar ve yanlışlarla, sağ-sol çatışmaları vardı ama toplumdaki insanlar birbirlerine saygılıydı, sevgi vardı aralarında. Ne oldu da bugünlere geldik. Bir yandan doğuda terör var, her gün bir ya da birkaç şehit askerin haberini alıyoruz; öte yandan sokakta rahat yürünmüyor, töre cinayetleri, gasplar... Türkiye böyle bir şiddetin diyan değildi.

Benim çocukluğumda Ankara, uygar ve nazik insanların yaşadığı, sokakta karşılaşanların, birbirine kibar davrandığı tehlikesiz bir kentti. Arada bir işlenen bazı suçlar, garip bir sapkınlık olarak basında günlerce yer alırdı. Cinayeti işleyenler, 'Salacak Canavan' gibi çeşitli isimlerle anılır, unutulmazdı. Kaybolan kız çocuğu Ayla, günlerce Türk basınının manşetlerinden inmemişti. En kötüsü bu olaylar artık o kadar sık oluyor ki, insanlar kanıksıyor, böyle nereye kadar gidecek belli değil."

"Şimdi basın, sanıyorum her gün işlenen onlarca vahşi suçu yazmaya bile yetişemiyordur. Amerika gibi; seri katiller, sokak çeteleri, zevk için adam öldürenler diyan mı olacaktık?"

"Nasıl bu hâle geldik, daha da neler yaşayacağız bilemiyorum. 'Ne yapabiliriz?' diye düşündüğümde gücümüzün yetmeyeceğinden korkuyorum. Dikkatli olmalıyız, her an karşımıza bir yankesici, bir gaspçı çıkabilir. Yolda yürürken hep tedirginim. Çantama sımsıkı yapışıyorum. Kalabalık yerlere girmemeye çalışıyorum." dedi Güler.

"Haklısın, 'Biz ne yapabiliriz bu durum için?' diye düşündüğümde, ancak işimizle, doğru mesajlar aktarmaktan başka bir şey gelmiyor aklıma. Bir de her an tedbirli olmalıyız. Geçen hafta İstanbul'da oyuncu bir arkadaşım, Sıraselviler'deki arkadaşlarıyla gittiği kafeden çıkar çıkmaz, yanına yaklaşan iki kişi çantasını almış kaçmış. İki gün sonra duyduğumda geçmiş olsun demek için aradım, korkusu hâlâ geçmemiş, paniği devam ediyordu."

Bu konuşma o akşama oturmuştu, başka konu konuşamıyorlardı. Zeynep'in gözünün önünden kurşunlanmış çocukların gazetede gördüğü resimleri geçti, şairin: "Canım alırlar ecelsiz." dizesi aklından çıkmıyordu.

Bir buçuk ay geçmiş, Rıfat İtalya'da, sonsuzluğu anlatan mermer heykelini tamamlamış, kaidesine yerleştirmiş, dönüyordu. O cuma akşamı, saat altıda Yeşilköy'de olacaktı.

Havaalanının geniş salonları insan kaynıyor, bunu ancak camın dışından görebiliyorlardı. Dış hat yolcularını bekleyenler, güvenlik nedeniyle içeriye alınmadıkları için, akşam saatlerinde tüm dünyadan gelecek yolcularını karşılamaya gelenler, kapılarda insan yığınları oluşturmuşlardı.

Zeynep sürpriz yapacağı için, görevlilerden rica etmiş, içeriye girmeyi becermişti. Rıfat'ı iç hatlara geçmeden bulacağı, yürüyen rayın yanında yerini almış bekliyordu. Yine de endişelenerek, kendisine bin bir rica ile izin veren görevliyi her gördüğünde "Onu kaçırmam, değil mi? Başka kapıdan çıkmaz umarım." gibi adamın sinirlerini zorlayan sözler söylemeden edemiyordu.

Uçağın indiği anonsundan sonra heyecanı, onu bulamama korkusu artmıştı Zeynep'in. Son konuşmalarında "Seni İstanbul'da karşılıyorum." deseydi bu kaosu yaşamayacaktı, ama öte yandan da yapacağı sürprizle gurur duyuyor, onun kendisini görünce yüzünde oluşacak şaşkın ifadeyi merak ediyordu. Neyse ki yolcular valizlerini İstanbul'da alarak, gümrükten çıkıp, iç hatlara geçeceklerdi. Daha önce planlamadığı bu önemli detay kendiliğinden hallolmuştu. Ya valizler Ankara'dan alınacak olsaydı, onca yoldan gelip, üstünü değiştirecek hiçbir eşyası olmasaydı.

Aklına yine Orhan'la Paris'e ilk gidişleri geldi, o zaman yakalanma heyecanı içindeydi, "Havaalanları beni sıklıkla heyecanlandırır." diyerek içinden gülümsedi.

Yaklaşık yarım saat sonra yürüyen rayda yolcular belirmeye başladığında heyecandan kalbi duracak gibiydi Zeynep'in.

Rıfat onu görünce ne yapacaktı, şaşkınlığını nasıl ifade edecekti bilemiyor, bunlan düşündükçe kalp atışlan hızlanıyordu.

Yürüyen rayın başında bekleyen Zeynep, Rıfat'ı görmüş; onunla aynı anda raya atlamak için zamanlamayı ayarlıyordu. Rıfat her şeyden habersiz, raya adımını attığı anda onu omuzlarından yakalayarak rayın üstüne çıktı Zeynep. Neye uğradığını anlamadan, birisi kabalık yapıyor diye hışımla arkasını döndüğünde Zeynep'i görünce şaşkınlıktan sendeledi, Zeynep onu kolundan zor tuttu.

Yürüme rayının sonuna kadar süren şaşkınlığına Zeynep kıkır kıkır gülüyordu. Ancak raydan indiklerinde bir yandan Zeynep'e sarılıyor, bir yandan da, "Ne anyorsun sen burada?' diye sorup duruyordu.

"Seni anyorum hocam."

"Sahi sen misin? Sen misin, inanamıyorum." diye tekrarlaması Zeynep'in keyfini kat kat artınyordu.

Valizleri aldıktan sonra Zeynep'in kiraladığı arabayla Sultanahmet'teki otele geldiler. Odalanna yerleştiklerinde Ayasofya ışıl ışıl, bütün görkemiyle karşılanndaydı. Odada duvara yaslı duran yeşil boyalı, üzeri çiçekli dolaba elbiselerini astıktan sonra, cumbadaki kerevette saatlerce konuşmaktan, akşam yemeğini unuttular. Geç vakitte otel idaresinin odalarına ikram olarak koyduğu meyveleri fark ederek açlıklannı bastırdılar.

"Yann da buradayız." dedi Zeynep. "Yann akşam başka bir sürprizim var."

"Başım döndü artık, beni iyice sersemletmeyi becerdin, neymiş yarınki olay?" dese de Zeynep söylememeye kararlıydı.

Sabah kahvaltı salonuna indiklerinde Rıfat yolun yorgunluğunu atmış, rahatlamıştı.

Sultanahmet, Kapalıçarşı ve Beyazıt'ta dolaşmak bütün günlerini almıştı. Odalanna geldiklerinde yorgun düşmüşlerdi.

"Akşam için hazırlanıyoruz." dedi Zeynep.

"Ne yapıyoruz akşam?"

"Sürpriz."

"Söylememeye kararlısın sen, ne yapalım." dedi çaresiz.

Arabayı Kuzguncuk İskelesi'nde park ettikten sonra bindikleri tekne onları Kızkulesi'nin önüne getirdiğinde Rıfat:

"Ne zamandır buraya gelmek isterdim, sen sürprizlerle dolusun, bu beni öyle mutlu ediyor ki!" dedi.

Asma kattaki restoranda ayırtılan yerlerine oturduklarında Zeynep yaptığı sürpriz programdan, onun ne kadar mutlu olduğunu gördükçe keyifleniyor, yaşananların tadını çıkarıyordu.

Son zamanlarda yaşamı avuçlarının içindeydi, yaptıklarının onay görmesi coşkusunu artırıyordu.

Ankara'ya döndükleri günün akşamı terasta otururken Rıfat, Zeynep'in iki günlük tatil programından şaşkına dönmüş, viskisini yudumluyordu.

"Bebeğim, bana şimdiye kadar hiç kimse kendimi bu kadar özel hissettirmedi, sana teşekkür için söyleyecek söz bulamıyorum." dedi.

"Birbirimizi geç bulduk, bütün zamanlarımızın özel olmasına uğraşıyorum." dedi Zeynep.

"İtalya'da diğer heykelciler evli olup olmadığımı sordular, ben de 'Çok özel bir sevgilim var onunla evleneceğiz.' derken çok gururlandım. Bir daha seni bırakıp hiçbir yere gitmem, öyle zor geldi ki senden ayrı olmak. Seninle olan bütün zamanlar zaten özel hem de çok özel, nerede olursak olalım, seninle olmak önemli."

Aradan birkaç ay geçmiş ikisinin de işleri başlamıştı. Zeynep hazırlanan bir oyunun provalarına gündüzleri gittiği için akşamları genelde evdeydi. Rıfat, derslerden sonra gittiği atölyeden, akşamları en geç sekizde işlerini bitirip eve geliyordu. Evliliğinde yaşadığı evi, ayrıldığı eşine bırakmış; kendisine yeni bir daire almış, içini döşemişti. Ara sıra kendi evinde kaldığında birbirlerinden çok zaman ayrı kalmışlar gibi telefonun başından ayrılamıyorlardı.

Yine o akşam kendi evinde kalıyordu Rıfat.

Neslihan'ın sıkıntıları gün geçtikçe artmış, yer değişikliği de hiçbir işe yaramamıştı. Marmaris'e ilk geldiği günlerde, buralara yerleşmek, yeni insanlarla tanışmak, çevreyi öğrenmek ilginç gelmiş; Rıfat'ı unutacağını sanmıştı. İlk günlerin telaşı geçtikçe o yine Rıfat'ı düşünüyordu, bu anlarda içine bir acı çörekleniyordu. Son günlerde Rıfat'ı aramak için duyduğu isteğe yenik düşmüştü, her akşam onu evinden anyor ama bulamıyordu. Her bulamadığında bir daha aramayacağını söylüyor, kendisine kızıyordu aradığı için. Ertesi gün akşam olunca arama isteğine engel olamıyor, yine anyordu Rıfat'ı. Ondan haber almak, onun sesini duymak için dayanılmaz bir istek duyuyordu.

O akşam umutsuzca, ezberinde olan telefonunu çevirdi.

"Efendim, efendim, alo, alo..." diyen sesini duydu Rıfat'ın, heyecandan konuşamadı. Yarım saat sakinleşmek için bekledikten sonra tekrar aradı:

"Alo."

"Alo."

"Merhaba Rıfat."

Rıfat, yaşamından söküp çıkardığı, aylardır görüşmediği Neslihan'ın sesini duyunca ne yapacağını şaşırmıştı:

"Güzelim nasılsın?" dedi onun kırgınlığını bilerek, hiçbir şey olmamış gibi.

Neslihan boğulduğu hıçkırıkları arasında, sesinin çıkabildiği kadar:

"Çok kötüyüm." diyebildi.

"Neredesin, yanına geleyim."

"Gelemezsin, bilinmeyen bir yerdeyim, beni hiçbir zaman bulamayacaksın." diyerek kapattı telefonu.

Telefonu kapattıktan sonra Rıfat, sabaha kadar uyuyamadı. Bir insana bilmeden verdiği acıyı fark etmişti, vicdan azabı çekiyordu.

Ertesi gün Neslihan'ı tanıdıklarına sorup da eylül ayından beri kayıp olduğunu işitince kendisini daha çok suçlamaya başladı.

Neslihan, Rıfat'ın sesini duyunca çok heyecanlanmış, bütün vücudunu bir titreme almıştı.

Her şeye rağmen ne kadar da özlemişti onu, mektubu yine okudu. Bir süre deniz kenarında yüzüne çarpan, saçlarını uçuşturan sert rüzgârın esintisinde yürüdü.

Eve doğru yürürken Zeynep'i aramaya karar verdi. "Onun geleceği yok." diye düşündü. Bu yaşadıklarını ona anlatınca rahatlayacağına inanıyordu. Duygularını paylaşmaya ihtiyacı vardı. Marmaris Zeynep'ti ona göre. Marmaris'te olduğu sürece de Zeynep tek sığınağıymış gibi geliyordu.

Marmaris'e geldiğinden bu yana Zeynep'le birkaç kez konuşmuşlar, her seferinde Zeynep çok meşgul olduğu için buralara gelmesinin gerçek nedenini ona anlatamamış, o sorduğunda da "Sen gelince anlatırım, böyle telefonda olmaz." demişti. Onu beklemişti aylardır, gelsin de yüz yüze konuşalım diye, ama ne zaman geleceği belli değildi Zeynep'in.

Zeynep'i ararken ona buralara gelişinin asıl nedenini bu sefer anlatmaya karar verdi. Bir süre sakinleşmek için bekledikten sonra telefonun tuşlarına bastı:

"Alo Zeynep, ben Neslihan."

"Merhaba canım, nasılsın? Marmaris'te misin daha?"

"Evet, senin Fırfır Palas'tan arıyorum, iyiyim, zamanın var mı?"

"Tabi rahat rahat konuşabilirim, müsaitim."

"Sana daha önce anlatamadığım bir sıkıntı yüzünden geldim buralara, dört ay önce. Hep sen gelirsin de yüz yüze konuşuruz, diye bekledim. Seni o kadar özledim ki, bu dönemimde sana o kadar çok ihtiyacım var ki... Birisine aptalca tutuldum, onun da beni sevdiğine inandırmaya çalıştım kendimi. Onun bana ilgisi olmadığını, sadece arkadaş olduğumuzu bilmeme

rağmen, hayal dünyasında yaşamaya devam ettim " diyerek yaşadıklarını anlatmaya başladı.

"Biraz önce, dayanamadım onu aradım, bilmiyorum belki iyi etmedim aramakla ama, artık kaybedecek neyim kaldı." diye sürdürdü konuşmasını. O anlattıkça Zeynep "Keşke buralarda oyalanacağıma kızcağızın yanına gitseydim, neler yaşamış." diye üzülüyordu.

"Yarın erkek arkadaşımla konuşurum, birlikte geliriz." dedi Zeynep.

O gece aklında hep Neslihan vardı. Anlattıklarından onun sıkıntısını içinde hissetmiş, bütün gece uyuyamamıştı. Neslihan'ın bunalımda olduğu, ruh sağlığının iyi olmadığı belli oluyordu konuşmalarından. Toplumun bu garip baskıları, aile baskıları, onda derin yaralar açmış olmalıydı.

Ertesi günün akşamı Rıfat geldiğinde her zamankinden farklıydı. Ne konuşuyor ne gülüyor ne de Zeynep'le ilgileniyordu. Zeynep hiç sesini çıkartmadan onu inceliyor, neler olduğunu anlamaya çalışıyordu. Oysa başka zaman bir gün bile görüşmeseler, büyük bir coşkuyla girerdi kapıdan içeriye, girer girmez de anlatmaya başlardı, onu ne kadar özlediğini.

Yine onunla konuşacak çok şeyi birikmişti, ama Rıfat başka yerde gibiydi. Zeynep tüm cesaretini toplayıp:

"Neyin var, ne oldu sana?" diye sorduğunda gözleri yaşanıyor, hiçbir yanıt vermiyordu.

Bütün akşam hemen hemen hiç konuşmadan geçti. Hâlbuki ona, dün akşam, çok sevdiği, yıllardır görmediği çocukluk arkadaşı Neslihan'ın aradığını söyleyecekti. Sıkıntılarını anlatacaktı, onun psikolojisini anlamaya çalıştığını, küçüklüğünde de çok kırılgan bir yapısı olduğunu anlatacaktı, ama hiçbir şey konuşamadılar.

Bir yandan Rıfat'a neler olduğunu merak ederken diğer yandan aklı Neslihan'a takılmıştı. Dün gece Marmaris'ten aradığında ona çok ihtiyacı olduğunu söylemiş; Marmaris'e gelmesi için yalvarmıştı. Tam bunları Rıfat'a anlatacak, "Hafta sonu onun yanına gidelim." diyecekti. Marmaris'te olduğunu, Zey-

nep'in tanıdıklarının yanına sığındığını, Ankara'da boğulduğunu, yalnız kalmak için oralara gittiğini yerini Zeynep'ten, başka kimsenin bilmediğini, her şeyden kaçarak yeni bir yaşam kurmak istediğini fakat bu acıyı içinden atamadığını anlatacaktı. Onun çok başarılı bir müzisyen olduğunu, oralarda körlenmesini istemediğini söyleyecekti.

Neslihan, müzik öğretmenliğinden emekli olduğunu, izi bulunmasın diye emekli maaşını bile bankadan alamadığını anlatmıştı.

Çok zor durumda olduğu belliydi. Onun için bir şeyler yapmalı, oraya gitmeliydi, ama Rıfat'la konuşamıyordu.

Bunları düşünürken Rıfat, yanına oturmuş:

"Sanı bana ne olur, ne olursa olsun beni bırakma, bu hâllerime anlayış göster, çok acı çekiyorum." dedi.

"Ne olduğunu anlatırsan belki senin için bir şeyler yapabilirim. En azından seni dinler, üzüntüne ortak olurum."

"Yaşamım boyunca, kimseyi kırmak, üzmek istemedim dostluklara hep çok önem verdim. Bütün iyi niyetimle yaptığım arkadaşlığın bedelini hep çok ağır ödüyorum." derken yine gözleri yaşarmıştı Rıfat'ın.

"İşinle mi ilgili bu sorun?"

"Hayır."

"Ailenle mi ilgili, eski eşin, annen babanla mı?"

"Hayır."

İster istemez aklının ucundan bile geçiremeyeceği son olasılığa gelmişti sıra, sorduğuna biraz da utanarak:

"Başka bir kadın mı?" sorusuna yanıt alamayınca bir şeyler olduğunu hissetti Zeynep.

Bir süre konuşmadılar. Rıfat sessizliği bozarak:

"Tamam beni çok iyi dinlemeni istiyorum, bana inanmanı istiyorum. Lütfen beni suçlama." diyerek söze başlamaya çalıştı. Artık her şeyi anlatacağı belli oluyor, Zeynep işiteceklerini kaldırabilmek için derin bir soluk almış bekliyordu.

" Bir arkadaşım vardı inanmayacaksın ama kardeş gibi gördüğüm çok iyi bir kız. Neden bilemiyorum benim ona ilgi var sanmış, hayaller kurmuş. Ben ona karşı kardeşçe duygulardan başka bir şey beslemediğimi söylediğimde buralan terk etmiş. Dün gece evimde bir şeylerle uğraşırken telefon çaldı; arayan Neslihan'dı. Benim yüzümden çok kötü olduğunu söyledi, bir yandan da ağlıyordu. Nerede olduğunu sorduğumda bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğimi, bilinmeyen bir yerde olduğunu söyledi. Bütün gün araştırdım, aylardır bütün arkadaşlan, akrabalan onu anyorlarmış, bulamıyorlarmış." diye tamamladı sözlerini.

Zeynep, oturduğu yerden bir süre kalkamadı, böyle bir tesadüfün nasıl olabildiğini anlamaya çalışıyor, ne yapması gerek-
 tiğini düşünüyordu.

"Haydi bir şeyler söyle bebeğim, ne olur, zaten çok kötüyüm bir de sen surat asma." dedi Rıfat.

Bir süre sesini çıkarmadan öylece kaldı Zeynep. Durgun bir denizde yol alırken nereden geldiği belirsiz bir fırtınada kayboluyor gibiydi. Bir süre oturduğu yerde öylece kaldıktan sonra ayağa kalktı, telefonun yanındaki kâğıdı eline aldı:

"İsmi Neslihan'dı değil mi?"diye sordu.

"Evet." dedi Rıfat usulca.

"Neslihan Marmaris'te yaşıyor, adresi ve telefonu şu kâğıtta." diyerek dün gece Neslihan'dan aldığı adres ve telefonu Rıfat'a verdi.

Rıfat şaşkına dönmüş, bunu Zeynep'in nasıl bilebildiğini anlayamamış, öylece kalmıştı.

"Neslihan benim çocukluk arkadaşımdı... Şimdi zor günler yaşıyor, sana ihtiyacı var. "

Tüm sözler bitmişti artık, konuşulacak, anlatılacak hiçbir şey kalmamıştı. Vücudundaki bütün kan çekilmiş gibi geliyordu Zeynep'e, böyle bir şey ancak filmlerde olabilirdi. Şu koskoca dünyada mutluluğu yakaladığı Rıfat'ın yolu, çocukluk arkadaşı ile kesişmişti. Bunu nasıl atlatacağını düşünüyordu bir yandan

da. İşte yine yalnızdı, yaşamı yine tek başına kucaklayacaktı. Hayatın kurguladığı oyunlar bitmiyordu bir türlü, hem de en zor roller nedense ona kalıyordu.

Ertesi gün alelacele iş yerinden izin alıp, valizini hazırlamıştı. Paris uçağındaydı.

Seine Nehri kenarındaki kafede tüm yaşamı gözünün önünden bir film şeridi gibi akarken akşamın olduğunu, suların kararmasından fark etti. Evine gitmek için metro istasyonuna doğru yürümeye başladı. Soğuk kış akşamında ayazın ellerini üşüttüğünü bile hissetmiyor, çantasındaki eldiveni giymeyi akıl edemiyordu.

Onca yaşanandan, onca beraberliklerden sonra Paris'te yeni yıla tek başına giriyordu.

Evine girdiğinde "Bu evi iyi ki almışım." diye geçirdi içinden. Burayı Mahmure Hanım'ın, ölümünden önce, arsasını satıp verdiği parayla alabilmişti. Buraya her gelişinde daha sakin düşünebildiğini, olayları daha rahat irdeleyebildiğini fark etmişti. Açık camın önünde oturmuş, şarabını yudumlarken dünya, yeni yıla giriyor, kışın dondurucu soğuğu içeriyi doldurmuyordu.

Hem memleketi hem gurbeti olan bu şehirde, anılarını kucağına döküyor; acı verenleri kalbinin mezarlığına gömüyordu.

Yalnız girdiği her yeni yılın kendisine getireceklerine hazırlıklı olmak için bir an önce yaralarını sarmalıydı. Hayat geçmişin gölgesinde yaşanamayacak kadar kısa ve bir o kadar kıymetliydi.

YORGUN BİR KUŞAĞIN ÖYKÜSÜ

Son yılların Türkiye'sinin çığlık çığlığa yaşadığı 1968 kuşağını anlatan bir roman.

Cihan Savaşı yıllarında Van Şehri yakılırken, yangından kaçarak İstanbul'da sarayın doktoru olan kocasının yanına ulaşan Mahmure,

Onun torunu tiyatro oyuncusu Zeynep.

Zeynep'in çocukluğunda, bakan olan babasının 1960 ihtilalinde evden alınıp götürülmesi, hapis yılları.

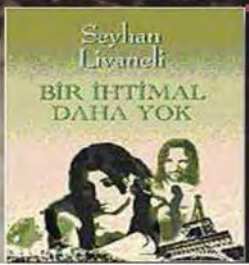
1970'li yılların Ankara'sında, arkadaşlıklar, dostluklar, Başkentin, Bahçelievler semtinin o zamanları.

Ülkede anarşinin doruğa çıktığı yıllar, sokaklarda ölen gençler, göz altları, tutuklanmalarla diken üstünde süren yaşamdan kurtulmak için ülkeyi kaçarak terk etmek zorunda kalan Zeynep'le kocası Orhan.

Kaçıp gittikleri Paris'te düzen kurmaya çalışırken, Türkiye'den gelen gazetede okudukları, yürüyüş sırasında öldürülen gencin kara haberiyle, biten evlilik.

Zeynep'in Paris yıllarından tanıdığı Rıfat'la, yurda döndükten sonra alevlenen aşkı, tam mutluluğu yakalamışken, yaşamın oynadığı kötü oyunla buruk son ve yalnızlık.

Tiyatro oyuncusu Zeynep'in en zor rolü dönemin Türkiye'sinin gerçekleriyle yaşamak oluyor. Romanda belli bir zaman dilimi içinde, ülkenin sosyal, kültürel, ve siyasi

www.sinemisyayinlari.com